

deel 1

West-Vlaanderen sociaaleconomisch

Feiten

1 DEMOGRAFIE

nele.depestel@west-vlaanderen.be

De bevolking in West-Vlaanderen groeide de afgelopen tien jaar bijna uitsluitend aan als gevolg van inwijkingsoverschotten. Er zijn wel duidelijke verschillen tussen de West-Vlaamse arrondissementen.

Demografische cijfers van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie¹ worden elk jaar pas verspreid na hun publicatie in het Belgisch Staatsblad, meestal in de zomer. Om toch het recentste verloop van de bevolking en de bevolkingscomponenten in West-Vlaanderen te kunnen analyseren, voerden we daarom tot vorig jaar telkens een enquête uit bij de West-Vlaamse gemeentebesturen.

Dit jaar maken we echter voor de analyse van het recentste jaar (2007) gebruik van de bevolkingskubussen (dit zijn multidimensioneel bevroegbare databanken) waarover de Provincie West-Vlaanderen beschikt. Deze bevolkingskubussen worden samengesteld op basis van een extractie uit het Rijksregister in het begin van het jaar. Uit analyses in vorige jaren blijkt dat deze cijfers licht afwijken van de officiële cijfers die in het Belgisch Staatsblad verschijnen, wellicht door laattijdige in- en/of uitschrijvingen en statistische aanpassingen. Deze minimale afwijkingen doen echter geen afbreuk aan de algemene trends die uit de cijfers afgeleid kunnen worden.

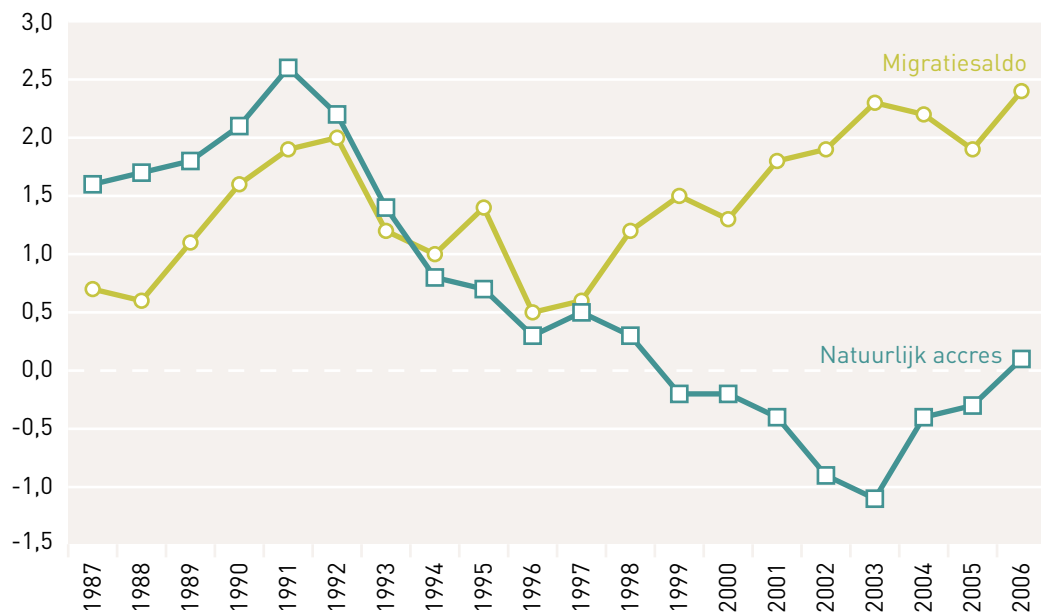
Zo blijkt uit de bevolkingskubussen dat West-Vlaanderen ruim 1.149.300 inwoners telde op 1 januari 2008. Dit betekent dat de bevolking in 2007 met bijna 4.800 personen aangroeide. Hoe die bevolkingsgroei samengesteld was – natuurlijk accres en migratiesaldo – kon bij de opmaak van deze analyse nog niet uit de kubussen gehaald worden². Daarom bekijken we de evolutie van de bevolkingscomponenten op basis van cijfers van de Algemene Directie Statistiek en Economische informatie van de FOD Economie.

Zo blijkt dat, wanneer we dus de evolutie op langere termijn (20 jaar) bekijken (zie figuur 1.1), het natuurlijk accres eind jaren tachtig een grotere bijdrage leverde tot de aangroei van de West-Vlaamse bevolking dan het migratiesaldo. Vanaf de jaren negentig keerde die situatie echter om: het natuurlijk accres nam af – oorspronkelijk werd het migratiesaldo ook kleiner – en vanaf 1994 werd het migratiesaldo belangrijker voor de bevolkingstoename dan het natuurlijk accres. Vanaf 1997 liep de evolutie van het natuurlijk accres en het migratiesaldo volledig uit elkaar: het natuurlijk accres bleef dalen en werd vanaf 1999 zelfs negatief, terwijl het migratiesaldo verder in omvang steeg. Vanaf 2004 werd het negatief natuurlijk accres weer minder groot en in 2006 zelfs licht positief.

¹ Het vroegere NIS of Nationaal Instituut voor de Statistiek.

² De gegevens van het jaar 2007 zullen evenwel later dit jaar verspreid worden.

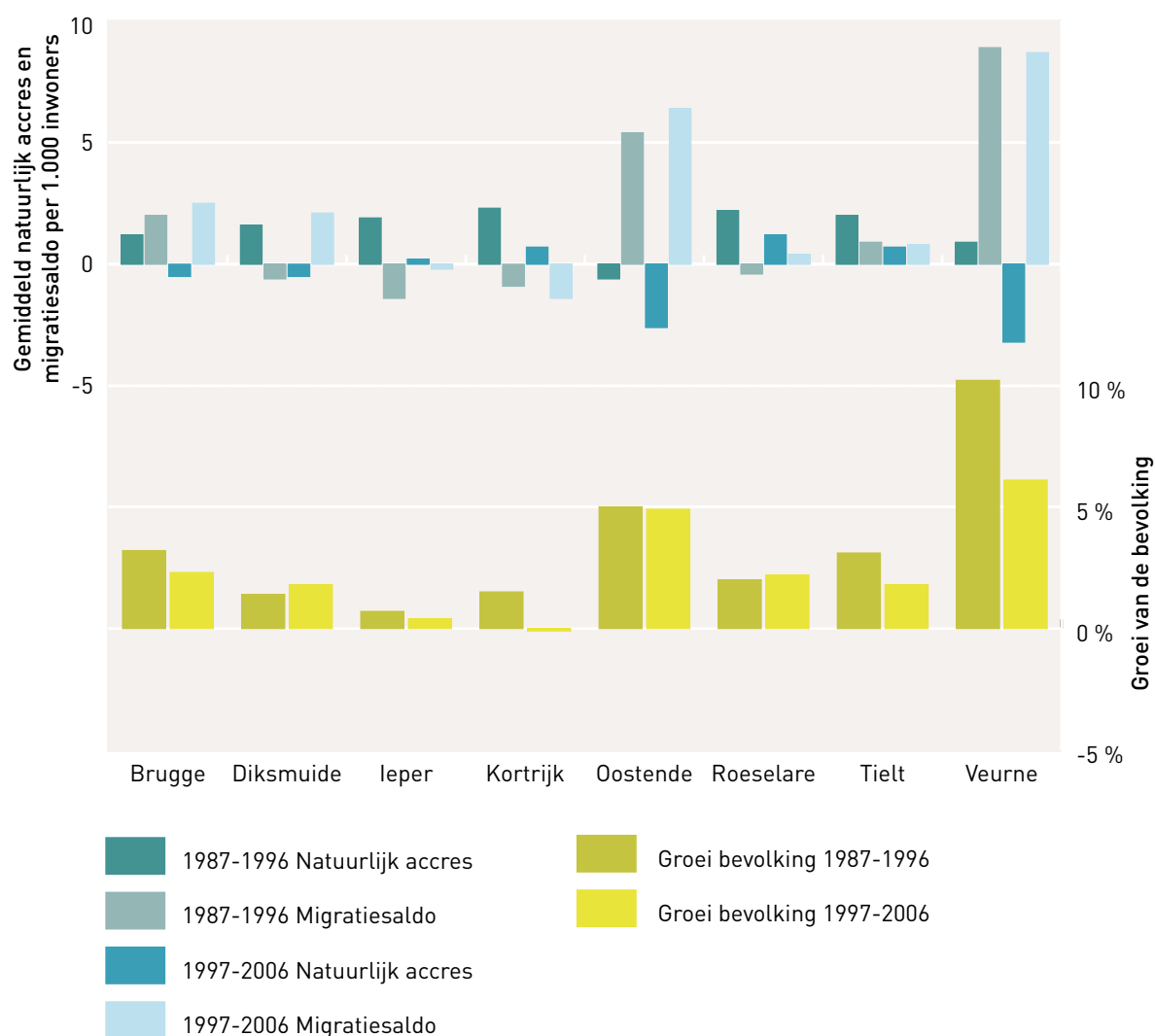
Figuur 1.1: Evolutie van het natuurlijk accres en het migratiesaldo per 1.000 inwoners in West-Vlaanderen, 1987-2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Rijksregister, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De verschillen binnen West-Vlaanderen inzake evolutie van de bevolking en de bevolkingscomponenten zijn relatief groot (zie figuur 1.2). Zonder uitzondering zagen alle West-Vlaamse arrondissementen hun geboorteoverschot de afgelopen decennia kleiner of zelfs negatief worden. De kustarrondissementen noteerden wel vroeger dan de andere arrondissementen sterfteoverschotten, maar kenden continu grote inwijkingsoverschotten. De arrondissementen Ieper en Kortrijk noteerden overwegend uitwijkingsoverschotten, waardoor hun bevolkingstoename volledig te danken was aan het geboorteoverschot. Als gevolg van het dalend geboorteoverschot nam de bevolking er echter niet meer toe in de laatste tien jaar. In de arrondissementen Roeselare en Tielt waren de migratiesaldi vaker positief, maar hier was de toename van de bevolking voor het grootste deel afkomstig van het positieve natuurlijk accres. Het arrondissement Diksmuide zag de afgelopen tien jaar het migratiesaldo duidelijk verbeteren, maar daartegenover staat dat het arrondissement een enorme terugval kende van het natuurlijk accres, dat de afgelopen tien jaar zelfs overwegend negatief was.

Figuur 1.2: Evolutie van de bevolking en de bevolkingscomponenten in de arrondissementen van West-Vlaanderen, periodes 1987-1996 en 1997-2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Rijksregister, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Ter illustratie worden in deel 2 "Cijfers" nog twee kaartjes getoond die de gemeentelijke verschillen inzake gemiddeld natuurlijk accres en gemiddeld migratiesaldo per 1.000 inwoners in de afgelopen tien jaar weergeven.

Een beïnvloedende factor ten aanzien van de geboorten en de sterfte is de leeftijdsopbouw van de bevolking. Het specifieke migratiepatroon in West-Vlaanderen heeft op zijn beurt een belangrijke invloed op die leeftijdsopbouw. Voor het beleid is de leeftijdsstructuur en de evolutie hiervan van groot belang (wonen, werken ...).

In figuur 1.3 tonen we aan de hand van leeftijdspiramides hoe de leeftijdsstructuur de afgelopen tien jaar veranderde en hoe de leeftijdsstructuur er in de nabije toekomst – binnen tien jaar – zal uitzien.

De leeftijdspiramides geven de aandelen van de verschillende leeftijdsgroepen naar geslacht weer in de totale bevolking. De piramides van drie verschillende tijdstippen, 1 januari 1997, 1 januari 2007 en 1 januari 2017 zijn als het ware op elkaar geplakt. De leeftijdspiramide van 1 januari 2017 is gebaseerd op prognoses van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)³. De vergrijzing is op deze figuur duidelijk af te lezen. Tussen 1997 en 2007 namen de aandelen van de bevolkingsgroepen tot 40 jaar systematisch af ten voordele van de oudere leeftijdsgroepen. Ten opzichte van 2007 zullen in 2017 zelfs de aandelen van de leeftijdsgroepen van 40 tot 50 jaar afnemen, waardoor de oudere leeftijdsgroepen nog meer aan belang winnen. In de vorige editie van deze publicatie lichtten we deze vergrijzing al uitgebreid toe.

Figuur 1.3: Bevolking naar leeftijd en geslacht in West-Vlaanderen, 1 januari 1997, 1 januari 2007 en 1 januari 2017.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Rijksregister (1997 en 2007), Studiedienst Vlaamse Regering (2017), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

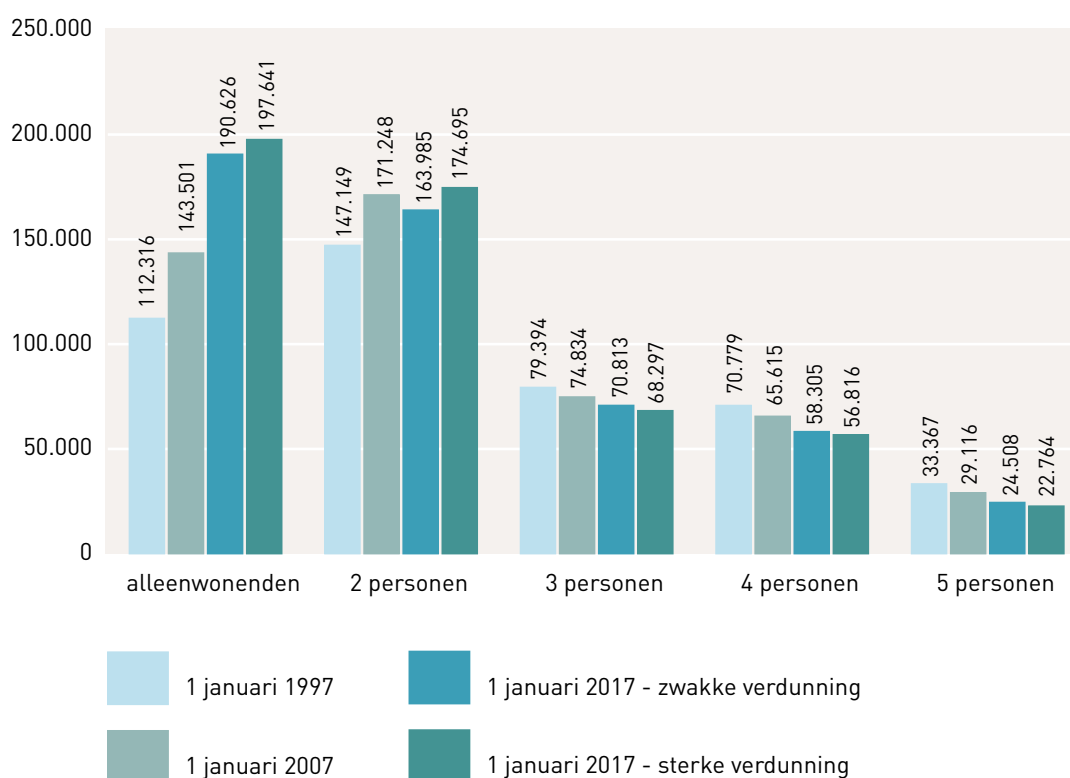
Ten slotte staan we nog even stil bij de evolutie van de huishoudens in West-Vlaanderen. Niet alleen de leeftijdsopbouw van de bevolking in het algemeen, maar ook de samenstelling en de grootte van de huishoudens heeft immers belangrijke gevolgen op sociaaleconomisch vlak.

³ Willems, P., "Bevolkingsprognoses 2004-2025 voor de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest", Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel, 2006.

Figuur 1.4 toont hoe het aantal private huishoudens naar grootte in de afgelopen tien jaar veranderde en hoe de evolutie er de volgende tien jaar zal uitzien. Het aantal huishoudens naar grootte op 1 januari 2017 is opnieuw gebaseerd op de prognoses van de SVR. De prognoses gaan uit van twee verschillende scenario's, namelijk zwakke of sterke gezinsverduunning⁴.

Uit de figuur blijkt dat tussen 1997 en 2007 het aantal alleenwonenden en het aantal huishoudens met twee personen in aantal toenamen en dat de huishoudens met 3 personen en meer in aantal afnamen. Het aandeel van de alleenwonenden in het totale aantal gezinnen steeg hierdoor van 25,4 % naar 29,6 %, het aandeel van de tweepersoonshuishoudens steeg van 33,2 % naar 35,4 %. Volgens de prognoses van de SVR zou het aandeel alleenwonenden de volgende tien jaar zelfs kunnen toenemen tot 37,5 % à 38,0 %.

Figuur 1.4: Evolutie van het aantal private huishoudens naar grootte in West-Vlaanderen, 1 januari 1997, 1 januari 2007 en 1 januari 2017.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Rijksregister (1997 en 2007), Studiedienst Vlaamse Regering (2017), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

⁴ Willems, P., "SVR-2005 Huishoudprojectie: geprojecteerd aantal huishoudens volgens twee scenario's, naar projectiejaar, regio en huishoudomvang, Vlaams Gewest, 2005-2025", Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussel.

2 HUISVESTING

nele.depestel@west-vlaanderen.be

Volgens voorlopige cijfers (periode januari tot en met november) werden in West-Vlaanderen in 2007 iets minder woningen vergund dan in 2006. De afname was evenwel veel kleiner dan in het Vlaamse Gewest. Zoals vorige jaren was de nieuwbouwintensiteit – uitgedrukt als het aantal vergunde nieuwbouwwoningen per 1.000 inwoners – in de kustarrondissementen opnieuw veel groter dan in de rest van West-Vlaanderen.

Bij de opmaak van dit overzicht waren cijfers bekend tot en met november 2007¹. In de analyse worden de cijfers van januari tot en met november 2007 vergeleken met de cijfers uit dezelfde periode van 2006.

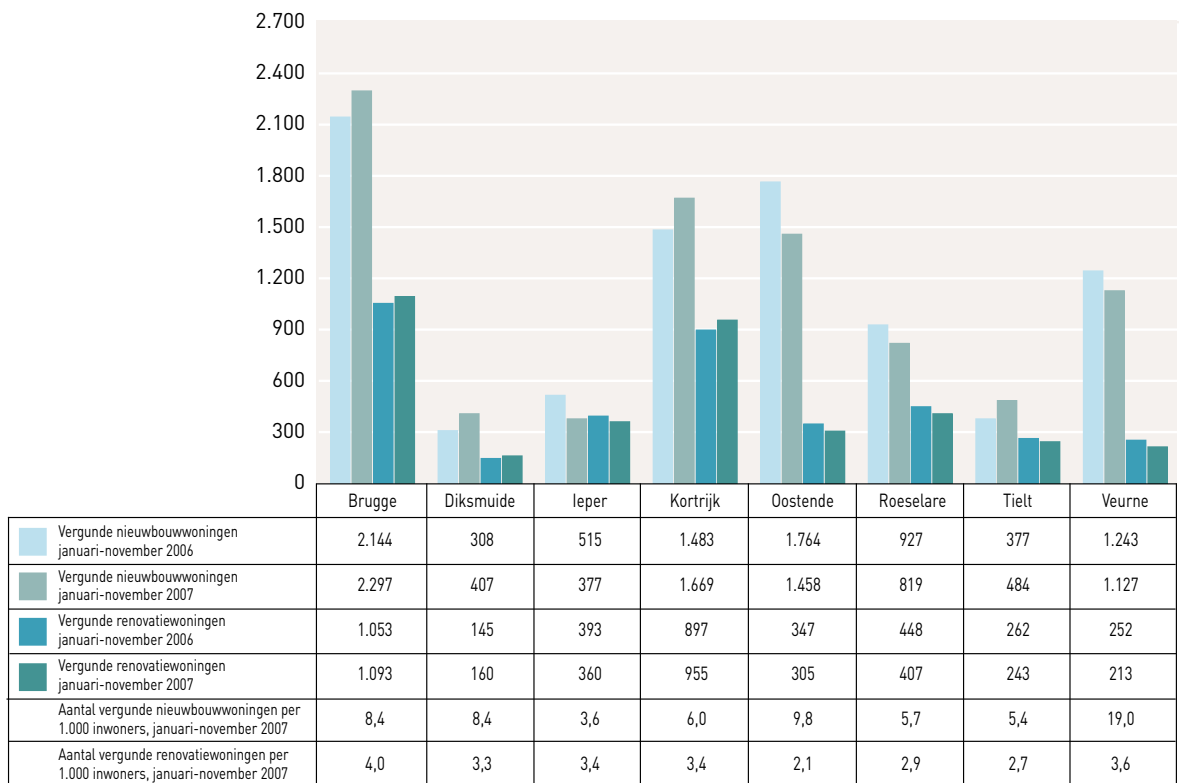
Van januari tot en met november 2007 werden in West-Vlaanderen vergunningen afgeleverd voor 8.638 nieuwbouwwoningen en 3.736 te renoveren woningen. In vergelijking met dezelfde periode van 2006 betekende dit een kleine afname met 1,4 % voor het aantal nieuwbouwwoningen en 1,6 % voor het aantal te renoveren woningen. Het totale aantal woningen dat in de periode januari tot en met november een vergunning kreeg daalde met 1,5 %. Van het totale aantal woningen had in 2007 bijna 70 % betrekking op nieuwbouw. Ten opzichte van 2006 bleef het aandeel van de nieuwbouw constant.

In het Vlaamse Gewest was er in 2007 een veel sterkere daling ten opzichte van 2006. Het aantal vergunde nieuwbouwwoningen daalde met 12,9 %, het aantal vergunde te renoveren woningen daalde met 4,6 %. Het aandeel van het aantal vergunde nieuwbouwwoningen in het totale aantal vergunde woningen is in het Vlaamse Gewest heel wat kleiner dan in West-Vlaanderen (65,3 %).

Figuur 2.1 toont per arrondissement van West-Vlaanderen hoeveel woningen vergund werden in 2006 en 2007 (telkens periode januari tot en met november). De figuur maakt een onderscheid tussen nieuw te bouwen woningen en te renoveren woningen. Tegelijkertijd wordt ook de bouwintensiteit weergegeven aan de hand van het aantal vergunde woningen per 1.000 inwoners.

¹ Het gaat hier bovendien om voorlopige cijfers. Omdat de FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie) niet alle formulieren tijdig ontvangt, worden de ontbrekende cijfers bijgeschat op basis van historische gegevens per arrondissement. Pas als de FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie) over volledige informatie beschikt, worden de voorlopige cijfers vervangen door definitieve cijfers.

Figuur 2.1: Evolutie van het aantal vergunde woningen, nieuwbouw of renovatie, in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2006-2007 (januari-november).

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Uit de figuur blijkt dat in de arrondissementen Brugge, Diksmuide en Kortrijk het aantal woningen – zowel nieuwbouw als renovatie – waarvoor een vergunning werd afgeleverd in 2007 steeg ten opzichte van 2006. In het arrondissement Tielt was er een toename van het aantal nieuw te bouwen woningen, maar een daling van het aantal te renoveren woningen. In de overige arrondissementen daalden beide cijfers.

In alle arrondissementen worden meer nieuwbouwwoningen vergund dan te renoveren woningen. In de kustarrondissementen én het arrondissement Diksmuide is het aantal nieuwbouwwoningen minstens dubbel zo groot als het aantal te renoveren woningen. In Kortrijk, Roeselare en Tielt gaat het om dubbel of bijna dubbel zoveel nieuwbouwwoningen. Het arrondissement Ieper is een buitenbeentje met slechts enkele nieuwbouwwoningen meer dan te renoveren woningen.

De bouwintensiteit in West-Vlaanderen ligt hoger dan in het Vlaamse Gewest of het Rijk. Het verschil situeert zich niet zozeer bij de renovaties, maar wel bij de nieuwbouwwoningen. Wat het aantal te renoveren woningen betreft, bedraagt het West-Vlaamse cijfer 3,3; terwijl dat in het Vlaamse Gewest en het Rijk respectievelijk 3,1 en 3,0 is. Het aantal vergunde nieuwbouwwoningen per 1.000 inwoners daarentegen bedroeg in West-Vlaanderen 7,5 in 2007, terwijl dit in het Vlaamse Gewest en het Rijk respectievelijk 5,7 en 4,8 was.

Het hoge cijfer voor West-Vlaanderen is voor een groot deel afkomstig van de kustarrondissementen. Deze arrondissementen – en dan nog meer specifiek de kustgemeenten – worden namelijk gekenmerkt door een hoge bouwintensiteit van vooral nieuwe woningen. Het gaat veelal om nieuwbouwwoningen met een groot aantal wooneenheden, vaak kleinere woningen, die dienen als tweede verblijven.

De tabel onder figuur 2.1 laat zien dat de intensiteit van het aantal vergunde nieuwbouwwoningen het hoogst ligt in de arrondissementen Veurne en Oostende, nl. 19,0 en 9,8. Daarna volgen de arrondissementen Brugge en Diksmuide met een cijfer van 8,4. De cijfers van Kortrijk, Roeselare en Tielt situeren zich op en rond het Vlaamse gemiddelde. Het cijfer van het arrondissement Ieper ligt het laagst. De tabel laat eveneens zien dat bij de te renoveren woningen de verschillen in bouwintensiteit tussen de West-Vlaamse arrondissementen veel minder groot zijn.

Tot slot vermelden we nog dat de Raad van Bestuur van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) in 2007 gunstig advies gaf over vergunningen die betrekking hadden op in totaal 502 woningen in West-Vlaanderen, waarvan 442 huurwoningen en 60 koopwoningen. Het ging bij 360 woningen om nieuwbouw, bij 12 woningen om vervangingsbouw en bij 130 woningen om renovatie. In totaal genoten 280 woningen subsidie in het kader van het Besluit van de Vlaamse Regering houdende de subsidiëring van de renovatie van woningen en gebouwen en van de bouw van nieuwe sociale woningen (SBR).

3 WELVAART

nele.depestel@west-vlaanderen.be

In West-Vlaanderen zijn zowel het BBP per inwoner als het beschikbaar inkomen per inwoner lager dan in het Vlaamse Gewest. Tussen 1996 en 2005 werd de kloof tussen West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest ook niet kleiner. Binnen West-Vlaanderen zijn er duidelijke regionale verschillen inzake geproduceerde welvaart.

Voor het meten van de welvaart in de provincie West-Vlaanderen analyseren we in dit hoofdstuk twee indicatoren: het bruto binnenlands product (BBP) per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner. Ook in het hoofdstuk "Indicatoren van economische activiteit" komen enkele onderwerpen aan bod die te maken hebben met de welvaart van de provincie en haar inwoners, met name de bruto toegevoegde waarde, de loonkost, omzet en investeringen. Aanvullend tonen we in deel 2 van deze publicatie cijfermateriaal met betrekking tot het gemiddeld belastbaar inkomen en het motorvoertuigenpark in West-Vlaanderen¹.

Het **BBP per inwoner** is de belangrijkste maatstaf voor het meten van de voortgebrachte economische welvaart in een land of een regio en wordt gebruikt als indicator om het welvaartsniveau van een land of een regio te meten. Het BBP wordt samengesteld door bij de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen de productgebonden belastingen op productie en invoer op te tellen en de productgebonden subsidies op productie en invoer af te trekken².

Het BBP per inwoner en de evolutie ervan in de periode 1996-2005 wordt weergegeven in figuur 3.1 voor de arrondissementen van West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk. Uit de figuur blijkt dat het BBP per inwoner in West-Vlaanderen lager ligt dan in het Vlaamse Gewest of het Rijk. Doordat de gemiddelde jaarlijkse groei in beide regio's in de periode 1996-2005 even groot was, werd de kloof tussen West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest ook niet kleiner. De verschillen tussen de West-Vlaamse arrondissementen zijn behoorlijk groot. Zo hebben aan de ene kant Brugge, Kortrijk, Roeselare en Tielt een BBP per inwoner dat hoger ligt dan het West-Vlaamse cijfer en Tielt en Kortrijk zelfs een cijfer dat hoger ligt dan het Vlaamse. Aan de andere kant liggen de waarden van Oostende, Ieper en Diksmuide ver onder het West-Vlaamse gemiddelde. Inzake evolutie is er ook een markante vaststelling. Zo had het arrondissement Roeselare in 1996 het hoogste cijfer binnen West-Vlaanderen, kort gevolgd door het arrondissement Kortrijk. Door een forse groei binnen het arrondissement Tielt en een veel eerder tegenvallende groei in het arrondissement Roeselare, had het arrondissement Tielt in 2005 het hoogste BBP per inwoner binnen West-Vlaanderen; Kortrijk en Roeselare kwamen op respectievelijk de tweede en derde plaats te staan. Naast Tielt waren het de arrondissementen met het kleinste BBP per inwoner die in de periode 1996-2005 de grootste groei optekenden, namelijk Diksmuide en Ieper.

¹ Het kaartmateriaal van deel 2 "Cijfers" is opgenomen in de gedrukte publicatie. Het volledige cijfermateriaal, kaarten én tabellen, is digitaal consulteerbaar via www.west-vlaanderen.be/economie.

² Voor meer informatie over de bron van de reeks en de gebruikte methodologie verwijzen we naar hoofdstuk 5 (Indicatoren van economische activiteit – bruto toegevoegde waarde).

Figuur 3.1: Evolutie van het BBP per inwoner, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 1996-2005.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Zoals gezegd is het BBP een goede indicator voor de geproduceerde welvaart in of de economische betekenis van een regio, onafhankelijk van waar de productiefactoren afkomstig zijn. De verdiende welvaart of de welvaart van de inwoners van een regio wordt echter beter in kaart gebracht door het beschikbaar inkomen per inwoner. Dit gebeurt in figuur 3.2.

Het beschikbaar inkomen per inwoner ligt in West-Vlaanderen lager dan in het Vlaamse Gewest en even hoog als in het Rijk. Tussen 1996 en 2004 groeide het beschikbaar inkomen per inwoner in West-Vlaanderen ook iets trager dan in het Vlaamse Gewest, waardoor de afstand tussen beide regio's groter werd. Binnen West-Vlaanderen zijn de hoogste cijfers voor de arrondissementen Brugge, Kortrijk en Veurne, maar geen van deze arrondissementen heeft een cijfer dat hoger ligt dan dat van het Vlaamse Gewest. Inzake groei realiseerde enkel Roeselare een gemiddelde jaarlijkse groei die minstens even hoog lag dan in het Vlaamse Gewest.

Figuur 3.2: Evolutie van het beschikbaar inkomen per inwoner, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 1996-2004.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

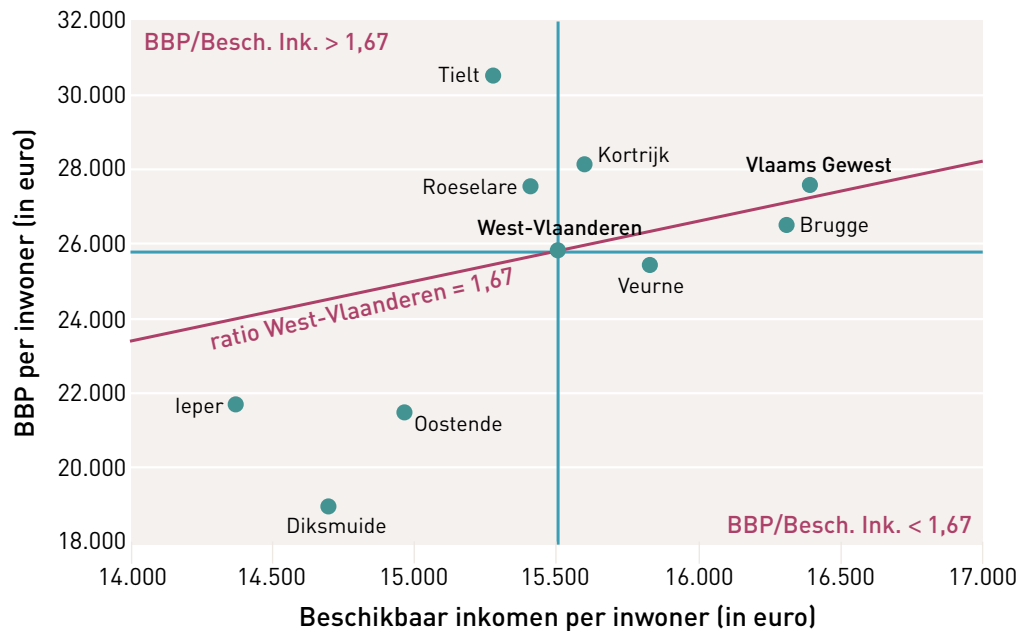
Interessant is verder dat de regionale verschillen inzake beschikbaar inkomen per inwoner minder groot zijn dan die inzake bruto binnenlands product per inwoner. Dit blijkt uit de verhouding tussen het rijkste en armste arrondissement in West-Vlaanderen. Voor het beschikbaar inkomen per inwoner bedraagt de verhouding 1,1; voor het BBP per inwoner is dat 1,6. Er zijn twee belangrijke verklaringen: aan de ene kant de pendelbewegingen (inkomsten uit bijvoorbeeld arbeid uit andere regio's worden meegebracht naar de woonplaats) en aan de andere kant het temperend effect van de sociale zekerheid (uitkeringen voor werkloosheid, invaliditeit enz.)³.

Ten slotte geeft figuur 3.3 de verhouding weer tussen het BBP per inwoner (de 'geproduceerde' welvaart) en het beschikbaar inkomen per inwoner (de 'verdiende' welvaart) en dit voor de arrondissementen van West-Vlaanderen, de provincie West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. De richting van de schuine as geeft de verhouding weer voor West-Vlaanderen en laat toe om per arrondissement na te gaan of de verhouding hoger of lager ligt dan in West-Vlaanderen. De figuur is ook vanaf het punt van West-Vlaanderen opgedeeld in vier kwadranten zodat voor elk arrondissement bepaald kan worden of het ten opzichte van West-Vlaanderen beter of slechter scoort voor één of beide indicatoren.

3 Vergeynst, T., "Profiel van de regionale sociaal-economische overlegcomités (RESOC's)", APS-nota's, nr. 12, Brussel, februari 2006, p. 26.

Uit de figuur blijkt dat in drie West-Vlaamse arrondissementen – Kortrijk, Roeselare en Tielt – de verhouding tussen het BBP per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner hoger ligt dan het gemiddelde in West-Vlaanderen. Deze regio scoort zeer hoog inzake BBP per inwoner – het cijfer is zelfs hoger dan in het Vlaamse Gewest – maar heeft naar verhouding een veeleer laag beschikbaar inkomen per inwoner. De regio is een pool van economische activiteit, maar wordt tevens gekenmerkt door een endogene economische ontwikkeling. Dit laatste zorgt voor matiger loonniveaus in vergelijking met bijvoorbeeld de Brusselse regio, die gekenmerkt wordt door de grotere aanwezigheid van filialen van buitenlandse firma's. De arrondissementen Brugge en Veurne scoren op beide kengetallen behoorlijk goed. Het beschikbaar inkomen per inwoner is er hoger dan in West-Vlaanderen als geheel en het BBP per inwoner schommelt rond het West-Vlaamse cijfer. De ratio ligt er iets lager dan in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. De arrondissementen Ieper, Diksmuide en Oostende bevinden zich in het kwadrant waar beide indicatoren slecht scoren.

Figuur 3.3: Relatie tussen de geproduceerde en de verdiende welvaart, arrondissementen van West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2004.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

4 ARBEIDSMARKT EN OPLEIDING

1. TEWERKSTELLING

sabine.traen@west-vlaanderen.be

BEZOLDIGDE TEWERKSTELLING

In 2005 steeg het aantal bezoldigde tewerkgestelden in West-Vlaanderen met 0,9 % tot 385.240 personen. Meer dan de helft van alle bezoldigden in West-Vlaanderen is in de arrondissementen Kortrijk en Brugge tewerkgesteld. De bezoldigde tewerkgestelden in de quartaire sector vormen de grootste groep (35,1 %), op de voet gevolgd door de tertiaire sector. De industrie vertegenwoordigt met 24,2 % een significant hoger percentage bezoldigde tewerkgestelden in vergelijking met het Vlaamse Gewest.

Op 31 december 2005 werden in West-Vlaanderen 385.240 bezoldigde tewerkgestelden geteld, goed voor een aandeel van 18,9 % in het Vlaamse Gewest. Bekijken we de evolutie in 2005, dan blijkt dat de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen is toegenomen met 3.266 personen of 0,9 %. Het Rijk liet een even grote stijging optekenen, maar het Vlaamse Gewest deed het met een toename van 1,3 % beter dan West-Vlaanderen en het Rijk.

Tabel 4.1.1: Bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk, 31 december 2004 en 31 december 2005.

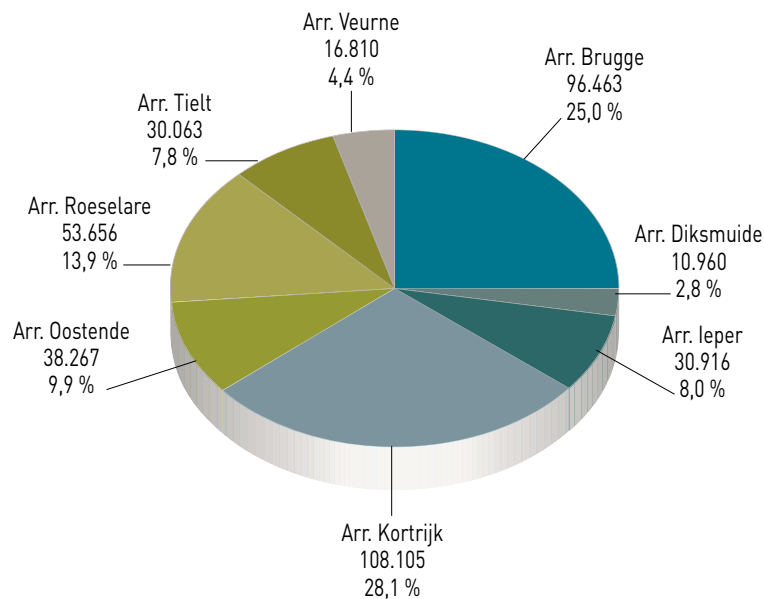
	31/12/04	31/12/05	Evolutie 31/12/04-31/12/05
West-Vlaanderen	381.974	385.240	+0,9 %
Vlaams Gewest	2.013.754	2.039.448	+1,3 %
Rijk	3.557.113	3.588.908	+0,9 %

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De verdeling van de bezoldigde tewerkstelling over de West-Vlaamse arrondissementen (zie figuur 4.1.1) toont dat Kortrijk en Brugge de koplopers zijn met respectievelijk 28,1 % en 25,0 % van de bezoldigde tewerkgestelden in West-Vlaanderen. Beide arrondissementen stellen meer dan de helft (of 204.568 personen) van de bezoldigden in West-Vlaanderen tewerk. De arrondissementen Veurne en Diksmuide bengelen onderaan met respectievelijk slechts 4,4 % en 2,8 % van alle bezoldigden.

Wanneer we de verhouding van het aantal bezoldigde tewerkgestelden ten opzichte van het aantal inwoners bekijken, dan blijkt dat de arrondissementen Kortrijk en Roeselare de ranglijst aanvoeren met respectievelijk 390 en 378 bezoldigde tewerkgestelden per 1.000 inwoners. Het arrondissement Brugge volgt op de derde plaats met 351 bezoldigden per 1.000 inwoners. Onderaan de ranglijst vinden we Oostende en Diksmuide met respectievelijk 260 en 227 bezoldigden per 1.000 inwoners.

Figuur 4.1.1: Verdeling van de bezoldigde tewerkstelling over de arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2005.

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Bekijken we de verdeling van de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen naar sector, zoals weergegeven in figuur 4.1.2, dan zien we dat de quartaire sector met 35,1 % (of 135.288 personen) de grootste groep vormt, op de voet gevolgd door de tertiaire sector (33,4 %). De derde plaats is voor de industrie met 24,2 %. De primaire sector vertegenwoordigt 0,8 % (of 3.261 bezoldigde personen). In het Vlaamse Gewest zijn de quartaire en tertiaire sector en de industrie opnieuw het grootst, zij het in een licht gewijzigde volgorde. De tertiaire sector is nu het sterkst vertegenwoordigd met 39,0 % (of 794.676 bezoldigden). De quartaire sector volgt op de tweede plaats met 689.322 bezoldigden (of 33,8 %). De industrie staat ook in het Vlaamse Gewest op plaats drie met een aandeel van 20,6 %. De grootste verschillen tussen West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest komen op naam van de tertiaire sector en de industrie te staan. De tertiaire sector neemt in het Vlaamse Gewest een veel belangrijker positie in dan in West-Vlaanderen (39,0 % ten opzichte van 33,4 %), terwijl de industrie in West-Vlaanderen een significant hoger percentage vertegenwoordigt dan in het Vlaamse Gewest (24,2 % ten opzichte van 20,6 %).

Figuur 4.1.2: Bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest naar sector, 31 december 2005.

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

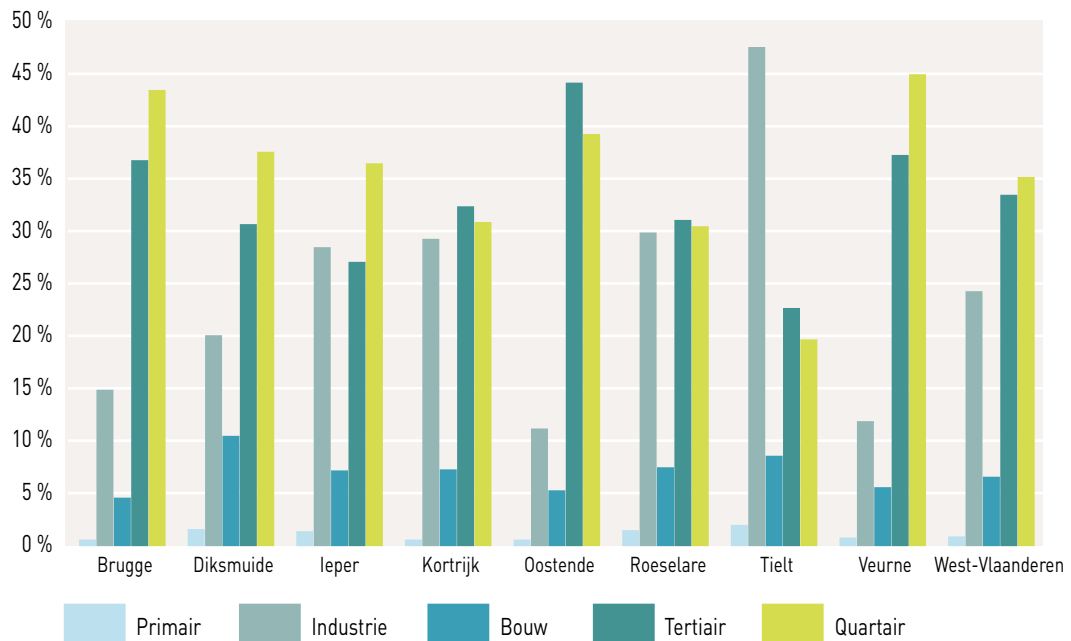
De evolutie van de bezoldigde tewerkstelling naar sector verliep in de periode 2001-2005¹ in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest sterk gelijkaardig. De quataire sector boekte in beide regio's de grootste vooruitgang (+9,3 % of +11.468 personen in West-Vlaanderen en +10,1 % of +63.494 personen in het Vlaamse Gewest). De tertiaire sector groeide iets trager met 6.725 bezoldigden (of +5,5 %) in West-Vlaanderen en 38.077 bezoldigden (of +5,0 %) in het Vlaamse Gewest. De bouwsector boekte een lichte vooruitgang van 1.223 bezoldigden (+5,2 %) in West-Vlaanderen en van 1.261 bezoldigden (+1,1 %) in het Vlaamse Gewest. De industrie ging in de periode 2001-2005 achteruit. In 2005 telde ze 8.211 bezoldigden (of -8,1 %) minder in West-Vlaanderen en 41.215 bezoldigden (of -8,9 %) minder in het Vlaamse Gewest in vergelijking met 2001. Ook de primaire sector kende een aanzienlijke terugval van 30,4 % (of -1.427 bezoldigden) in West-Vlaanderen en van 37,1 % (of -9.516 bezoldigden) in het Vlaamse Gewest.

Figuur 4.1.3 toont enkele opmerkelijke verschillen tussen de West-Vlaamse arrondissementen wat de verdeling van de bezoldigde tewerkstelling naar sector betreft. De industrie bekleedt in het arrondissement Tielt de eerste positie met maar liefst 47,5 % (of 14.269 personen) van de bezoldigde tewerkgestelden in het hele arrondissement Tielt. Ook Roeselare, Kortrijk en Ieper tellen een hoger aandeel bezoldigden in de industrie dan gemiddeld in West-Vlaanderen (24,2 %). De arrondissementen Veurne en Oostende bevinden zich met een industriële tewerkstelling van respectievelijk 11,8 % en 11,1 % ver onder het West-Vlaamse gemiddelde. Wat de quataire sector betreft is het aandeel in Veurne (44,9 %) veel hoger dan gemiddeld in West-Vlaanderen (35,1 %). Ook Brugge en Oostende zitten flink boven het West-Vlaamse gemiddelde. Het arrondissement Tielt telt met slechts 19,6 % dan weer een opvallend klein aandeel bezoldigden in de quataire sector. De arrondissementen Oostende en Veurne hebben met respectievelijk 44,1 % en 37,2 % een sterker aandeel bezoldigden in de tertiaire sector dan gemid-

¹ Het cijfer van 2001 heeft betrekking op de toestand op 30 juni, het cijfer van 2005 op de toestand op 31 december. Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening gehouden worden met het feit dat dit verschil zich in sommige sectoren – bv. seizoensgebonden sectoren zoals de primaire sector, de voedingsnijverheid, horeca,... – meer laat voelen dan in andere.

deld in West-Vlaanderen (33,4 %). Ook hier valt het arrondissement Tielt op met het laagste aandeel bezoldigden in de tertiaire sector. Voor de primaire en de bouwsector lopen de verschillen minder uiteen. Toch valt op te merken dat het arrondissement Tielt met 1,9 % het grootste aandeel bezoldigden in de primaire sector telt, wat aanzienlijk hoger is dan het West-Vlaamse gemiddelde (0,8 %). De bouwsector is met 10,4 % het sterkst vertegenwoordigd binnen het arrondissement Diksmuide.

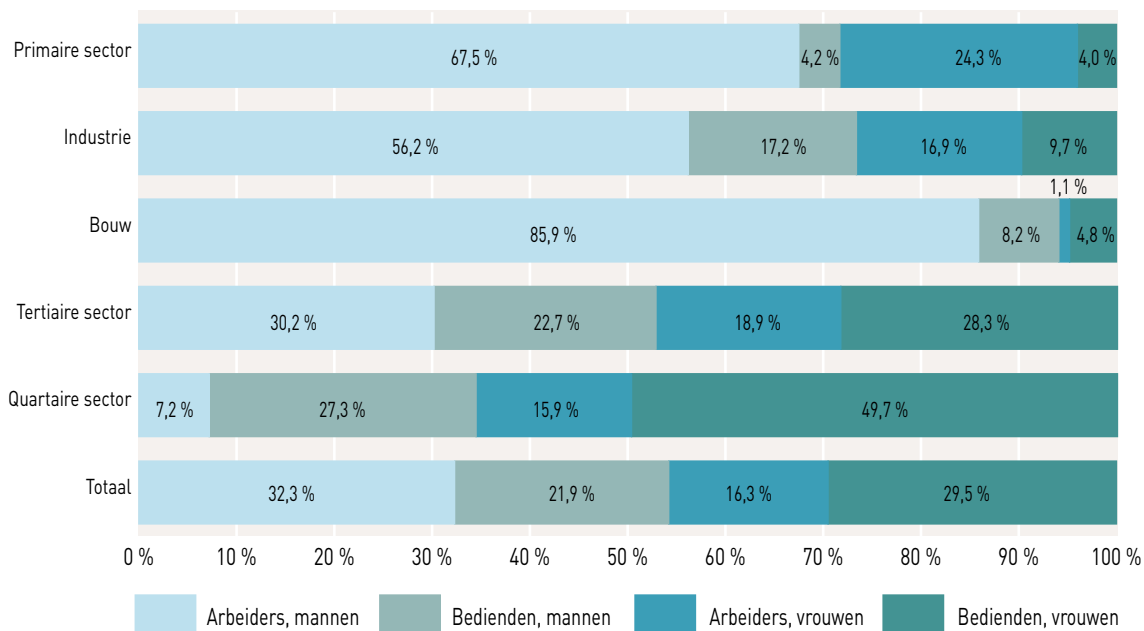
Figuur 4.1.3: Aandeel van bezoldigde tewerkstelling naar sector in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2005.

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De verdeling van de bezoldigde tewerkstelling naar sector en geslacht (zie figuur 4.1.4) toont dat de mannelijke bezoldigden met 54,2 % (of 208.797 personen) in de meerderheid zijn in West-Vlaanderen. De bouwsector springt daarbij in het oog met een uitgesproken aandeel mannelijke bezoldigden (94,1 %). Ook in de industrie en de primaire sector zijn voornamelijk mannen tewerkgesteld (respectievelijk 73,4 % en 71,7 %). In de quartaire sector daarentegen zijn meer vrouwen tewerkgesteld (65,6 % of 88.673 personen). De tertiaire sector telt iets meer mannen dan vrouwen (respectievelijk 52,9 % tegenover 47,2 %). Wat betreft de verdeling naar arbeiders en bedienden toont dezelfde figuur dat de sectoren die voornamelijk mannen tewerkstellen ook die sectoren zijn waar voornamelijk arbeiders zijn tewerkgesteld. De quartaire sector telt dan weer voornamelijk bediendenjobs waarvan de overgrote meerderheid (64,5 % of 67.172 jobs) voor vrouwen is weggelegd. De sterke aanwezigheid van bediendenjobs in de quartaire sector zorgt ervoor dat de balans voor alle sectoren samen licht overhelt in het voordeel van de bezoldigde tewerkstelling voor bedienden (51,4 % tegenover 48,6 % arbeiders).

Figuur 4.1.4: Verdeling van de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen naar sector, geslacht, arbeiders en bedienden, 31 december 2005.

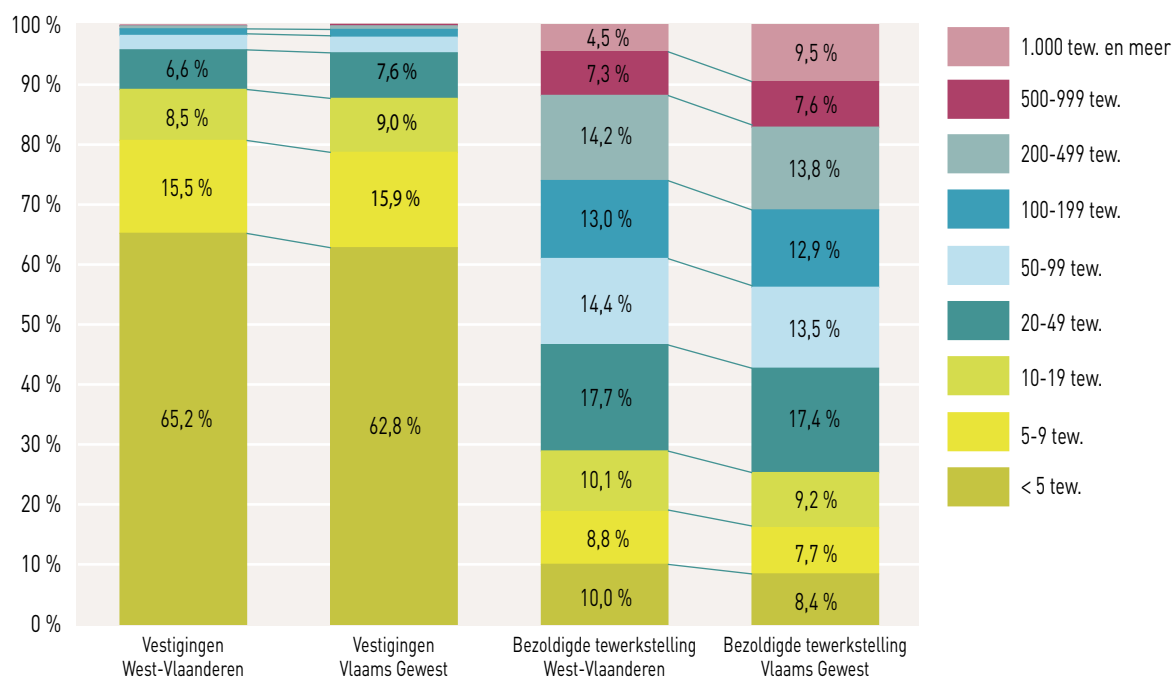

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De vrouwelijke bezoldigden vertegenwoordigen in 2005 met 45,8 % van het totale aantal bezoldigden in West-Vlaanderen een grotere groep dan in 2001; toen hadden ze nog een aandeel van 43,5 %. Deze sterkere positie in 2005 valt voornamelijk toe te schrijven aan een sterkere aanwezigheid van vrouwen in de quartaire sector (van 62,3 % in 2001 naar 65,6 % in 2005) en de tertiaire sector (van 45,6 % in 2001 naar 47,2 % in 2005). In de primaire sector daarentegen werd de groep van de vrouwelijke bezoldigden kleiner (29,4 % ten opzichte van 28,3 %). Wat de verhouding arbeiders/bedienden betreft, waren in 2001 de meeste jobs weggelegd voor arbeiders (51,1 %). Het omslaan van de balans in 2005 in het voordeel van de bedienden valt toe te schrijven aan een sterkere stijging van het aantal bedienden in vergelijking met het aantal arbeiders in de tertiaire en de primaire sector en de industrie.

In West-Vlaanderen telt 95,8 % van alle vestigingen minder dan 50 tewerkgestelden, wat iets meer is dan in het Vlaamse Gewest (95,3 %) en het Rijk (95,4 %). Uit figuur 4.1.5 wordt duidelijk dat het aantal vestigingen met meer dan 50 tewerkgestelden sterker vertegenwoordigd is in West-Vlaanderen dan in het Vlaamse Gewest (65,2 % ten opzichte van 62,8 %). De verdeling van de bezoldigde tewerkstelling naar grootteklasse toont dat in West-Vlaanderen procentueel meer mensen worden tewerkgesteld in de kleinere vestigingen dan in het Vlaamse Gewest. In West-Vlaanderen is 46,6 % van alle bezoldigden tewerkgesteld in een vestiging met minder dan 50 tewerkgestelden (tegenover 42,7 % in het Vlaamse Gewest). Slechts 26 % van alle bezoldigden in West-Vlaanderen is tewerkgesteld in een vestiging met meer dan 200 tewerkgestelden (tegenover 30,9 % in het Vlaamse Gewest).

Figuur 4.1.5: Verdeling van het aantal vestigingen en de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest naar grootteklasse, 31 december 2005.

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Combineren we nu het aantal vestigingen met het aantal bezoldigde tewerkgestelden, dan resulteert dit in het gemiddelde aantal tewerkgestelden per vestiging. Vestigingen in West-Vlaanderen hebben gemiddeld minder tewerkgestelden dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (11,4 ten opzichte van respectievelijk 13,4 en 13,9 tewerkgestelden per vestiging). Uitgesplitst naar grootteklasse valt vooral op dat de vestigingen met meer dan 200 tewerkgestelden in West-Vlaanderen gemiddeld veel kleiner zijn dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (424,1 ten opzichte van respectievelijk 496,2 en 530,8 tewerkgestelden per vestiging met meer dan 200 tewerkgestelden). De verschillen in de andere categorieën zijn veel kleiner. Op arrondissementeel niveau springt vooral Brugge in het oog met 504,4 tewerkgestelden per vestiging met meer dan 200 tewerkgestelden, wat flink boven het West-Vlaamse gemiddelde van 424,1 ligt.

nele.depestel@west-vlaanderen.be

GRENSARBEID

De grensarbeid van Frankrijk richting West-Vlaanderen stijgt, terwijl de grensarbeid in omgekeerde richting uitdooft. De grensarbeid tussen Nederland en West-Vlaanderen is veel kleiner in omvang, maar vertoont de laatste jaren in beide richtingen een stijgende trend.

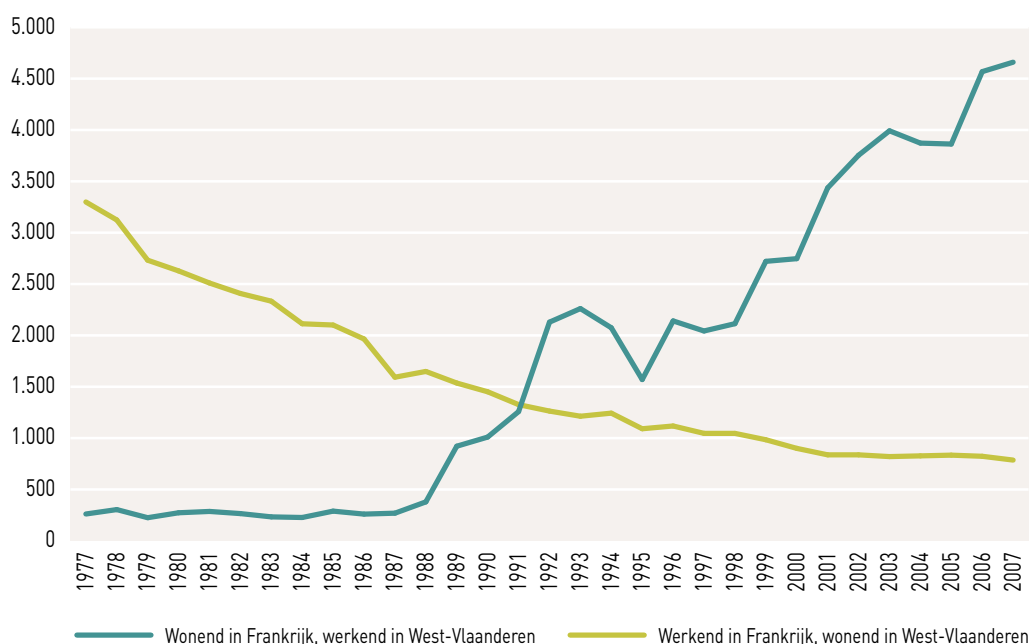
GRENSARBEID TUSSEN WEST-VLAANDEREN EN FRANKRIJK

Volgens cijfers van het RIZIV waren er midden 2007 in West-Vlaanderen 4.660 Fransen als loontrekker tewerkgesteld in West-Vlaanderen. Omgekeerd gingen 786 West-Vlamingen werken in Frankrijk. De pendel vanuit Frankrijk gaat vooral richting Kortrijk, Oostende en Ieper. De meeste West-Vlamingen die in Frankrijk gaan werken komen uit de arrondissementen Kortrijk en Ieper.

Bij deze officiële cijfers hoort echter een belangrijke kanttekening. De regionale verdeling van de grensarbeiders gebeurt namelijk op basis van de plaats waar ze ingeschreven zijn in het ziekenfonds. Deze plaats komt niet noodzakelijk overeen met de plaats van tewerkstelling. Dit leidt niet alleen tot een vertekend beeld van de spreiding binnen West-Vlaanderen maar ook tot een onderschat aantal Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen. In de praktijk blijkt namelijk dat heel wat Franse grensarbeiders die in West-Vlaanderen tewerkgesteld zijn, in Wallonië ingeschreven zijn in een ziekenfonds, wellicht wegens de taal¹.

Ondanks deze onderschatting van absolute aantallen is er toch een onmiskenbaar stijgende trend van het aantal Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen. Samen met deze stijgende trend, daalt het aantal West-Vlamingen dat in Frankrijk gaat werken jaar na jaar. Dit illustreren we in figuur 4.1.6.

Figuur 4.1.6: Evolutie van de bezoldigde grensarbeid tussen Frankrijk en West-Vlaanderen, 1977-2007.

Bron: RIZIV, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

¹ Volgens berekeningen door UNIZO begin 2008 zou het effectief aantal Franse grensarbeiders dat een job uitoefent in West-Vlaanderen circa 9.000 personen bedragen.

De Franse grensarbeider die in West-Vlaanderen komt werken is over het algemeen jonger dan zijn West-Vlaamse collega die in Frankrijk gaat werken. Van de Franse grensarbeiders is ruim 65 % jonger dan 40 jaar, terwijl dat bij de West-Vlaamse grensarbeiders slechts 41 % is.

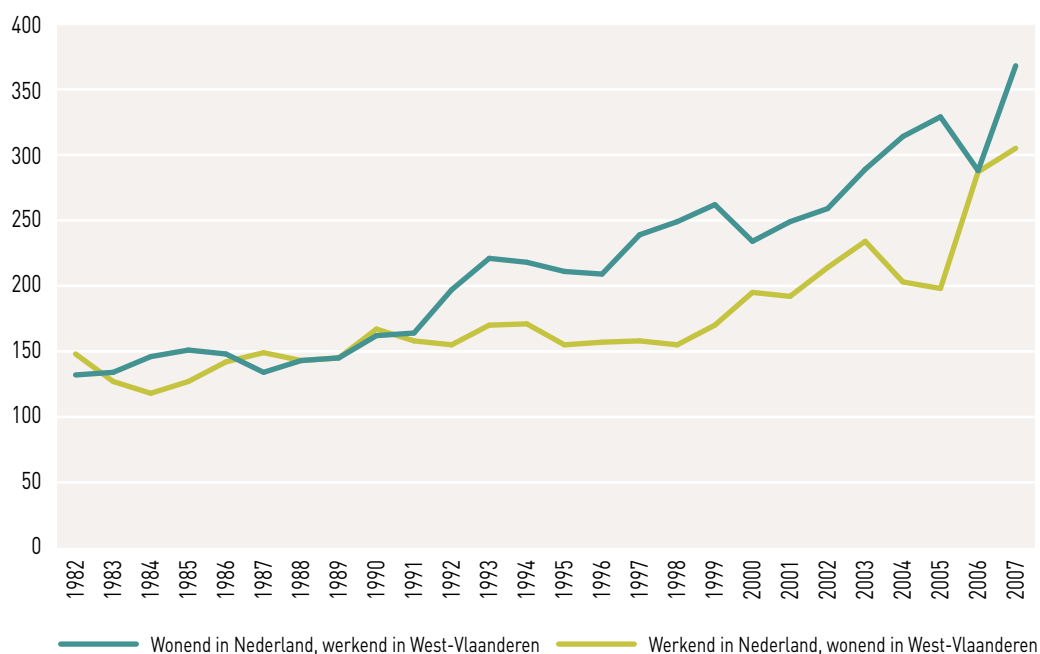
Een belangrijke motivatie voor Franse grensarbeiders om in West-Vlaanderen te komen werken is – naast de hoge werkloosheid in Noord-Frankrijk – het dubbele fiscale voordeel. Hij betaalt directe belastingen in Frankrijk, die lager zijn dan in België en sociale zekerheidsbijdragen in België, die lager zijn dan in Frankrijk.

Normaal gezien zou door een protocolakkoord tussen België en Frankrijk dit fiscaal gunststatuut vanaf 1 januari 2009 uitdoven². Door de vrees voor personeelstekorten in bepaalde regio's binnen West-Vlaanderen werd beslist om de inwerkingtreding voorlopig uit te stellen tot 2010.

GRENSARBEID TUSSEN WEST-VLAANDEREN EN NEDERLAND

De grensarbeid tussen West-Vlaanderen en Nederland is van een heel andere grootteorde dan die tussen West-Vlaanderen en Frankrijk. Midden 2007 kwamen in West-Vlaanderen 368 Nederlanders een loontrekkende job uitoefenen en omgekeerd gingen 305 West-Vlamingen in Nederland werken (zie figuur 4.1.7). De laatste jaren vertoont de grensarbeid in beide richtingen wel een stijgende trend. Meer dan 60 % van de grensarbeid tussen West-Vlaanderen en Nederland speelt zich af tussen het arrondissement Brugge en Nederland.

Figuur 4.1.7: Evolutie van de bezoldigde grensarbeid tussen Nederland en West-Vlaanderen, 1982-2007.

Bron: RIZIV, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

² Werknemers die op 31 december 2008 het statuut van grensarbeider hebben, zouden dit nog 25 jaar mogen houden. Voor Franse grensarbeiders in loondienst vanaf 1 januari 2009 zou het statuut worden afgeschaft.

sabine.traen@west-vlaanderen.be

ZELFSTANDIGEN

Het aantal zelfstandigen en helpers is in 2006 licht gestegen tot 103.465 personen, voornamelijk als gevolg van een toename van het aantal zelfstandigen in hoofdberoep. Bijna de helft van de West-Vlaamse zelfstandigen en helpers komt uit de arrondissementen Brugge en Kortrijk. Er zijn in West-Vlaanderen opmerkelijke verschillen in de verdeling van de zelfstandige tewerkstelling naar sector. Zo is de tertiaire sector het sterkst vertegenwoordigd in Oostende, Kortrijk, Veurne en Brugge, terwijl de primaire sector dan weer veel sterker dan gemiddeld in West-Vlaanderen aanwezig is in Diksmuide, Ieper en Tielt.

Op 31 december 2006 telde West-Vlaanderen 103.465 zelfstandigen en helpers (exclusief de zelfstandigen in bijberoep¹) en is hiermee goed voor een aandeel van 23,5 % in het Vlaamse Gewest. Uit tabel 4.1.2 blijkt dat het totale aantal zelfstandigen en helpers in 2006 licht is gestegen (+0,1 %). Het Vlaamse Gewest en het Rijk lieten een iets grotere stijging optekenen van respectievelijk 0,7 % en 0,8 %.

Tabel 4.1.2: Evolutie van het aantal zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk, 31 december 2005 – 31 december 2006 (a).

	31 december 2005	31 december 2006	Evolutie in %
West-Vlaanderen	103.376	103.465	+0,1 %
Vlaams Gewest	437.851	441.057	+0,7 %
Rijk	701.527	707.183	+0,8 %

(a) Totaal aantal zelfstandigen en helpers, exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

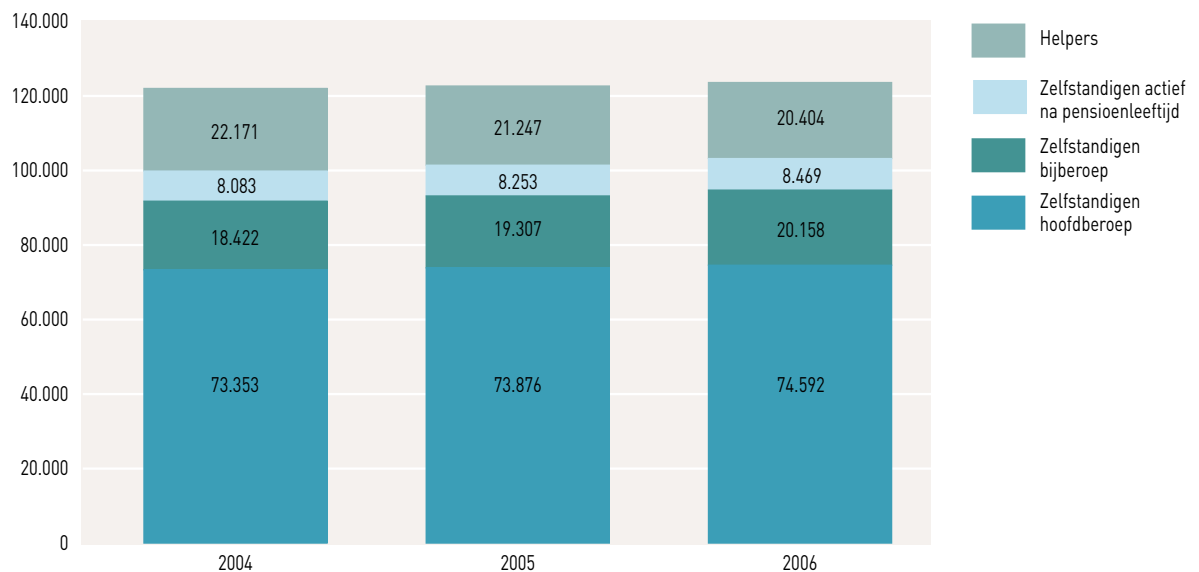
In figuur 4.1.8 wordt de evolutie weergegeven van alle zelfstandigen en helpers, opgesplitst naar hoedanigheid. Tussen 2004 en 2006 nam hun totale aantal toe met net geen 1.600 personen, een stijging met 1,3 %. De daling van het aantal helpers met 1.767 personen (of 8,0 %) werd ruimschoots gecompenseerd door een forse stijging van het aantal zelfstandigen in bijberoep (+9,4 %) en het aantal zelfstandigen actief na pensioenleeftijd (+4,8 %) en in mindere mate de zelfstandigen in hoofdberoep (+1,7 %). De sterkere toename van het totale aantal zelfstandigen en helpers in de periode 2005-2006 in vergelijking met de periode 2004-2005 valt bijna volledig toe te schrijven aan de sterkere stijging van het aantal zelfstandigen in hoofdberoep en de kleinere daling van het aantal helpers.

¹ Een **zelfstandige** is iedere natuurlijke persoon die een beroepsbezigheid uitoefent zonder hiervoor door een arbeidsovereenkomst of een statuut gebonden te zijn.

Een **helper** is elke persoon die in België een zelfstandige in de uitoefening van zijn beroep bijstaat of vervangt, zonder dat zij door een arbeidsovereenkomst met elkaar verbonden zijn. Hij valt onder de toepassing van het sociaal statuut van de zelfstandigen.

Een **bijberoep** als zelfstandige is de beroepsactiviteit die als zodanig gelijktijdig wordt uitgeoefend met een andere, gewoonlijke en hoofdzakelijke beroepsbezigheid onder gezag. Om overlappings met de RSZ-statistieken te vermijden worden de zelfstandigen in bijberoep buiten beschouwing gelaten bij de analyse van het totale aantal zelfstandigen en helpers. Enkel in de figuren 4.1.8, 4.1.12 en 4.1.14 nemen we deze categorie voor de volledigheid wel op.

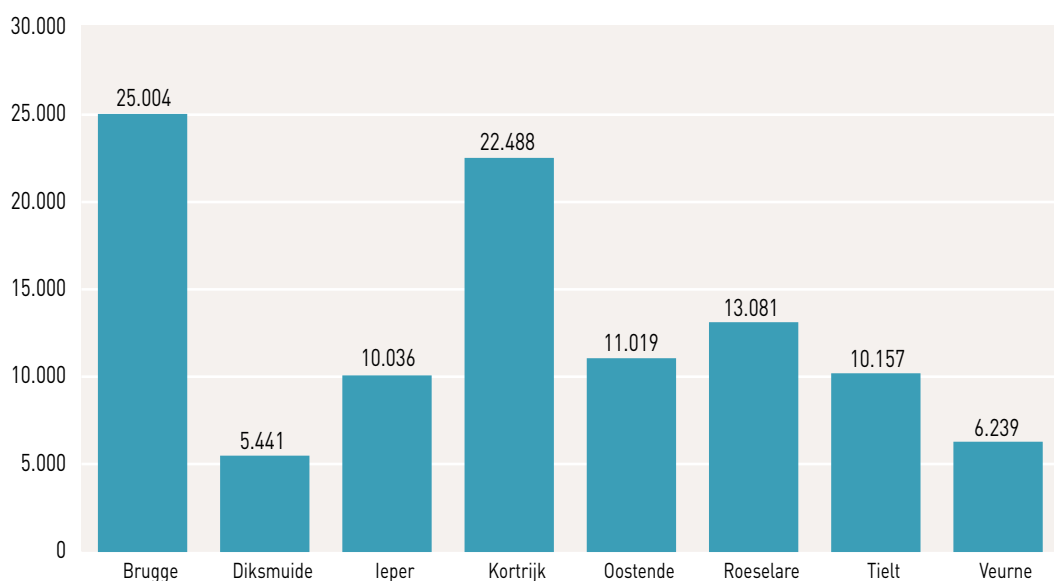
Figuur 4.1.8: Evolutie van het totale aantal zelfstandigen en helpers naar aard van de activiteit in West-Vlaanderen, 31 december 2004 – 31 december 2006.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Uit de verdeling van het aantal zelfstandigen en helpers volgens arrondissement in figuur 4.1.9 blijkt dat Brugge en Kortrijk de koplopers zijn in West-Vlaanderen met respectievelijk 25.004 (of 24,2 %) en 22.488 (of 21,7 %) personen. Beide arrondissementen zijn hiermee goed voor bijna de helft (45,9 %) van de zelfstandige tewerkstelling in de provincie West-Vlaanderen. De arrondissementen Veurne en Diksmuide bengelen onderaan met respectievelijk 6,0 % en 5,3 % van de zelfstandig tewerkgestelden.

Figuur 4.1.9: Aantal zelfstandigen en helpers in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2006 (a).

(a) Totaal aantal zelfstandigen en helpers exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

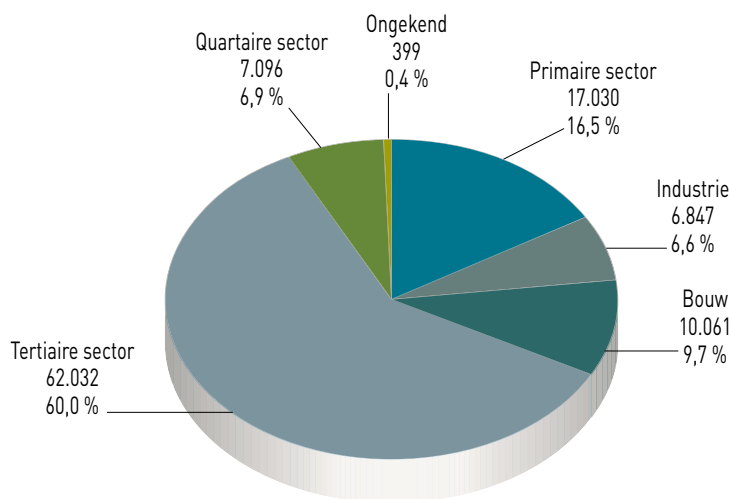
Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De rangschikking van de West-Vlaamse arrondissementen ziet er anders uit wanneer het aantal zelfstandig tewerkgestelden wordt bekeken in verhouding tot de totale bevolking. De arrondissementen Tielt en Diksmuide bekleden nu de koppositie met respectievelijk 114 en 112 zelfstandig tewerkgestelden per 1.000 inwoners. Het arrondissement Oostende staat op de laatste plaats met slechts 74 zelfstandigen en helpers per 1.000 inwoners.

Wanneer het aantal zelfstandigen en helpers wordt ingedeeld volgens sector (figuur 4.1.10), wordt duidelijk dat 60,0 % (of 62.032 personen) actief is in de tertiaire sector. De zelfstandig tewerkgestelden in de primaire sector volgen op de tweede plaats op ruime afstand met 17.030 personen (of 16,5 %). De bouwsector neemt de derde plaats in met een aandeel van 9,7 % (of 10.061 personen).

In vergelijking met de situatie op 31 december 2005 kende de bouwsector de grootste stijging met 6,5 % of 612 zelfstandig tewerkgestelden. In de primaire sector daarentegen daalde het aantal zelfstandig tewerkgestelden met 397 personen (-2,3 %). Deze vaststelling bevestigt de dalende trend van het totale aantal tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector (cf. infra 6.2 land- en tuinbouw). Ondanks deze vaststellingen bleven de verhoudingen tussen de sectoren onderling in de periode 2005-2006 nagenoeg ongewijzigd.

Figuur 4.1.10: Aantal zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen naar sector, 31 december 2006 (a).

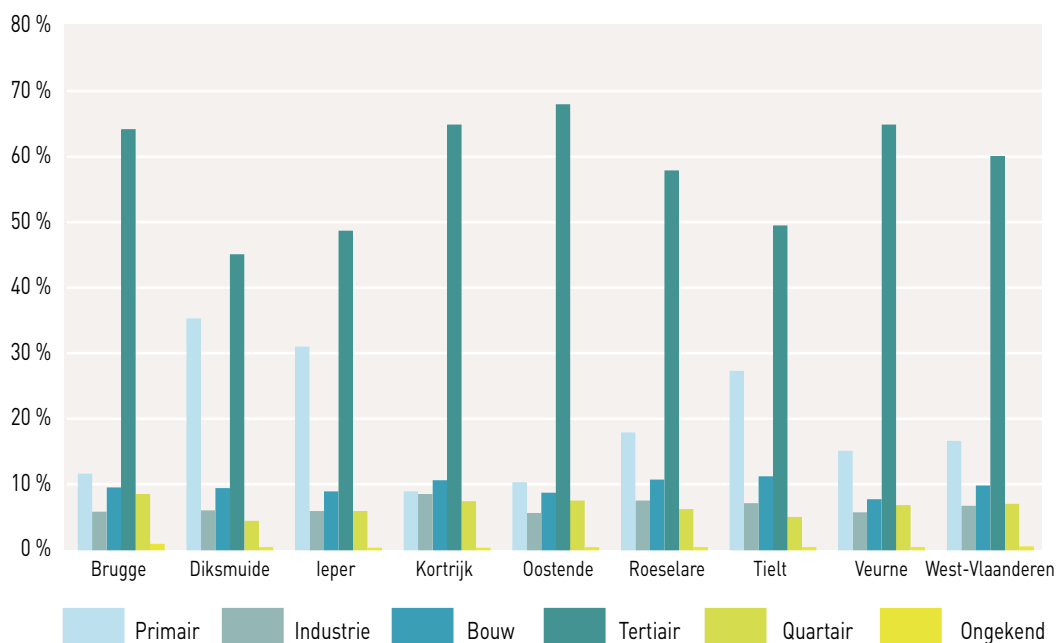

(a) Totaal aantal zelfstandigen en helpers exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De verdeling van de zelfstandigen en helpers naar sector toont enkele opmerkelijke verschillen over de arrondissementen heen. Zoals figuur 4.1.11 toont, zijn de zelfstandigen in de tertiaire sector sterker vertegenwoordigd in de arrondissementen Oostende, Kortrijk, Veurne en Brugge dan gemiddeld in West-Vlaanderen. Dit gaat samen met een sterke ondervertegenwoordiging van zelfstandigen in de primaire sector in Kortrijk, Oostende en Brugge en in mindere mate in Veurne. Omgekeerd hebben de arrondissementen waar de zelfstandigen in de tertiaire sector het sterkst ondervertegenwoordigd zijn in vergelijking met het West-Vlaamse gemiddelde (Diksmuide, Ieper en Tielt), een sterk uitgesproken aandeel zelfstandig tewerkgestelden in de primaire sector. Hoewel de arrondissementale verschillen voor de andere sectoren minder groot zijn, vallen de grotere aanwezigheid van zelfstandigen in de industrie in het arrondissement Kortrijk en de geringe aanwezigheid van zelfstandigen in de quaire sector in de arrondissementen Diksmuide en Tielt op.

Figuur 4.1.11: Aandeel van zelfstandigen en helpers in de arrondissementen van West-Vlaanderen naar sector, 31 december 2006 (a).

(a) Totaal aantal zelfstandigen en helpers exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

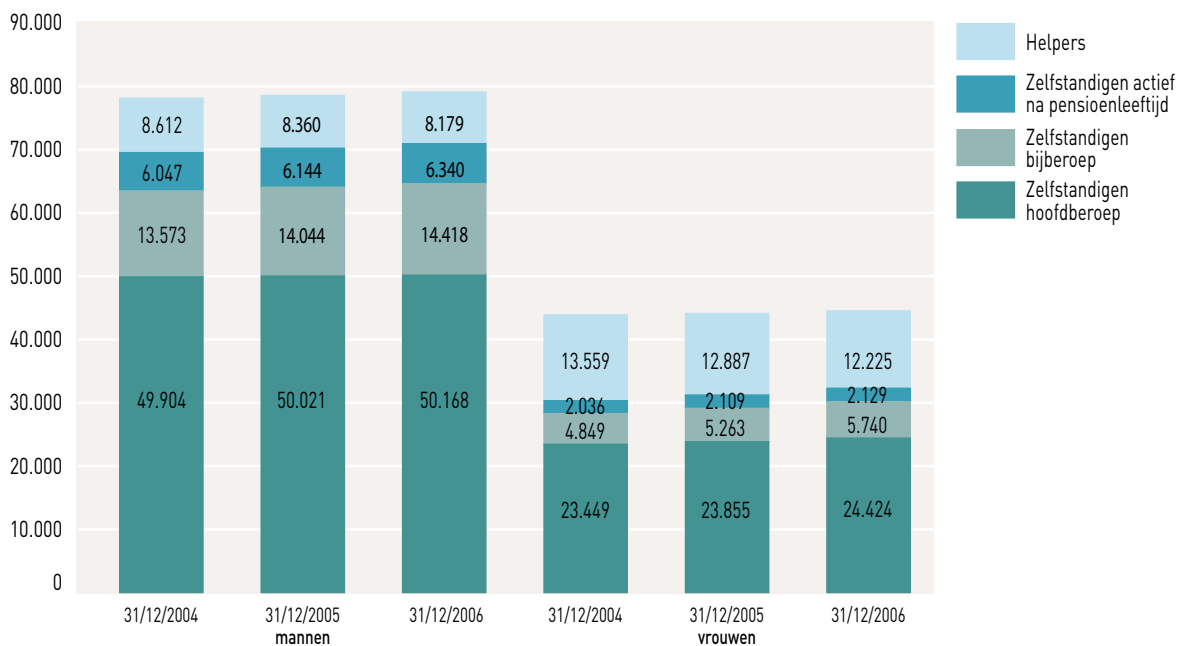
Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Wanneer we het totale aantal zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen uitsplitsten naar geslacht, dan blijkt uit figuur 4.1.12 dat het aantal vrouwelijke zelfstandigen iets sterker is gestegen over de periode 2004-2006 dan het aantal mannelijke (respectievelijk 1,4 % en 1,2 %). De vrouwelijke zelfstandigen blijven echter met een aandeel van 36,0 % in de minderheid in West-Vlaanderen, maar hebben wel een hoger aandeel dan in het Vlaamse Gewest (34,2 %). Met betrekking tot de situatie op 31 december 2006 vallen enkele verschillen op tussen mannen en vrouwen naargelang de aard van hun activiteit. Zo vormen mannen met een zelfstandig hoofdberoep de grootste groep met een aandeel van 63,4 % (of 50.168 personen) in het totale aantal zelfstandigen en helpers. Mannen met een zelfstandig bijberoep staan met 18,2 % (of 14.418 personen) op de tweede plaats. Het aandeel van de mannelijke helpers (10,3 %) en actieven na pensioenleeftijd (8,0 %) is gering. Bij de vrouwen vormen de zelfstandige hoofdberoepen ook de grootste groep met 54,9 %, maar op de tweede plaats volgen de helpsters met ruim een kwart van het totale aantal vrouwelijke zelfstandigen en helpsters (27,5 % of 12.225 personen). Er zijn slechts 5.740 vrouwen (of 12,9 %) die een zelfstandig bijberoep uitoefenen en slechts 4,8 % van de vrouwen is nog actief als zelfstandige na het bereiken van de pensioenleeftijd.

Bekijken we de evolutie over de periode 2004-2006, dan zien we dat de evolutie in 2005 zich zowel bij de mannen als bij de vrouwen voortzette in 2006. Alle categorieën van zelfstandigen kennen een stijgende trend, met de zelfstandigen in bijberoep als uitschieters (+6,2 % bij de mannen en +18,4 % bij de vrouwen in 2006). De categorie van de help(st)ers daarentegen kent een terugval (-5,0 % bij de mannen en -9,8 % bij de vrouwen in 2006)².

² Deze terugval volgt op een forse stijging van het aantal help(st)ers na de invoering van een nieuw statuut voor meewerkende echtgenoten op 1 januari 2003. Meewerkende echtgenoten werden toen ambtshalve verplicht zich aan te sluiten voor het ministatuut.

Figuur 4.1.12: Evolutie van het totale aantal zelfstandigen en helpers naar aard van de activiteit en naar geslacht in West-Vlaanderen, 31 december 2004 – 31 december 2006 (a).

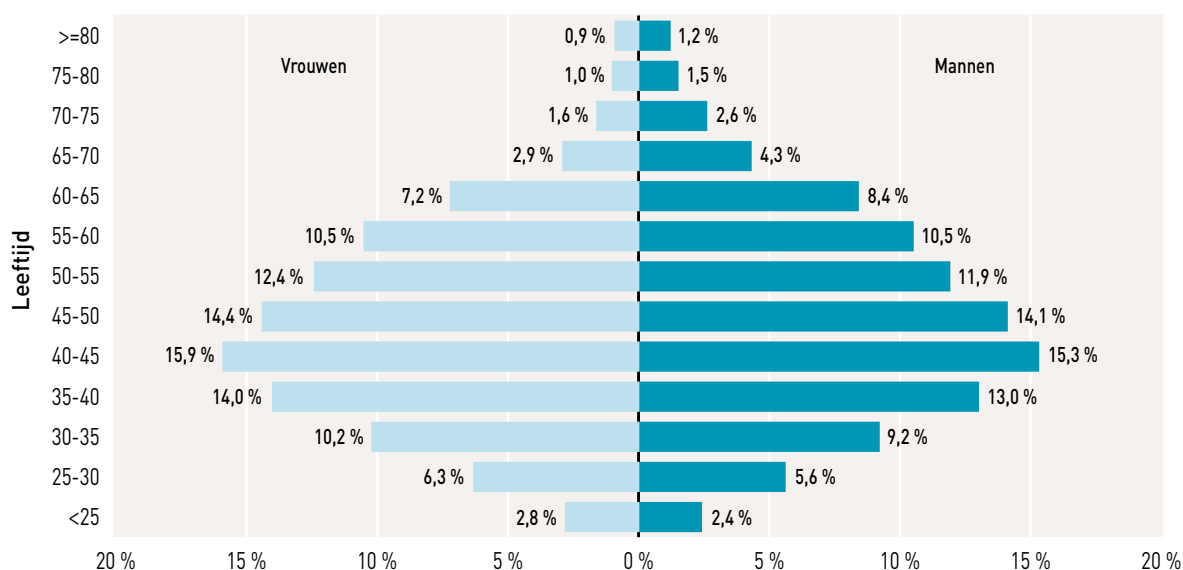
(a) Merk op dat vanaf 1 januari 2003 meewerkende echtgenoten in de statistiek werden opgenomen.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De verdeling van de West-Vlaamse zelfstandigen en helpers naar leeftijd in figuur 4.1.13 toont enkele belangrijke verschillen tussen mannen en vrouwen. Bij zowel mannen als vrouwen vormt de leeftijdscategorie van de 55- tot 60-jarigen het keerpunt. De vrouwelijke zelfstandigen jonger dan 55 zijn met een aandeel van 76,0 % in het totale aantal vrouwelijke zelfstandigen talrijker dan hun mannelijke leeftijdsgenoten (71,5 % in het totale aantal mannelijke zelfstandigen). Bij de 60-plussers is de situatie net andersom. Met 18,0 % ten opzichte van slechts 13,6 % tellen de mannelijke zelfstandigen een groter aandeel 60-plussers dan hun vrouwelijke collega's. Mannelijke zelfstandigen blijven hun zelfstandige activiteiten dus langer uitoefenen dan hun vrouwelijke collega's.

Bekijken we de evolutie over een periode van vijf jaar, dan valt op dat de leeftijdsstructuur van de West-Vlaamse zelfstandigen en helpers veroudert. Het aantal zelfstandige mannen en vrouwen van 40 jaar en ouder is de afgelopen vijf jaar toegenomen, terwijl hun jongere collega's een steeds kleinere groep vertegenwoordigen.

Figuur 4.1.13: Leeftijdsopbouw van de West-Vlaamse zelfstandigen en helpers naar geslacht, 31 december 2006 (a).

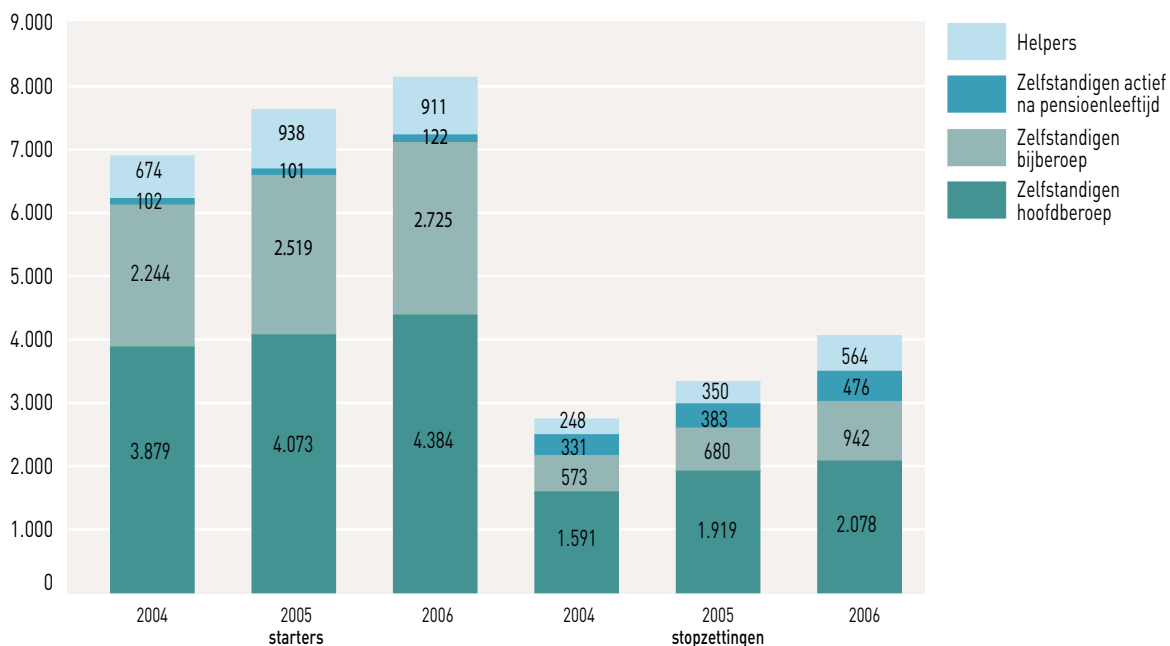
(a) Totaal aantal zelfstandigen en helpers exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

In 2006 werden in West-Vlaanderen 8.142 starters geteld, wat neerkomt op een stijging met 6,7 % in vergelijking met 2005 (figuur 4.1.14). Wanneer het aantal starters wordt uitgedrukt ten opzichte van het totale aantal actieve zelfstandigen en helpers, dan blijkt deze startersratio 6,6 te bedragen. In 2004 was dit 5,7. De toename van het aantal startende zelfstandigen en helpers moet echter genuanceerd worden. Er was namelijk ook een toename van het aantal zelfstandigen en helpers dat de activiteit stopzette. In 2006 waren dat er 4.060, een stijging met 21,8 % in vergelijking met 2005. De stopzettingsratio, het aantal zelfstandigen en helpers dat de activiteiten stopzet in vergelijking met het totale aantal actieve zelfstandigen en helpers, nam eveneens toe van 2,2 in 2004 tot 3,3 in 2006.

In 2006 vormden de startende zelfstandigen in hoofdberoep met 53,8 % de grootste groep, wat minder groot is dan in 2004 toen deze groep nog 56,2 % van het totale aantal starters vertegenwoordigde. Dit kleinere aandeel startende zelfstandigen in hoofdberoep ging gepaard met een groter percentage startende zelfstandigen in bijberoep (33,5 % in vergelijking met 32,5 % in 2004). De startende help(st)lers namen in 2006 met 11,2 % ook een groter aandeel in dan in 2004 (9,8 %). Wat het aantal stopzettingen betreft vertonen dezelfde groepen de belangrijkste wijzigingen. Met een aandeel van 51,2 % in 2006 is de groep van de zelfstandigen in hoofdberoep fors ingekrompen terwijl de groep van de zelfstandigen in bijberoep talrijker is geworden (23,2 % ten opzichte van 20,9 % in 2004). De groep van de help(st)lers is sterk uitgebreid en heeft met een aandeel van 13,9 % de zelfstandigen die hun activiteit na pensioen stopzetten (11,7 %) zelfs ingehaald.

Figuur 4.1.14: Evolutie van het aantal starters en het aantal stopzettingen naar aard van de activiteit, West-Vlaanderen, 2004-2006.

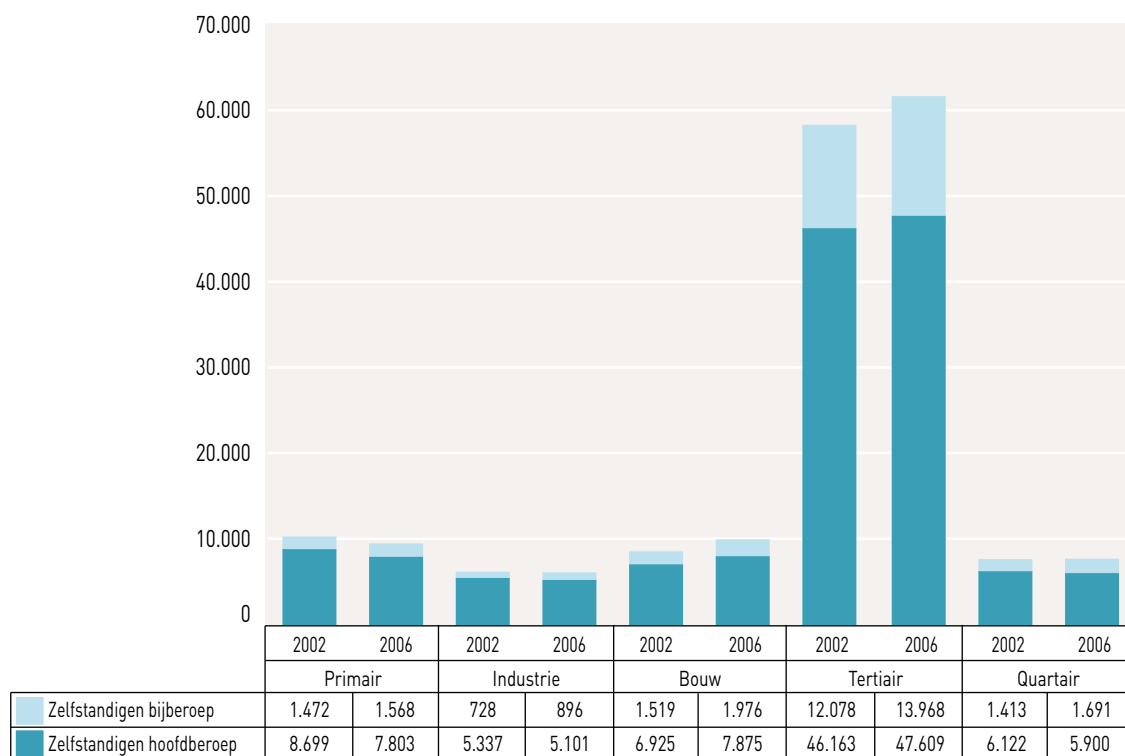

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Bekijken we de evolutie van het aantal zelfstandigen in hoofd- en bijberoep in West-Vlaanderen volgens sector in figuur 4.1.15, dan valt op dat de tertiaire sector in 2006 met respectievelijk 47.609 en 13.968 personen het grootste aantal zelfstandigen telt in zowel hoofd- als bijberoep. De bouwsector volgt op de tweede plaats met respectievelijk 7.875 en 1.976 zelfstandigen in hoofd- en bijberoep. Bij de zelfstandigen in hoofdberoep staan de primaire en de quataire sector met respectievelijk 7.803 en 5.900 personen op de plaatsen drie en vier. Bij de zelfstandigen in bijberoep echter heeft de quataire sector met 1.691 personen de primaire sector (1.568 personen) ingehaald. Reden hiervoor is de sterkere groei (+19,7 %) van de zelfstandigen in bijberoep in de quataire sector in vergelijking met 2002. De sterkste stijging van het aantal zelfstandigen in bijberoep in de periode 2002-2006 is echter voor de bouwsector (+30,1 %). Deze sector liet ook de grootste stijging optekenen van het aantal zelfstandigen in hoofdberoep (+13,7 %) en heeft hiermee in vergelijking met 2002 de primaire sector zelfs ingehaald.

Wanneer het aantal zelfstandigen in bijberoep wordt uitgedrukt tegenover het totale aantal zelfstandigen in hoofd- en bijberoep, dan wordt duidelijk dat er in de tertiaire sector 22,7 zelfstandigen in bijberoep zijn per 100 zelfstandigen in hoofd- en bijberoep. De quataire sector telt verhoudingsgewijs iets minder zelfstandigen in bijberoep (22,3 %). In de bouwsector zijn 20,1 zelfstandigen in bijberoep actief per 100 zelfstandigen in hoofd- en bijberoep. De industriële sector telt slechts 14,9 zelfstandigen in bijberoep per 100 zelfstandigen in hoofd- en bijberoep.

Figuur 4.1.15: Evolutie van het aantal zelfstandigen in hoofd- en bijberoep volgens sector, West-Vlaanderen, 2002-2006.

Bron: RSVZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

2. WERKLOOSHEID

sabine.traen@west-vlaanderen.be

In 2007 telde West-Vlaanderen 38.683 werklozen, een forse daling op jaarbasis met 15,3 %. De werkloosheidsdruk ligt bij vrouwen telkens hoger dan bij mannen, behalve in het arrondissement Oostende waar de werkloosheidsdruk voor mannen en vrouwen gelijk is. Het arrondissement Tielt heeft met 4,0 % de laagste werkloosheidsdruk in West-Vlaanderen. In 2007 vormden de 50 à 54-jarigen de grootste groep binnen de niet-werkende werkzoekenden in West-Vlaanderen.

In 2007 werden in West-Vlaanderen 38.683 werklozen¹ geteld, goed voor een aandeel van 16,0 % in het Vlaamse cijfer. Zowel West-Vlaanderen als het Vlaamse Gewest lieten met respectievelijk -15,3 % en -14,6 % een forse daling van het aantal werklozen op jaarbasis optekenen.

Op 1 januari 2006 werden de stempelcontroles voor werklozen afgeschaft. Sindsdien actualiseert de VDAB zijn databank op basis van elektronische gegevens afkomstig van DIMONA (RSZ) en de RVA-betalingsgegevens. Door het werken met DIMONA (waar werkgevers aangifte doen van in- en uitdiensttredingen van werknemers) wordt een juist beeld van de werkloosheid verkregen. Het werken met DIMONA heeft een snellere afschrijving van de werkzoekenden tot gevolg, en dus een daling van de werkloosheidscijfers. Omdat de wijziging dateert van 1 januari 2006 zouden vergelijkingen tussen 2007 en 2006 geen vertekend beeld meer mogen geven van de werkloosheidsevolutie². Bij vergelijkingen op langere termijn is dit wel het geval.

Het Rijk kende in 2007 een minder sterke daling van het aantal werklozen (-8,9 %). De administratieve wijziging waarvan eerder sprake is immers enkel van toepassing in het Vlaamse Gewest. In de andere gewesten daalde het aantal werklozen weliswaar ook, maar in veel mindere mate (-5,9 % in het Waalse Gewest en -4,0 % in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Tabel 4.2.1: Evolutie van het aantal werklozen in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk, 2006-2007 (a), (b).

	2006	2007	Evolutie in a.c.	Evolutie in %
West-Vlaanderen	45.647	38.683	-6.964	-15,3 %
Vlaams Gewest	282.760	241.606	-41.154	-14,6 %
Rijk	702.855	640.397	-62.458	-8,9 %

(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

(b) De evolutie van de werkloosheid wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.

Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

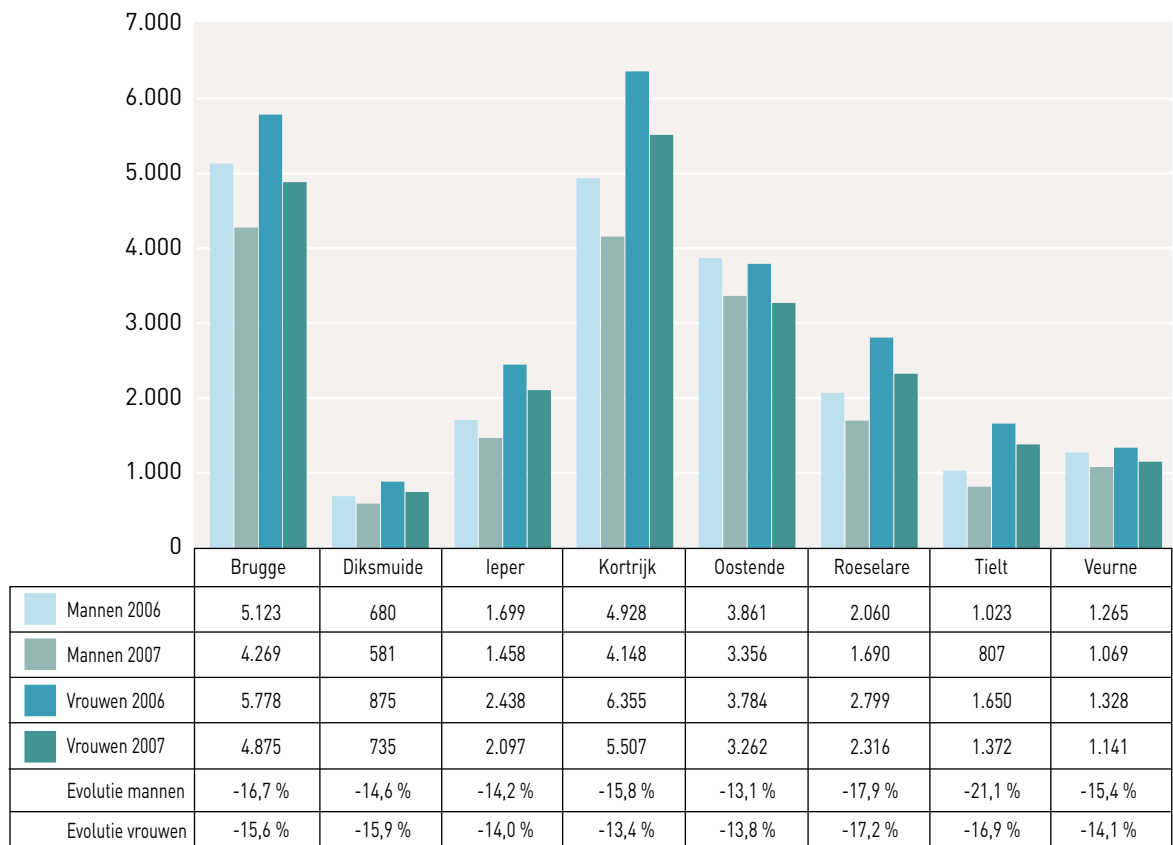
¹ De werkloosheidsdefinitie omvat hier het aantal niet-werkende werkzoekenden (EU-definitie) en de oudere werklozen. Tot de **niet-werkende werkzoekenden** behoren de werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), de werkzoekenden in wachttijd (schoolverlaters), de andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. Onder **oudere werklozen** verstaan we sinds 1 juli 2002 de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die vrijwillig afstand hebben genomen van hun inschrijving als werkzoekende en die minstens 58 jaar zijn (of minstens 50 jaar zijn én een beroepsverleden van minstens 38 jaar als loontrekkende hebben én minstens één jaar werkloos zijn). Tussen 1 juli 2002 en 30 juni 2004 golden overgangsmaatregelen. Oudere werklozen die vóór de inwerkingtreding van de nieuwe regeling waren vrijgesteld (mogelijk vanaf 50 jaar), blijven vrijgesteld.

² Toch kunnen we aannemen dat er nog een zekere – maar kleinere – invloed van de maatregel merkbaar is in de statistiek van 2007 en bijgevolg in de vergelijkingen tussen 2007 en 2006.

De forse daling van het aantal werklozen is ook zichtbaar in alle arrondissementen van West-Vlaanderen. Tielt en Roeselare kenden in 2007 met respectievelijk -18,5 % en -17,5 % de grootste procentuele afname van het aantal werklozen. In het arrondissement Oostende was de procentuele afname van het aantal werklozen het kleinst [-13,4 %].

Bekijken we de evolutie van het aantal werklozen naar geslacht in de West-Vlaamse arrondissementen dan toont figuur 4.2.1 dat, behalve in het arrondissement Oostende, er overal meer vrouwen werkloos zijn dan mannen. Het aantal werkloze vrouwen daalde in 2007 bovendien over het algemeen minder snel dan het aantal werkloze mannen, behalve in de arrondissementen Diksmuide en Oostende. Dit betekent dan ook dat het aandeel van de vrouwen in het totale aantal werklozen niet kleiner werd. In West-Vlaanderen als geheel steeg het aandeel van de vrouwen van 54,8 % naar 55,1 %.

Figuur 4.2.1: Evolutie van het aantal werklozen naar geslacht, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2006-2007 (a), (b).

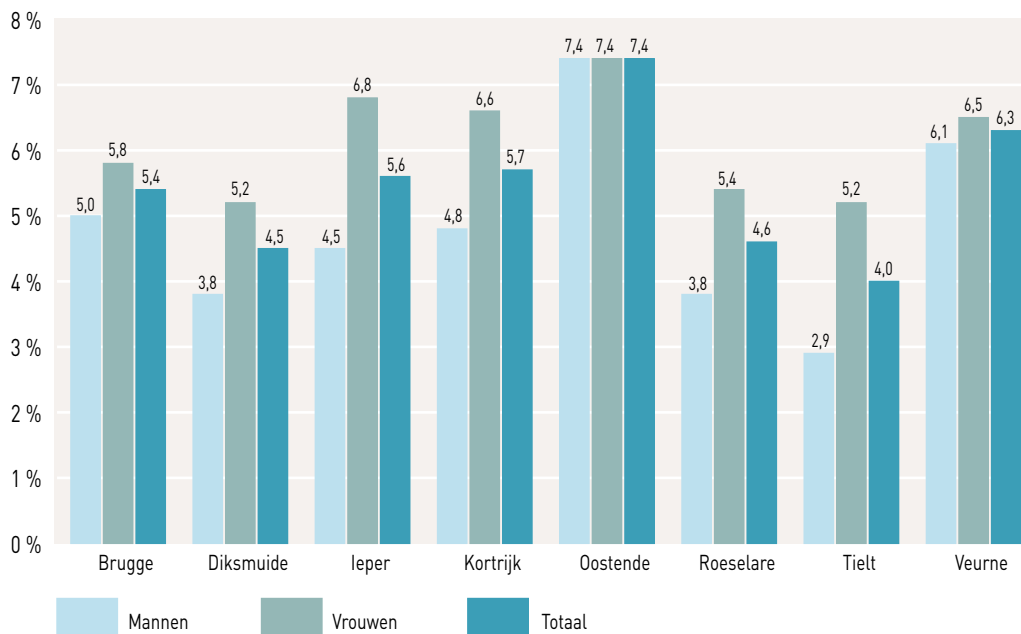
(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

(b) De evolutie van de werkloosheid wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.

Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

In figuur 4.2.2 wordt het aantal werklozen naar geslacht uitgedrukt ten opzichte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Deze werkloosheidsdruk³ ligt bij vrouwen telkens hoger dan bij mannen, behalve in het arrondissement Oostende waar de werkloosheidsdruk voor mannen en vrouwen gelijk is. Het verschil in werkloosheidsdruk tussen mannen en vrouwen is in bepaalde arrondissementen vrij groot. Zo is de kloof in de arrondissementen Ieper en Tielt veel groter dan bijvoorbeeld in de arrondissementen Veurne en Brugge. In het arrondissement Oostende is de totale werkloosheidsdruk het hoogst (7,4 %). Het arrondissement Tielt heeft met 4,0 % dan weer de laagste werkloosheidsdruk. De arrondissementen met de laagste totale werkloosheidsdruk (Roeselare, Diksmuide en Tielt) zijn ook de arrondissementen met de laagste werkloosheidsdruk onder mannen.

Figuur 4.2.2: Werkloosheidsdruk naar geslacht in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2007 (a), (b).

(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

(b) De evolutie van de werkloosheidsdruk wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.

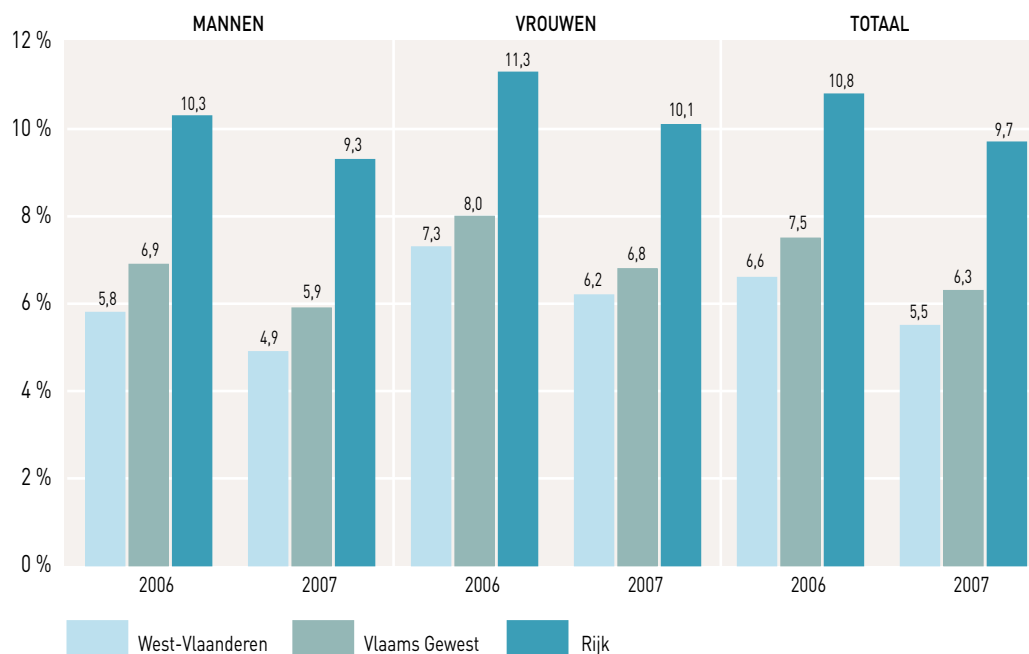
Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De forse afname van het aantal werklozen laat zich ook voelen in de evolutie van de werkloosheidsdruk (figuur 4.2.3). In de periode 2006-2007 is de werkloosheidsdruk in zowel West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest als het Rijk gedaald met minstens -1,1 %punt. De werkloosheidsdruk daalde in de drie regio's sneller bij vrouwen dan bij mannen⁴. De kloof tussen mannen en vrouwen wordt hierdoor kleiner, maar toch blijft de werkloosheidsdruk het grootst bij vrouwen.

³ De werkloosheidsdruk wordt gedefinieerd als de totale werkloosheid (niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen) in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd. De ondergrens wordt op 18 jaar gelegd en de bovengrens wordt gevormd door de pensioengerechtigde leeftijd (in 2007: 65 jaar voor mannen en 64 jaar voor vrouwen). Tussen 1997 en 2009 wordt de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen echter geleidelijk opgetrokken van 60 naar 65 jaar. Vanaf 2009 wordt de pensioengerechtigde leeftijd voor mannen en vrouwen gelijk (65 jaar). We hebben ervoor gekozen om vanaf 2006 de leeftijdsgrens voor vrouwen op 65 jaar te brengen (situatie 2009) om beter aan te sluiten bij de realiteit en tegelijk de vergelijkbaarheid van de cijfers over een voldoende lange periode te kunnen verzekeren.

⁴ Deze sterkere daling in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest is veeleer het gevolg van een snellere stijging van de bevolking op beroepsactieve leeftijd dan van een snellere daling van het aantal werkloze vrouwen.

Figuur 4.2.3: Evolutie van de werkloosheidsdruk naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en het Rijk, 2006-2007 (a), (b).

(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

(b) De evolutie van de werkloosheid wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.

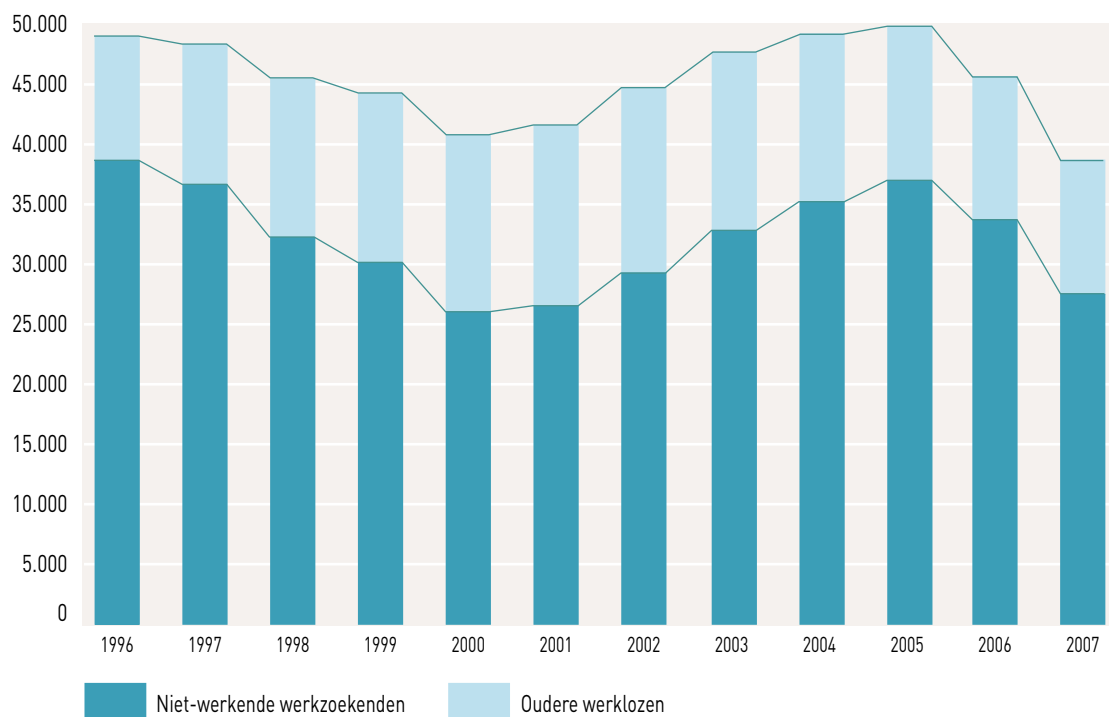
Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Het aantal werklozen werd in de voorgaande figuren telkens gedefinieerd als de som van het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal oudere werklozen. In figuur 4.2.4 wordt de evolutie van beide componenten afzonderlijk weergegeven. Het aantal niet-werkende werkzoekenden daalde in de periode 1996-2000 met bijna een derde. Tegenover deze forse afname stond echter een flinke stijging van het aantal oudere werklozen, waardoor de afname van het totale aantal werklozen werd afgezwakt. De toename van het aantal oudere werklozen vanaf 1996 was het gevolg van een versoepeling van de voorwaarden voor oudere werklozen om zich uit te schrijven als werkzoekende. Deze toename zette zich door tot 2002, toen de voorwaarden voor oudere werklozen om zich uit te schrijven als werkzoekende opnieuw strenger werden⁵. Het totale aantal werklozen wordt door deze maatregel niet beïnvloed; enkel de verdeling tussen de verschillende componenten is gewijzigd. Zo daalde het aandeel van de oudere werklozen (van 34,6 % in 2002 tot 25,9 % in 2005) en nam het aandeel van de niet-werkende werkzoekenden toe (van 65,4 % in 2002 tot 74,1 % in 2005). De administratieve wijziging die de VDAB doorvoerde begin 2006 leidde ertoe dat het aantal niet-werkende werkzoekenden sindsdien fors daalde (van 36.917 in 2005 naar 33.644 in 2006 en naar 27.482 in 2007). Aangezien deze administratieve wijziging geen invloed had op het aantal oudere werklozen (deze gegevens werden verzameld door de RVA), nam het aandeel van de oudere werklozen in 2006 en 2007 opnieuw toe (26,3 % in 2006 en 29,0 % in 2007). Als gevolg van de overgangsmaatregelen⁶ die van kracht waren tussen juli 2002 en juni 2004 kan worden verwacht dat het aantal oudere werklozen nog een aantal jaar zal afnemen, zoals het geval was in 2007 (van 12.003 in 2006 naar 11.201 in 2007). Van het aantal werkzoekende 50-plussers daarentegen wordt verwacht dat hun aantal nog enkele jaren zal blijven stijgen.

⁵ Tot juli 2002 konden alle werklozen van 50 jaar en ouder die minstens 1 jaar werkloos waren zich laten uitschrijven als werkzoekende zonder hun recht op een uitkering te verliezen. Vanaf 1 juli 2002 geldt de vrijstelling pas onvoorwaardelijk (dus voor iedereen) vanaf de leeftijd van 58 jaar of indien men minstens 50 jaar is én een beroepsverleden heeft van minstens 38 jaar als loontrekkende én minstens 1 jaar werkloos is. Dit leidt tot een geleidelijke uitstroom van gepensioneerde 50-plussers en een grote instroom van werkloze 50-plussers in de niet-werkende werkzoekenden-cijfers.

⁶ Oudere werklozen die vóór de inwerkingtreding van de nieuwe regeling waren vrijgesteld, blijven vrijgesteld en werden dus niet opgenomen in de niet-werkende werkzoekenden-cijfers. De werkzoekenden die onlangs 50 jaar werden, verschijnen daarentegen wel bijna allemaal in de niet-werkende werkzoekenden-cijfers. Dit leidde tot een aanzienlijk tragere uitstroom van werkloze 50-plussers uit de groep van de niet-werkende werkzoekenden en een daling van het aantal oudere werklozen of niet-werkende niet-werkzoekenden.

Figuur 4.2.4: Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal oudere werklozen in West-Vlaanderen, 1996-2007 (a).

(a) De evolutie van de werkloosheid wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.

Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De indeling van het aantal niet-werkende werkzoekenden naar **leeftijdsklasse** toont dat het aantal werklozen in West-Vlaanderen in alle leeftijdsklassen daalde, behalve in de klasse van 55 tot 59 jaar. In West-Vlaanderen vormen de 50- tot 54-jarigen de grootste groep met een aandeel van 18,3 %, gevolgd door de 20- tot 24-jarigen met 14,9 %. In 2006 vormden de 20- tot 24-jarigen nog de grootste groep. De 60-plussers vertegenwoordigen met 1,0 % de kleinste groep. In 2007 is het aantal niet-werkende werkzoekenden van 25 tot 45 jaar het sterkst gedaald (-3.326 personen of -23,8 %). Daarmee vertegenwoordigt deze groep in West-Vlaanderen 38,7 % van alle niet-werkende werkzoekenden; in 2006 was dit nog 41,5 %. Voor deze leeftijdsklasse scoort West-Vlaanderen ook opmerkelijk beter dan het Vlaamse Gewest (43,1 % in 2007). De jongerenwerkloosheid (-25 jarigen) daalde met 22,8 %. Het aantal niet-werkende werkzoekenden 45-plussers daalde met 9,1 % minder sterk.

Wanneer het aantal niet-werkende werkzoekenden wordt ingedeeld volgens **werkloosheidsduur**, dan blijkt dat in West-Vlaanderen het aantal niet-werkende werkzoekenden dat 4 à 5 jaar en langer dan 5 jaar werkzoekend is, is toegenomen. In 2007 telde de groep niet-werkende werkzoekenden die minder dan 1 jaar werk zoeken 3.330 personen minder (of -18,2 %). Het aantal niet-werkende werkzoekenden dat tussen 1 en 2 jaar werkzoekend is, is ook fors gedaald met 2.775 personen (of -42,4 %), goed voor een aandeel van 13,7 % van het totale aantal niet-werkende werkzoekenden. Hiermee scoort West-Vlaanderen beter dan het Vlaamse gemiddelde (14,7 %). Het aandeel van de niet-werkende werkzoekenden die tussen 2 en 5 jaar werkzoekend zijn is daarentegen gestegen tot 23,8 %, waarmee West-Vlaanderen het iets slechter doet dan het Vlaamse Gewest (23,0 %). De niet-werkende werkzoekenden die langer dan 5 jaar werkzoekend zijn, nemen in 2007 een groter aandeel in (8,0 %). Toch doet West-Vlaanderen het hiermee nog steeds beter dan het Vlaamse Gewest (8,9 %).

De verdeling van de niet-werkende werkzoekenden volgens **studieniveau** toont dat het aantal niet-werkende werkzoekenden in West-Vlaanderen voor alle studiecategorieën is gedaald. Het aantal middengeschoolde⁷ niet-werkende werkzoekenden daalde met een vijfde of 2.212 personen. Het aantal laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden kende de grootste absolute afname met 3.183 personen (-17,4 %). In vergelijking met 2006 is in West-Vlaanderen het aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden licht gestegen tot 55,1 %. West-Vlaanderen telt hiermee verhoudingsgewijs meer laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden dan het Vlaamse Gewest.

⁷ Laaggeschoold: geen diploma hoger secundair onderwijs, inclusief middenstandsonderwijs en deeltijds beroepssecundair onderwijs.
Middengeschoold: diploma derde graad secundair of vierde graad beroepssecundair.
Hooggeschoold: diploma hoger of universitair onderwijs.

3. SOCIALE ECONOMIE

annelies.demeyere@west-vlaanderen.be

POM West-Vlaanderen: ilse.van_houtteghem@west-vlaanderen.be

KANSENGROEPEN

West-Vlaanderen telde in 2007 vijf groepen werklozen die in vergelijking met het Vlaamse Gewest oververtegenwoordigd waren in de West-Vlaamse werkloosheidscijfers.

Een aantal groepen hebben het extra moeilijk op de arbeidsmarkt: zij zijn ofwel ondervertegenwoordigd in de werkzaamheid ofwel oververtegenwoordigd in de werkloosheid (ofwel beide). Het zijn de zogenoemde 'kansengroepen'¹.

West-Vlaanderen telde in 2007 in totaal 27.476 niet-werkende werkzoekenden (nwwz)²; in 2006 waren dat er nog 33.644. Hoeveel van deze 27.476 nwwz behoorden tot de 'kansengroepen'?

We beschouwen hiervoor volgende categorieën werklozen:

- vrouwen
- allochtonen (etniciteit buiten EU-15)
- laaggeschoolden (geen diploma hoger secundair onderwijs, inclusief middenstandsonderwijs en deeltijds beroepssecundair onderwijs)
- langdurige werklozen (meer dan 5 jaar en meer dan 2 jaar)
- jongeren (-25 jaar)
- ouderen (+45 jaar)
- arbeidsgehandicapten³

In wat volgt gaan we na welke van deze groepen in 2007 oververtegenwoordigd waren in de West-Vlaamse werkloosheidscijfers ten opzichte van het Vlaamse Gewest.

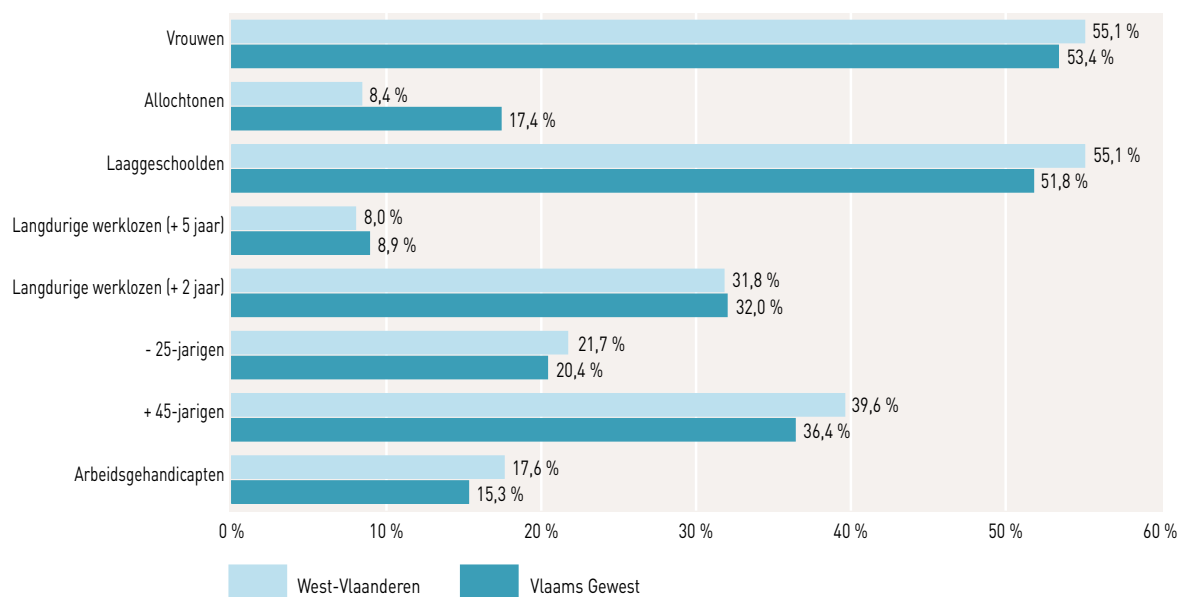
Figuur 4.3.1. toont dat in 2007 vijf van bovengenoemde groepen een groter aandeel uitmaakten van het totale aantal nwwz in West-Vlaanderen dan in het Vlaamse Gewest: de laaggeschoolden (15.139 nwwz), de vrouwen (15.127 nwwz), de ouderen (10.884 nwwz), de jongeren (5.954 nwwz) en de arbeidsgehandicapten (4.832 nwwz). Ook in 2003 tot en met 2006 was dit het geval.

¹ VESOC definieert kansengroepen als "groepen waarbij de werkzaamheidsgraad (het aandeel van de personen uit de betrokken categorie op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) die effectief werken, uitgedrukt in percentages) lager ligt dan gemiddeld bij de Vlaamse beroepsbevolking". Aangezien we in de analyse tot op het niveau van arrondissementen werken, is de berekening van dergelijke graden niet mogelijk. Daarom worden kansengroepen hier bepaald door te kijken welke groepen oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheidscijfers ten opzichte van het Vlaamse Gewest.

² Niet-werkende werkzoekenden (nwwz): de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UWV's, sinds 2006 gebruikt men de term WZUA, werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag), de jongeren in wachtlijd, de andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden.

³ Arbeidsgehandicapte werkzoekende: een werkzoekende met een diploma buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) of buitengewoon lager onderwijs (BLO), een werkzoekende met een beperkte tot zeer beperkte arbeidsgeschiktheid of een werkzoekende die door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (het Vlaams Fonds) erkend is als persoon met een handicap inzake tewerkstelling.

Figuur 4.3.1: Aandeel van de kansengroepen in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2007.

Bron: VDAB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Opvallend is dat slechts 8,4 % van de West-Vlaamse nwwz in 2007 allochtoon was ten opzichte van 17,4 % in het Vlaamse Gewest. Het feit dat de allochtone werkloosheid (kwantitatief) een kleiner probleem is dan in het Vlaamse Gewest is het gevolg van een kleinere aanwezigheid van alloctonen in West-Vlaanderen in vergelijking met de situatie in de andere Vlaamse provincies.

Ook het aandeel van langdurig werklozen (meer dan 2 jaar en meer dan 5 jaar werkloos) is in West-Vlaanderen kleiner dan in het Vlaamse Gewest.

Focussen we even op de subregionale verschillen in West-Vlaanderen (deel 2, 'Cijfers'), dan kunnen we het volgende vaststellen:

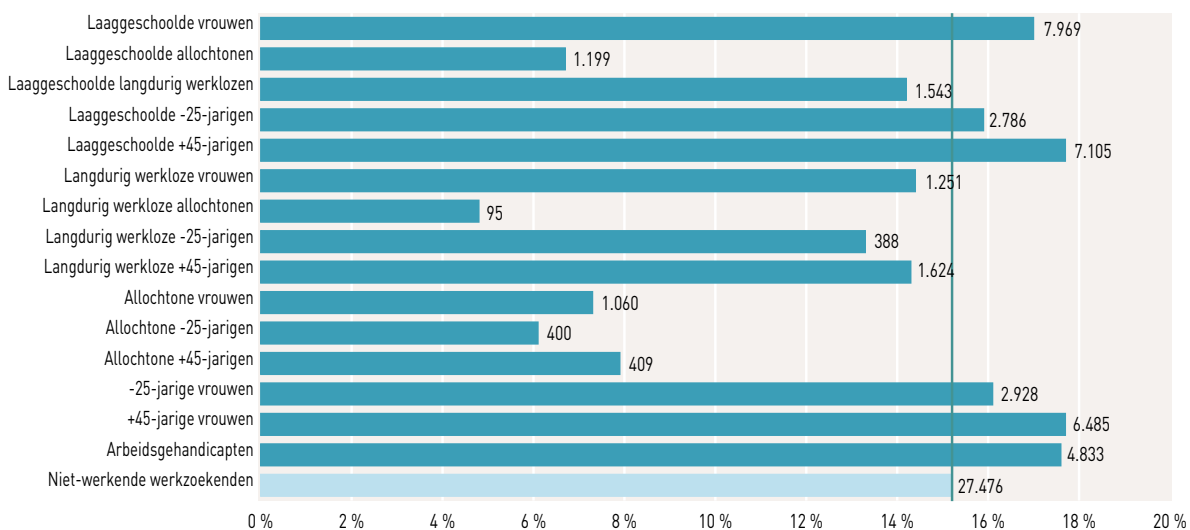
- Meer dan 63 % van de nwwz in het arrondissement Tielt zijn vrouwen. Ook in het arrondissement Ieper (59 %) is het aandeel vrouwen merkbaar hoger dan het West-Vlaamse gemiddelde (55,1 %).
- 42,8 % van alle allochtone nwwz in West-Vlaanderen woont in het arrondissement Kortrijk. Bijna 14 % van alle nwwz in het arrondissement Kortrijk is allochtoon. Dit cijfer ligt heel wat hoger dan de 8,4 % gemiddeld voor West-Vlaanderen.
- Het arrondissement Diksmuide heeft binnen West-Vlaanderen het hoogste aandeel laaggeschoolde nwwz, namelijk 58,8 % ten opzichte van de 55,1 % gemiddeld voor West-Vlaanderen.
- Het arrondissement Oostende telt met 9,7 % opvallend veel nwwz die langer dan 5 jaar werkloos zijn in vergelijking met West-Vlaanderen (8 %). Ook in het arrondissement Tielt (9,3 %) is er een grote oververtegenwoordiging van de langdurige nwwz (meer dan 5 jaar werkloos). Wat het aantal langdurige nwwz (meer dan 2 jaar werkloos) betreft, vertoont het arrondissement Tielt met 38,1 % eveneens een sterke oververtegenwoordiging in vergelijking met West-Vlaanderen (31,8 %).

- De jeugdwerkloosheid is het grootst in het arrondissement Diksmuide, namelijk 27,1 % tegenover 21,7 % voor West-Vlaanderen als geheel.
- Het aandeel oudere nwwz is het hoogst binnen het arrondissement Veurne (43,7 %), op de voet gevolgd door het arrondissement Tielt (43,5 %).
- In het arrondissement Diksmuide is het aandeel arbeidsgehandicapte nwwz het hoogst, namelijk 23,1 % tegenover 17,6 % gemiddeld in West-Vlaanderen. Toch is het absolute aantal arbeidsgehandicapte nwwz in het arrondissement Diksmuide veeleer beperkt: 213 ten opzichte van 1.169 in het arrondissement Brugge en 1.137 in het arrondissement Kortrijk.

Interessant is ook om een combinatie van kansengroepen te maken zoals bijvoorbeeld laaggeschoolde vrouwen, +45-jarige vrouwen, langdurig werkloze alloctonen enz.

Figuur 4.3.2. toont voor 14 combinaties van kansengroepen en de groep van de arbeidsgehandicapten het absolute aantal nwwz en het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest. De verticale lijn in de figuur geeft voor 2007 het aandeel weer van alle West-Vlaamse nwwz in alle Vlaamse nwwz, namelijk 15,2 % (15,5 % in 2006).

Figuur 4.3.2: Aantal niet-werkende werkzoekenden volgens combinatie van kansengroepen (a), aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest, 2007.

(a) Langdurige werklozen: ten minste vijf jaar werkloos; bij de jongeren: ten minste twee jaar werkloos.

Bron: VDAB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Uit de figuur blijkt dat voor de volgende combinaties van kansengroepen in 2007 het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest merkelijk groter was dan voor het totale aantal nwwz: laaggeschoolde ouderen (17,7 %), +45-jarige vrouwen (17,7 %), arbeidsgehandicapten (17,6 %) en laaggeschoolde vrouwen (17 %). Ook in 2005 en 2006 was dit het geval.

We zien verder, net zoals in 2005 en 2006, ook een lichte oververtegenwoordiging van de -25-jarige vrouwen (16,1 %) en de laaggeschoolde jongeren (15,9 %). Voor deze laatste twee categorieën zijn de absolute aantallen heel wat kleiner dan die van de laaggeschoolde ouderen, de +45-jarige vrouwen en de laaggeschoolde vrouwen.

Als West-Vlaanderen samen met het Vlaamse Gewest de doelstelling beschreven in het 'Pact van Vilvoorde' wil halen wat de vijfde indicator⁴ betreft, dan betekent dit dat tegen 2010 vrouwen en kansengroepen niet langer oververtegenwoordigd mogen zijn in de werkloosheid, zoals in 2007 nog altijd het geval was. Willen we deze doelstelling halen, dan is er inzake het activeren van werklozen nog heel wat werk aan de winkel voor zowel West-Vlaanderen als het Vlaamse Gewest. Het activeren van deze bijzonder moeilijk te plaatsen nwwz is de voor-naamste finaliteit van de sociale inschakelingseconomie (cf. infra).

TEWERKSTELLINGSINITIATIEVEN

In 2006 waren er in West-Vlaanderen 10.115 personen actief in de sociale inschakelingseconomie, ook sociale tewerkstelling genoemd. In het Vlaamse Gewest waren dat 44.255 personen. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest in de tewerkstelling voor kansengroepen in de sociale inschakelingseconomie in 2006 bedroeg 22,9 %.

Welke de kansengroepen zijn voor West-Vlaanderen, weten we al (cf. supra). Werklozen uit de kansengroepen hebben het moeilijker op de arbeidsmarkt dan andere werklozen. Er worden dan ook tal van tewerkstellingsinitiatieven of tewerkstellingsbevorderende maatregelen in het leven geroepen om hun inschakeling in de arbeidsmarkt vlotter te laten verlopen. Voor een overzicht van alle initiatieven (binnen en buiten de sector sociale economie) verwijzen we naar de studie "Tewerkstellingsinitiatieven voor kansengroepen in West-Vlaanderen, cijfermateriaal 2004-2005", van de POM West-Vlaanderen (april 2007). In de loop van 2008 brengt de POM een cijferbijlage uit met tewerkstellingscijfers over de periode 2003-2006, als update van deze studie.

In deze bijdrage beperken we ons tot de sociale inschakelingseconomie, ook sociale tewerkstelling genoemd⁵. Dit is het geheel van initiatieven van de sociale economie die de herinschakeling van moeilijk te plaatsen werkzoekenden via een economische activiteit van goederen of diensten als voornaamste finaliteit vooropstellen. Uit de veelheid van wetten en maatregelen die in België en in het Vlaamse Gewest de jongste jaren genomen werden om deze sociale tewerkstelling te stimuleren, kunnen vanuit een trajectbenadering vier grote werkvormen onderscheiden worden⁶ (zie figuur 4.3.3). Elk van de vier werkvormen heeft zijn eigen specificiteit en blijkt een min of meer eigen segment van de doelgroep aan te trekken: semi-formele sociale tewerkstelling, permanent gesubsidieerde tewerkstelling, degressief gesubsidieerde tewerkstelling en tijdelijke tewerkstelling.

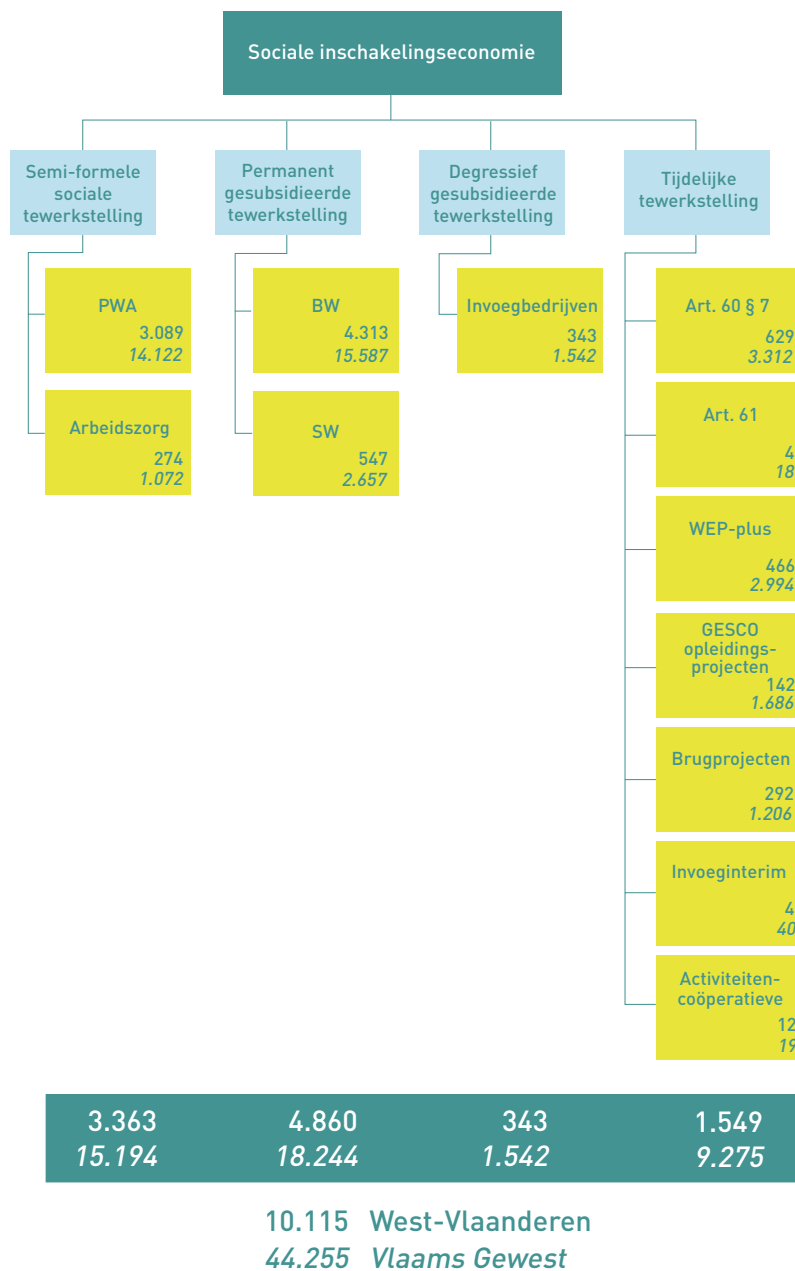
Figuur 4.3.3 toont de tewerkstellingscreatie van kansengroepen, uitgedrukt in personen, voor de sociale inschakelingseconomie in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Aangezien we willen weten hoeveel personen uit de kansengroepen actief waren op de arbeidsmarkt als werkende, zijn de tewerkstellingscijfers uitgedrukt in personen en niet in voltijdsequivalenten (VTE).

4 Doelstelling 5 van het Pact van Vilvoorde: "In 2010 is de achterstand van vrouwen enerzijds en van kansengroepen (onder meer alloctonen, arbeidsgehandicapten, laaggeschoolden) anderzijds inzake deelname aan het arbeidsproces in belangrijke mate weggewerkt. Dit blijkt onder meer uit het feit dat zij niet langer oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid".

5 Kansengroepen worden eveneens opnieuw geïntegreerd via, wat wij noemen, de gesubsidieerde diensteneconomie. Hieronder nemen we de buitenschoolse kinderopvang (BKO), de projecten lokale diensteneconomie (LDE, de vroegere Buurt- en Nabijheidsdiensten) en de tewerkstelling via dienstencheques. Cijfermateriaal voor 2006 was bij de opmaak nog niet voor alles beschikbaar, vandaar dat we voor deze tewerkstellingscijfers verwijzen naar de geactualiseerde cijferbijlage 2003-2006 van de POM West-Vlaanderen over de sociale tewerkstelling. Waar we zien dat er een lichte daling is in de sociale tewerkstelling hoofdzakelijk ten gevolge van de daling in de PWA-cijfers, is er een stijging te verwachten bij de tewerkstelling van de kansengroepen via de gesubsidieerde diensteneconomie. Hoofdrede is enerzijds de blijvende stijging van de tewerkstelling van de DC (voor de studie nemen we enkel de tewerkgestelde kansengroepen en niet alle tewerkgestelden) en anderzijds de verwachte stijging via de projecten LDE.

6 L. Lauwereys en I. Nicaise, "Morfologie van de sociale tewerkstelling", Leuven, HIVA, 1999.

Figuur 4.3.3: Tewerkstelling in de sociale inschakelingseconomie in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2006 (a), (b).

- (a) Arbeidszorg: de cijfers voor arbeidszorg hebben betrekking op arbeidszorg binnen de sociale werkplaatsen en begeleid werken in dagcentra met convenant afgesloten met het Vlaams Fonds binnen de gehandicapten-sector. Dit wegens het feit dat enkel deze cijfers op een systematische manier worden bijgehouden en dus ook jaar na jaar geactualiseerd kunnen worden. Arbeidszorg wordt ook nog aangeboden binnen andere sectoren (Geestelijke Gezondheidszorg, Welzijnzorg, gehandicaptensector (zonder convenanten) enz.), maar hier bestaat geen cijfermateriaal dat op een systematische manier wordt bijgehouden en kan worden opgevraagd.
- (b) Wat de sociale werkplaatsen (SW) betreft is de tewerkstelling die van de erkende, door de Vlaamse Overheid gesubsidieerde tewerkstelling. In werkelijkheid ligt de tewerkstelling in de sector van de SW hoger omdat er ook niet erkende doelgroepwerknemers werken (mensen die wel beantwoorden aan de doelgroep, maar waarvoor geen loonsubsidiëring vanuit Vlaanderen wordt gegeven) en ander personeel (art. 60, §7, SINE enz.) wordt tewerkgesteld.

Bron: POM West-Vlaanderen op basis van verschillende bronnen.

In West-Vlaanderen waren in 2006 (minimaal) 10.115 personen actief in de sociale inschakelingseconomie. Bijna de helft hiervan (48,1 %) wordt gerealiseerd door de beschutte en sociale werkplaatsen samen (permanent gesubsidieerde tewerkstelling). De negen beschutte werkplaatsen vertegenwoordigen alleen al 42,6 % van de totale tewerkstelling van de sociale inschakelingseconomie. Op de tweede plaats (in 2004 nog op de eerste plaats) komt de semi-formele sociale tewerkstelling (PWA en arbeidszorg) met 33,3 %. Het aantal PWA'ers blijft in 2006 gestaag dalen (16,7 % ten opzichte van 2005, van 3.709 naar 3.089 personen). Dit past in de afbouw van de PWA's en de uitbouw van het systeem van de dienstencheques. Sinds 1 maart 2004 kunnen nieuwe PWA-werknemers zich namelijk niet meer inschrijven voor die diensten die met dienstencheques (DC) kunnen gebeuren (poetsen, boodschappen, strijk en mindermobielentransport). We zien dan ook aan de ene kant een serieuze daling van het aantal PWA-werknemers in West-Vlaanderen (een daling van 33 % over de periode 20004-2006) en aan de andere kant een continue stijging van het aantal tewerkgestelden in het systeem van de dienstencheques.

De laatste plaats wordt nog steeds ingenomen door de degressief gesubsidieerde tewerkstelling (invoegtewerkstelling) die aan een lichte opmars bezig is (19,5 % stijging ten opzichte van 2005). Deze initiatieven werden pas vanaf 2001 echt gepromoot (met het meerwaardenbesluit van 8 september 2000⁷). Zowel het aantal invoegondernemingen (35 eind 2006 voor West-Vlaanderen) als de tewerkstelling binnen de opgerichte invoegondernemingen zit in stijgende lijn. Een probleem dat zich hier meer en meer stelt is het vinden van geschikt personeel (binnen de gewijzigde en strengere criteria van de doelgroepwerknemers) voor de nieuwe invoegondernemingen.

De figuur toont dat het overwicht van de tewerkstelling zich aan de linkerzijde bevindt. Hoe meer we naar 'rechts' gaan in de figuur, hoe dichter we komen bij inschakeling op de arbeidsmarkt. De tijdelijke tewerkstelling zijn die vormen van tewerkstelling waar men gedurende één jaar werkervaring opdoet om daarna door te stromen naar het al dan niet reguliere economische circuit. Hoe meer men 'links' blijft in de figuur, hoe verder men staat van inschakeling in de arbeidsmarkt. In 2004 lag het overwicht effectief nog helemaal links, bij de werkvormen PWA en arbeidszorg (ten gevolge van de hoge PWA-tewerkstelling), sinds 2005 ligt het overwicht bij de beschutte en sociale werkplaatsen en vergroot het onderlinge verschil jaar na jaar (door de sterke daling in de PWA-cijfers enerzijds en de stijging in de BW en SW anderzijds).

Minder positief nieuws is de daling in de tijdelijke tewerkstellingsvormen die aansluiting (zouden moeten) geven op de arbeidsmarkt in 2006 ten opzichte van 2005 (van 1.624 naar 1.549 personen). Weliswaar een lichte daling van 4,6 %, maar toch een indicatief signaal. Hopelijk zet deze daling zich niet door in 2007.

In 2006 waren er in het Vlaamse Gewest 44.255 personen actief in de sociale inschakelingseconomie. West-Vlaanderen heeft een aandeel van 22,9 % in de totale Vlaamse tewerkstelling voor kansengroepen in de sociale inschakelingseconomie in 2006. Als referentie geven we mee dat het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest wat de totale bevolking betreft 18,7 % is (1/01/2007), met betrekking tot de beroepsbevolking 18,5 % (2006) en inzake tewerkstelling 19,7 % (31/12/2005). Hieruit blijkt met andere woorden dat het belang van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest groter is voor de tewerkstelling van kansengroepen dan voor de totale tewerkstelling. Dit kan een indicatie zijn dat de sociale inschakelingseconomie in West-Vlaanderen al sterker ontwikkeld is dan in de rest van het Vlaamse Gewest. Het cliché van de hardwerkende West-Vlaming gaat meer dan ooit op voor de sociale economie in West-Vlaanderen.

Ten slotte stellen we vast dat we ondanks de lichte daling in de tewerkstelling van kansengroepen in de sociale inschakelingseconomie zowel in West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest (beide een daling met 4,8 %) niet mogen besluiten dat de tewerkstelling van kansengroepen in West-Vlaanderen (en in het Vlaamse Gewest) dalende is. We mogen verwachten dat de tewerkstelling van kansengroepen in de gesubsidieerde diensten-economie in stijgende lijn gaat en dat die de daling in de sociale tewerkstelling op zijn minst zal compenseren.

⁷ Gewijzigd door het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de erkenning en financiering van de invoegbedrijven van 15 juli 2005. Naast tewerkstelling van kansengroepen legt het nieuwe besluit een inhoudelijke focus op opleiding en begeleiding van de invoegwerknemers en op maatschappelijk verantwoord ondernemen. De definitie van de doelgroepwerknemers en de loonsubsidiëring werd gewijzigd.

4. OPLEIDING

Pieter Van Vlaenderen & annelies.demeyere@west-vlaanderen.be

Bijna de helft van de West-Vlaamse jongeren in het TSO- en BSO-onderwijs verlaat de middelbare school met een vorming binnen de studierichting Personenzorg en Handel. Bij de studenten die in West-Vlaanderen wonen en een opleiding volgen in het hoger onderwijs merken we dat 66,4 % naar de hogeschool trekt, tegenover 33,6 % naar de universiteit. Steeds is de groep vrouwelijke studenten sterker vertegenwoordigd. Seksesegregatie naar studierichting komt ook bij West-Vlaamse leerlingen en studenten frequent voor. In sommige studierichtingen vinden we concentraties van 99 % van hetzelfde geslacht.

SECUNDAIR ONDERWIJS

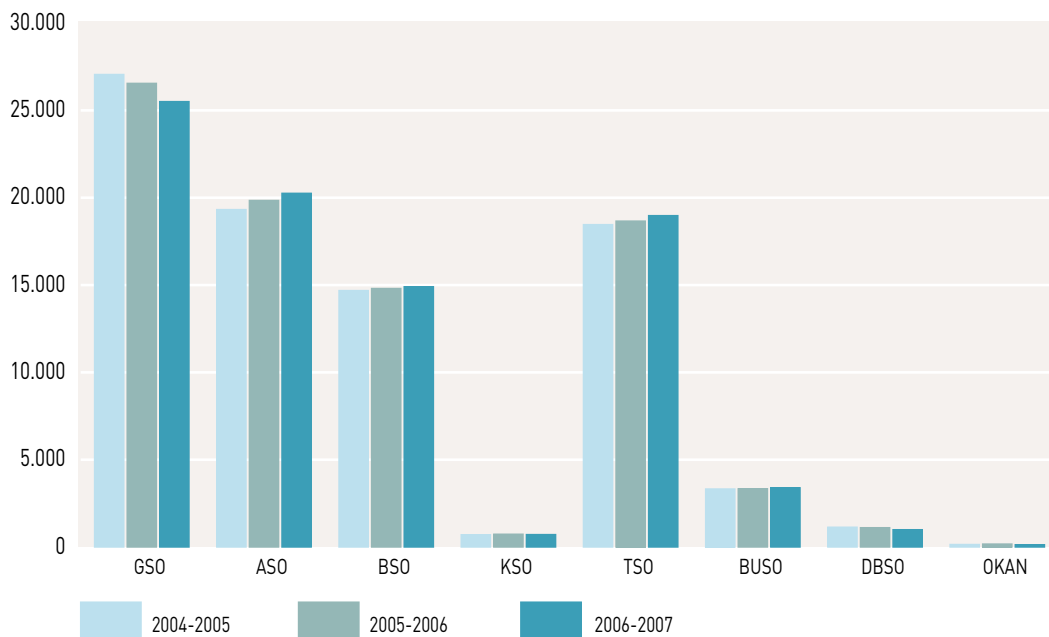
Onze data met betrekking tot het secundair onderwijs in West-Vlaanderen zijn nog in volle opbouw. Daarom zullen we in deze editie, net als in de voorgaande, vooral statische gegevens weergeven – bv. hoe is de toestand in het schooljaar 2006-2007 geweest – en enkele trends over globale cijfers. Wanneer onze databank beschikt over een vijftal opeenvolgende schooljaren zullen we ook trends over meer gedetailleerde gegevens weergeven. Bij de beschrijving van de algemene toestand willen we focussen op een extra dimensie, met name de seksesegregatie in het secundair onderwijs. Met seksesegregatie bedoelen we het fenomeen dat een bepaalde sekse geconcentreerd voorkomt in bepaalde onderwijsvormen of studierichtingen.

De officiële leerlingenaantallen – schooljaar 2006-2007 – zijn opgenomen op 1 februari 2007. Op die dag telde het West-Vlaamse secundaire onderwijs 84.892 leerlingen, waarvan 43.188 jongens en 41.704 meisjes (50,9 %/49,1 %). Van deze groep liepen er 3.397 (4 %) leerlingen les in het Buitengewoon Secundair Onderwijs. De verhouding jongens – meisjes is hier minder evenwichtig, namelijk 58,7 % jongens en 41,3 % meisjes.

De volledige verdeling over de verschillende onderwijsvormen is terug te vinden in figuur 4.4.1¹. Uit de figuur kunnen we afleiden dat na de eerste graad – die gemeenschappelijk verloopt – het grootste deel van de leerlingen terecht komt in het ASO en het TSO, respectievelijk 23,6 % en 23 %.

¹ Voor een korte uitleg over de verschillende onderwijsvormen verwijzen we naar "West-Vlaanderen sociaaleconomisch – feiten en cijfers – 2006" (p. 43-44).

Figuur 4.4.1: Evolutie van het totale aantal West-Vlaamse leerlingen in het secundair onderwijs naar onderwijsvorm, 1 februari 2005-2006-2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Onderwijs en Vorming, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

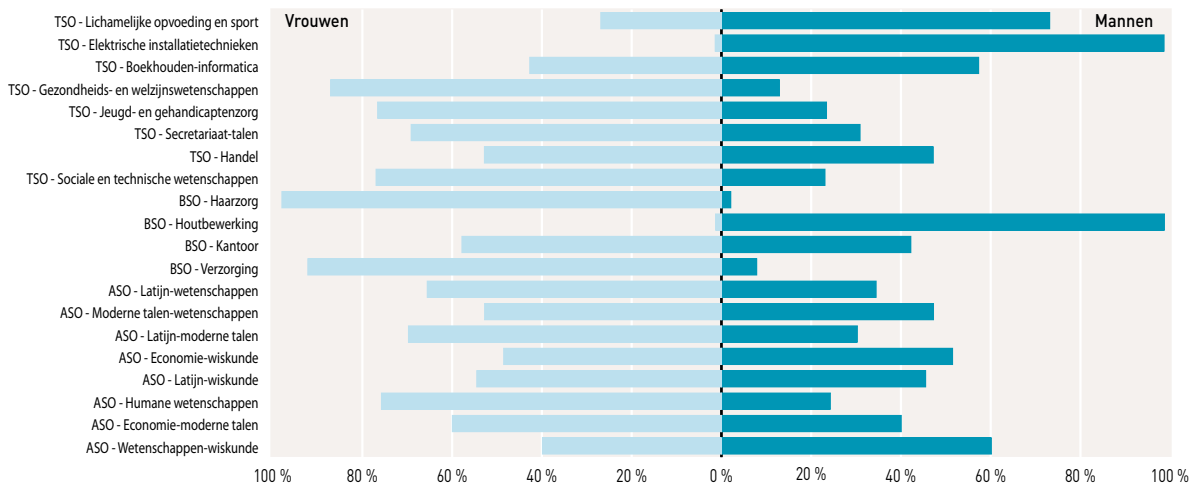
We zoomen bij deze cijfers een eerste keer in op de seksesegregatie.

De schoolpopulatie in West-Vlaanderen bestaat uit net iets meer jongens dan meisjes. Deze verhouding vinden we ook terug in de eerste graad van het secundair onderwijs (GSO) en in het BSO. In de andere onderwijsvormen merken we matige tot hoge segregatie. Zo merken we in het ASO een verhouding van 55,5 % meisjes tegenover 44,5 % jongens, in het TSO ligt de verhouding omgekeerd met 56,2 % jongens en 43,8 % meisjes. In het KSO merken we een zeer grote wanverhouding met 64,6 % meisjes tegenover 35,4 % jongens. Ook het BUSO kent een scheefgetrokken verhouding met 58,7 % jongens en 41,3 % meisjes.

Hiernavolgend bekijken we de seksesegregatie in het secundair onderwijs iets meer in detail. We nemen uitsluitend de richtingen en leerlingen in de derde graad onder de loep, omdat die toch meest bepalend zijn voor de uitstroom naar de arbeidsmarkt of instroom in het hoger onderwijs.

De eerder aangehaalde verschillen in de sekseverhoudingen worden wel heel erg uitgesproken wanneer we ze in beeld brengen op het niveau van de studierichtingen. We baseren ons op de twintig meest gevolgde studierichtingen door West-Vlaamse leerlingen, wat in figuur 4.4.2 wordt weergegeven.

Figuur 4.4.2: Seksesegregatie in de populairste richtingen bij West-Vlaamse leerlingen in de derde graad van het secundair onderwijs, 1 februari 2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Onderwijs en Vorming, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Op basis van deze figuur stellen we toch een aantal markante zaken vast. Meest opvallend in het ASO is de richting humane wetenschappen, waar 75,7 % van de leerlingen meisjes zijn. De andere seksesegregaties zijn kleiner van aard. In het TSO vinden we nog grotere sekseverschillen. Met name de richting elektrische installatietechnieken bestaat bijna uitsluitend uit een mannelijk publiek, namelijk 98,6 % jongens. Ook lichamelijke opvoeding & sport kent een overwegend mannelijke leerlingenpopulatie (73,1 %), terwijl gezondheids- & welzijnswetenschappen, sociale en technische wetenschappen, jeugd- & gehandicaptenzorg en secretariaat-talen toch in belangrijke mate door een vrouwelijk publiek gevolgd worden, respectievelijk 87 %, 76,9 %, 76,6 % en 69,1 % meisjes. In het BSO ten slotte, zien we gelijkaardige fenomenen. Terwijl een richting als houtbewerking bijna uitsluitend jongens aantrekt (98,7 %), zien we het omgekeerde voor haarzorg (97,9 % meisjes) en verzorging (92,1 %). Opvallend is dus dat in het BSO algemeen genomen een ongeveer evenwichtige verdeling is tussen jongens en meisjes maar dat naar studierichtingen gezien de seksesegregatie enorm is.

We merken dus dat de seksesegregatie naar onderwijsvorm beperkt is - behalve in het KSO - maar naar studierichting heel opvallend aanwezig is. We kunnen niet om het feit heen dat het genderkarakter van onze samenleving al weerspiegeld wordt in de opleidings'keuzes'. Dit wordt bevestigd door tal van onderzoeken². Vanzelfsprekend zullen die mee een stempel drukken op de segregatie op de arbeidsmarkt en de sociale constructie die gender omvat. Ingrijpen op de seksesegregatie kan op verschillende manieren. Belangrijk is echter het doorbreken van seksspecifieke socialisatieprocessen, wat moeilijk realiseerbaar is.

Met het oog op de toeleiding naar de arbeidsmarkt (wanneer er geen doorstroom is naar het hoger onderwijs), willen we ons verder focussen op de laatstejaarsleerlingen³. Figuur 4.4.3 geeft de evolutie van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen naar onderwijsvorm en geslacht in de schooljaren 2004-2005, 2005-2006 en 2006-2007.

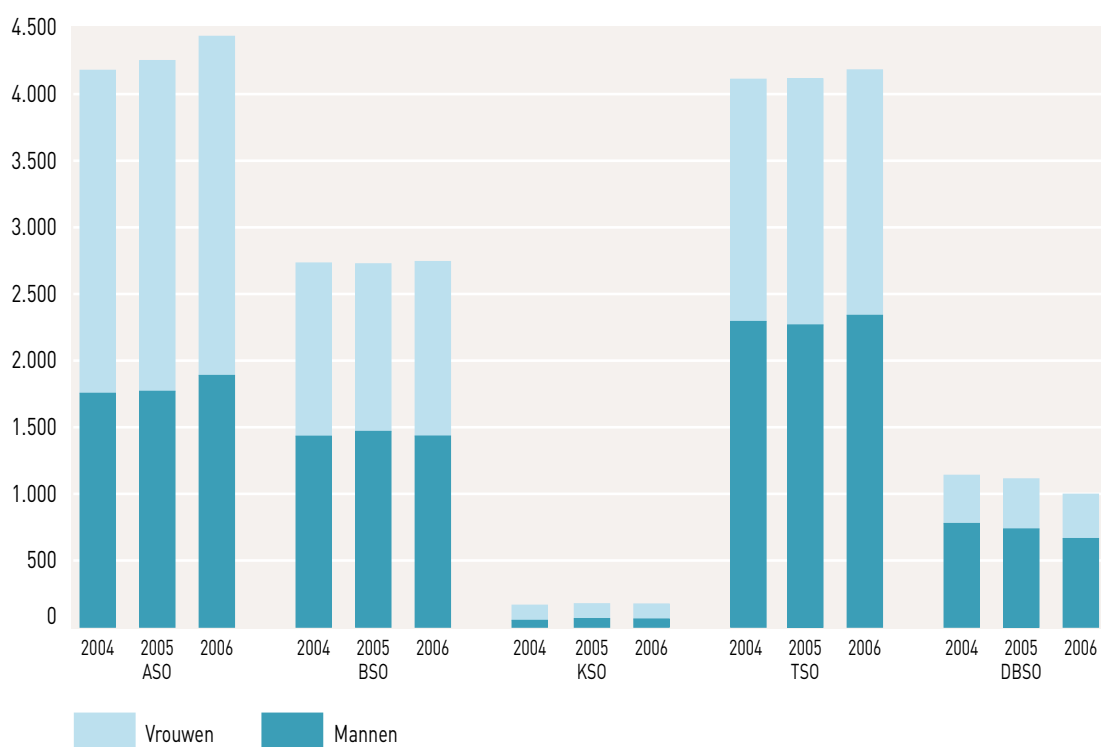
² Zie: Van Woensel, A., "Genderjaarboek 2007 - deel 1", Steunpunt WSE, Leuven.

³ Voor een omschrijving van het begrip 'laatstejaarsleerlingen' verwijzen we naar "West-Vlaanderen sociaaleconomisch - feiten en cijfers - 2006" (p. 44-45).

We stellen opnieuw vast dat het grootste aandeel leerlingen zich in het ASO en TSO situeren. Als we echter de technische en beroepsrichtingen samentellen, merken we hier een duidelijk overwicht tegenover het algemeen vormend onderwijs. Daar merken we echter dat het aandeel van het algemeen vormend onderwijs stijgt (met 1,6 procentpunten) en dat van het technische en beroepsonderwijs daalt.

De eerder aangehaalde seksesegregatie naar onderwijsvorm wordt wat de laatstejaarsleerlingen betreft bevestigd. In het technisch en beroepsvormend onderwijs overwegen de jongens, terwijl in het algemeen vormend onderwijs de meisjes in de meerderheid zijn. Ook voor het kunstonderwijs wordt de overduidelijke aanwezigheid van meisjes bevestigd. De seksesegregatie is hier, evenals in het DBSO, het grootst.

Figuur 4.4.3: Evolutie van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het secundair onderwijs naar onderwijsvorm en geslacht, 1 februari 2005-2006-2007.

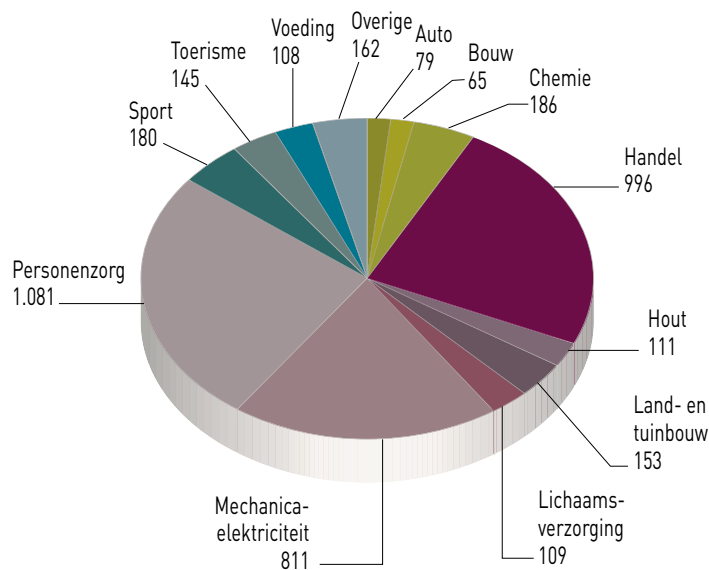

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Onderwijs en Vorming, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Leerlingen van het ASO vatten vaker hoger onderwijs aan en leerlingen uit het TSO en BSO stromen veel vaker door naar de arbeidsmarkt. We zijn dan ook benieuwd naar de kwalificaties waarmee deze laatste groep jongeren zich aanbiedt op de arbeidsmarkt en gaan na in welk studiegebied ze vooral gevormd zijn.

Figuur 4.4.4 geeft ons een beeld van het aantal leerlingen in het laatste jaar TSO. We merken hier dat vooral personenzorg (26,9 %) en handel (24,8 %) en mechanica-elektriciteit (20,2 %) belangrijke studiegebieden zijn. Van de andere studiegebieden in het TSO zijn de aandelen telkens kleiner dan 5 %.

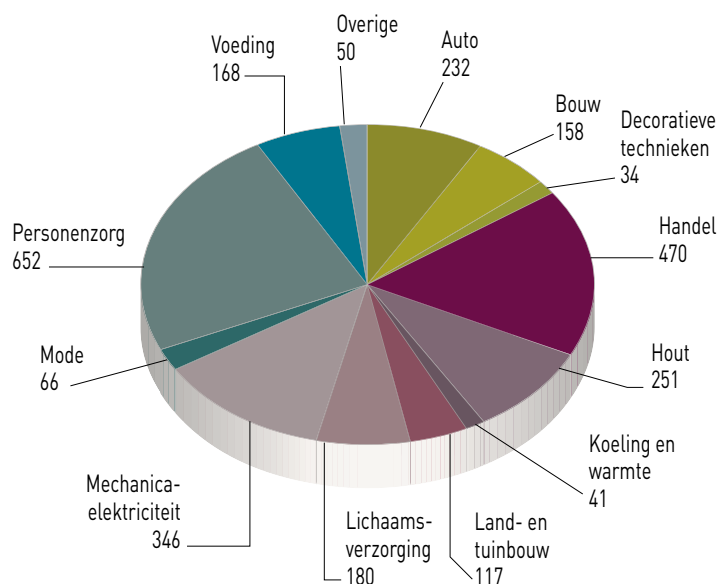
Figuur 4.4.4: Verdeling van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het voltijds TSO volgens studierichting, 1 februari 2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Onderwijs en Vorming, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.5 geeft ons hetzelfde beeld, maar dan van het BSO. Ook hier valt het grote aandeel van de gebieden personenzorg (24 %) en handel (17,3 %) op.

Figuur 4.4.5: Verdeling van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het voltijds BSO volgens studierichting, 1 februari 2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Onderwijs en Vorming, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

HOGER ONDERWIJS

In dit deel bekijken we het hoger onderwijs, meer specifiek de studenten met een domicilie in West-Vlaanderen die studeren aan een hogeschool of een universiteit.

De opgenomen cijfers hebben allemaal betrekking op het aantal studenten die zijn ingeschreven met het oog op het behalen van een diploma. Om het aantal studenten te verkrijgen, wordt per student slechts één inschrijving in aanmerking genomen, namelijk de eerste inschrijving van de studenten met een diplomacontract in een instelling van het hoger onderwijs in het desbetreffende academiejaar. De cijfers hebben betrekking op het academiejaar 2006-2007.

Tabel 4.4.1. geeft ons een beeld van het totale aantal studenten met domicilie in West-Vlaanderen aan Vlaamse hogescholen en universiteiten, ingedeeld naar hun geslacht en vergeleken met Vlaanderen. In totaal waren dat er 29.343, waarvan 19.472 aan een hogeschool (66,4 %) en 9.871 aan een universiteit (33,6 %). We zien dat de vrouwelijke studenten telkens een groter aandeel hebben, namelijk van ongeveer 55 % tegenover 45 % mannen. De verhouding tussen mannen en vrouwen aan de universiteit is voor West-Vlaamse studenten dezelfde als de Vlaamse verhouding. Aan de hogescholen wijkt die enigszins af. Het aandeel van West-Vlaamse mannelijke studenten ligt hier bijna 1 procentpunt hoger dan de Vlaamse verhouding.

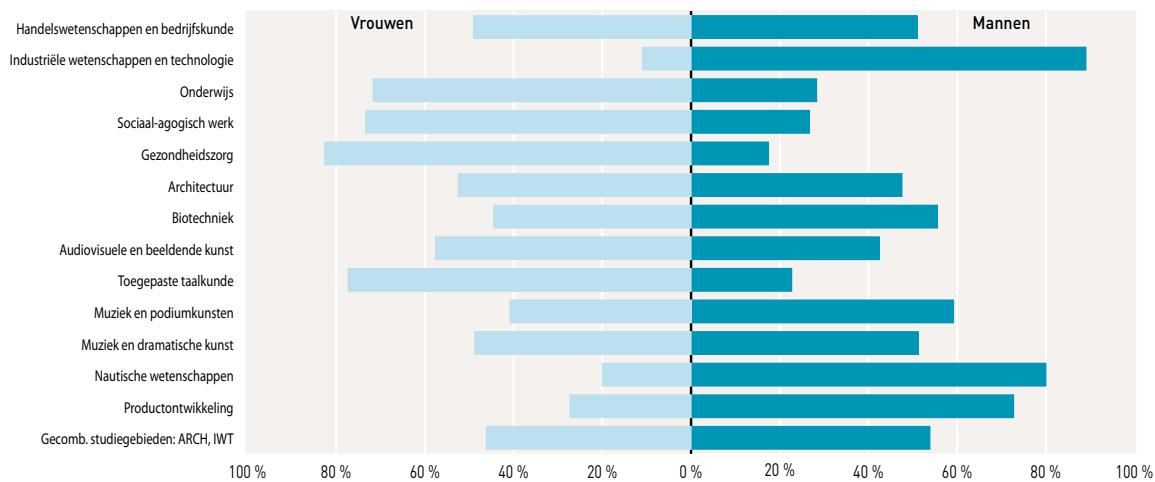
Tabel 4.4.1: Studenten hoger onderwijs met woongemeente in West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, academiejaar 2006-2007.

	Hogescholen			Universiteiten		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
West-Vlaanderen	9.070	10.402	19.472	4.428	5.443	9.871
	46,6 %	53,4 %	100 %	44,9 %	55,1 %	100 %
Vlaams Gewest	46.802	55.675	102.477	27.324	33.542	60.866
	45,7 %	54,3 %	100 %	44,9 %	55,1 %	100 %

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap voor Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

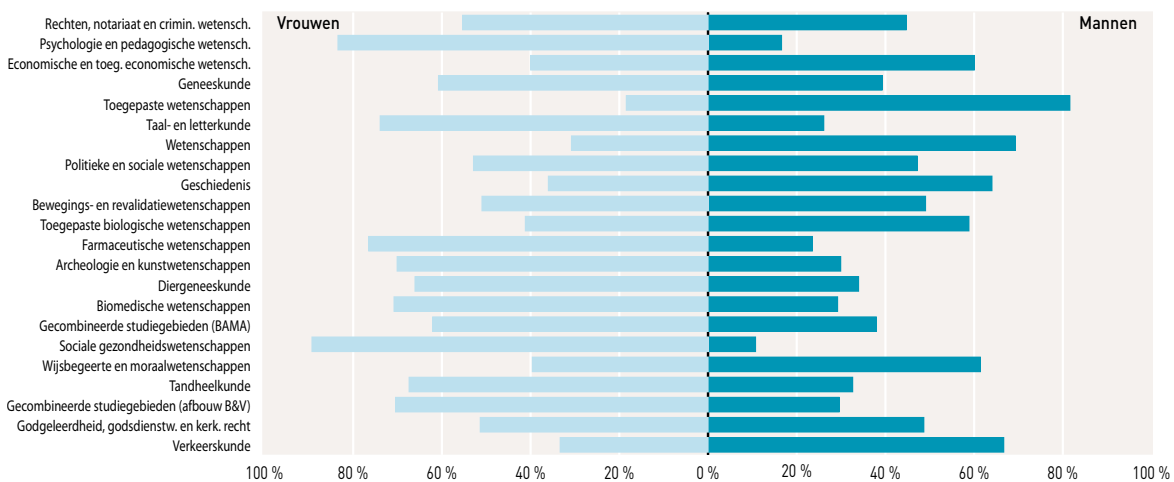
Nemen we ook in het hoger onderwijs de seksesegregatie naar studiegebied eens onder de loep dan levert dat onderstaande figuren op voor de keuzes van de West-Vlaamse studenten in respectievelijk hogescholen en universiteit.

Figuur 4.4.6: Seksesegregatie bij West-Vlaamse studenten naar studiegebied in de hogescholen, academiejaar 2006-2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap voor Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.7: Seksesegregatie bij West-Vlaamse studenten naar studiegebied in de universiteiten, academiejaar 2006-2007.

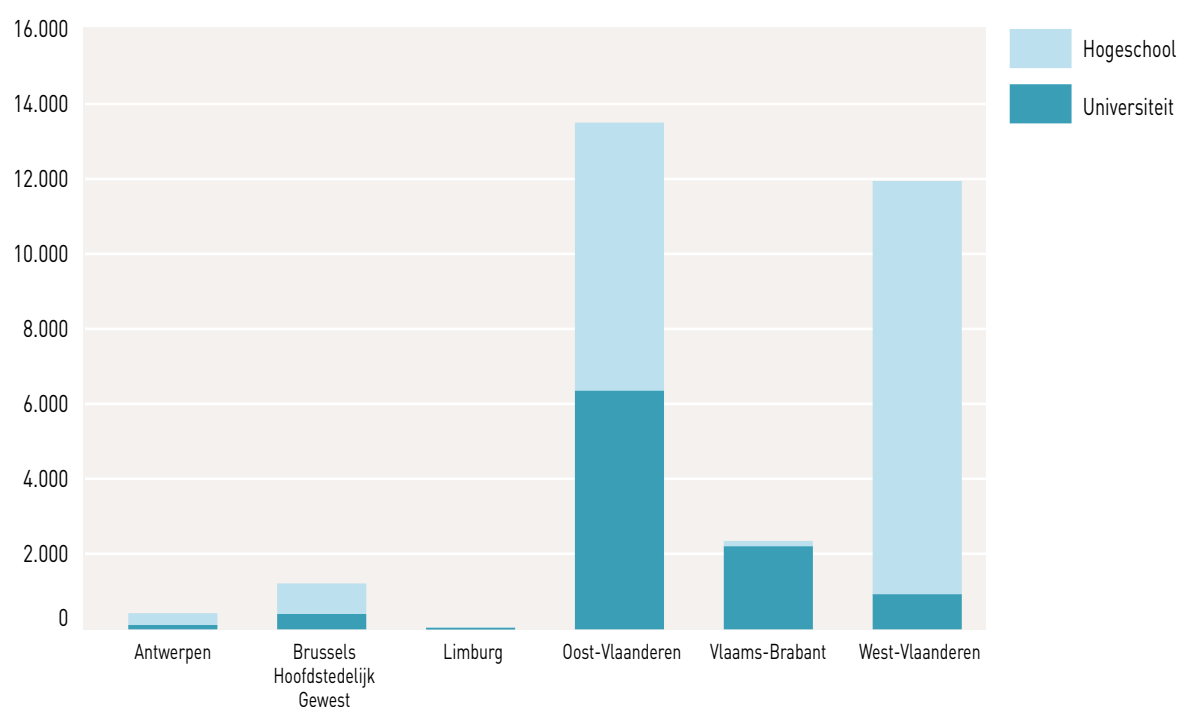
Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap voor Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

We zien in bovenstaande figuren dat er opnieuw typisch vrouwelijke en typisch mannelijke richtingen zijn. Zo blijken aan de hogescholen de richtingen gezondheidszorg, toegepaste taalkunde, sociaalagogisch werk en onderwijs vrouwelijke richtingen te zijn, met respectievelijk 82,7 %, 77,3 %, 73,3 % en 71,7 % vrouwelijke studenten. In de richtingen industriële wetenschappen & technologie, nautische wetenschappen en productontwikkeling vinden we dan weer vooral mannen, respectievelijk 89 %, 80 % en 72,7 %. Deze laatste twee cijfers moeten we misschien enigszins relativeren gezien het lage aantal studenten in deze richtingen, namelijk 45 en 22 personen.

Bij de universiteiten scoren sociale gezondheidswetenschappen, psychologie & pedagogische wetenschappen, farmaceutische wetenschappen, taal- & letterkunde vooral hoog bij de West-Vlaamse vrouwelijke studenten met respectievelijk 89,3 %, 83,4 %, 76,5 % en 73,9 %. Bij mannelijke richtingen zien we één echte uitschieter, met name de toegepaste wetenschappen met 81,6 % mannen. Dan zakken de percentages al meteen naar 69,2 % en 64 % mannelijke West-Vlaamse studenten bij respectievelijk wetenschappen en geschiedenis.

Figuur 4.4.8. toont waar de West-Vlaamse studenten hoger onderwijs volgen. We zien dat ze vooral in West- en Oost-Vlaanderen studeren. In West-Vlaanderen betreft het vooral studeren aan de hogeschool (92,4 %), dit natuurlijk omdat het universitaire aanbod in de provincie zeer klein is. De West-Vlaamse studenten trekken naar Oost-Vlaanderen zowel voor het hogeschool- als universitaire onderwijs. De studenten die naar Vlaams-Brabant trekken doen dat dan weer vooral voor de universiteit van Leuven.

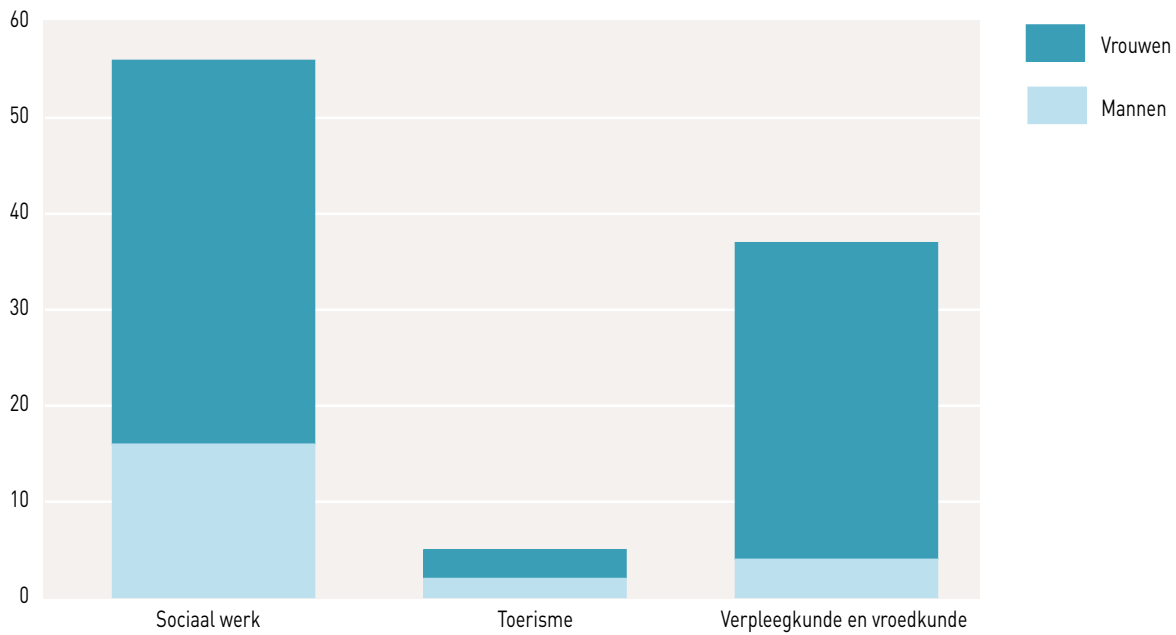
Figuur 4.4.8: Aantal West-Vlaamse studenten naar provincie en opleidingsvorm, academiejaar 2006-2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap voor Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Tot slot willen we nog even kijken naar de doorstroom vanuit de professionele bachelors naar de masters. Met de BaMa-structuur zou dit makkelijker moeten worden. In figuur 4.4.9 zie je voorlopig slechts drie masters waarin dit fenomeen zich voordoet. Dit is omdat dit de eerste drie masteropleidingen zijn die in de BaMa-structuur van start zijn gegaan. Volgend academiejaar zou dit ook in andere masters te merken moeten zijn. We zien dat het voortstuderen na een professionele bachelor vooral een vrouwelijke aangelegenheid is. In het totaal gaat het om 159 studenten, waarvan 77,5 % vrouwen. In de master verpleeg- en vroedkunde is de seksesegregatie het grootst met 89,2 % vrouwen (de professionele bachelor kent een aandeel van 77,1 % vrouwen). Weliswaar moeten we er rekening mee houden dat deze vorm van doorstromen vooralsnog enkel mogelijk was in richtingen die als vrouwelijk bestempeld kunnen worden.

Figuur 4.4.9: Aantal West-Vlaamse masterstudenten na professionele bachelor naar studierichting en geslacht, academiejaar 2006-2007.

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap voor Hoger Onderwijs en Volwassenenonderwijs, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

5 INDICATOREN VAN ECONOMISCHE ACTIVITEIT

1. CONJUNCTUUR

nele.depestel@west-vlaanderen.be

Begin 2007 profiteerde de West-Vlaamse economie van een opgaande conjunctuur. In de loop van het tweede kwartaal van 2007 boog de conjunctuur echter om. Alle deelsectoren kenden een gelijke trend, met uitzondering van de bouw, die een volledig tegengestelde koers voer.

Aan de hand van de provinciale conjunctuurcurven van de Nationale Bank van België (NBB) geven we de conjuncturele situatie in West-Vlaanderen in het afgelopen jaar weer. De conjunctuurcurven worden samengesteld op basis van een enquête bij de bedrijfsleiders, met vragen over de facetten van de vraag, de activiteiten en de vooruitzichten. Men kan antwoorden met 'stijgend' (positief), 'dalend' (negatief) of 'gelijkblijvend'. De bruto-indicator is het saldo van de antwoorden op die vragen. Met enkele maanden vertraging wordt op basis van de brutogegevens een afgevlakte curve berekend.

De globale synthetische curve is samengesteld uit drie deelcurven: de curve van de verwerkende nijverheid (industrie), de curve van de ruwbouw en de curve van de handel. Daarnaast is er nog een vijfde curve: die van de dienstverlening aan bedrijven. Deze curve, opgemaakt sinds 1999, zit echter niet in de globale curve.

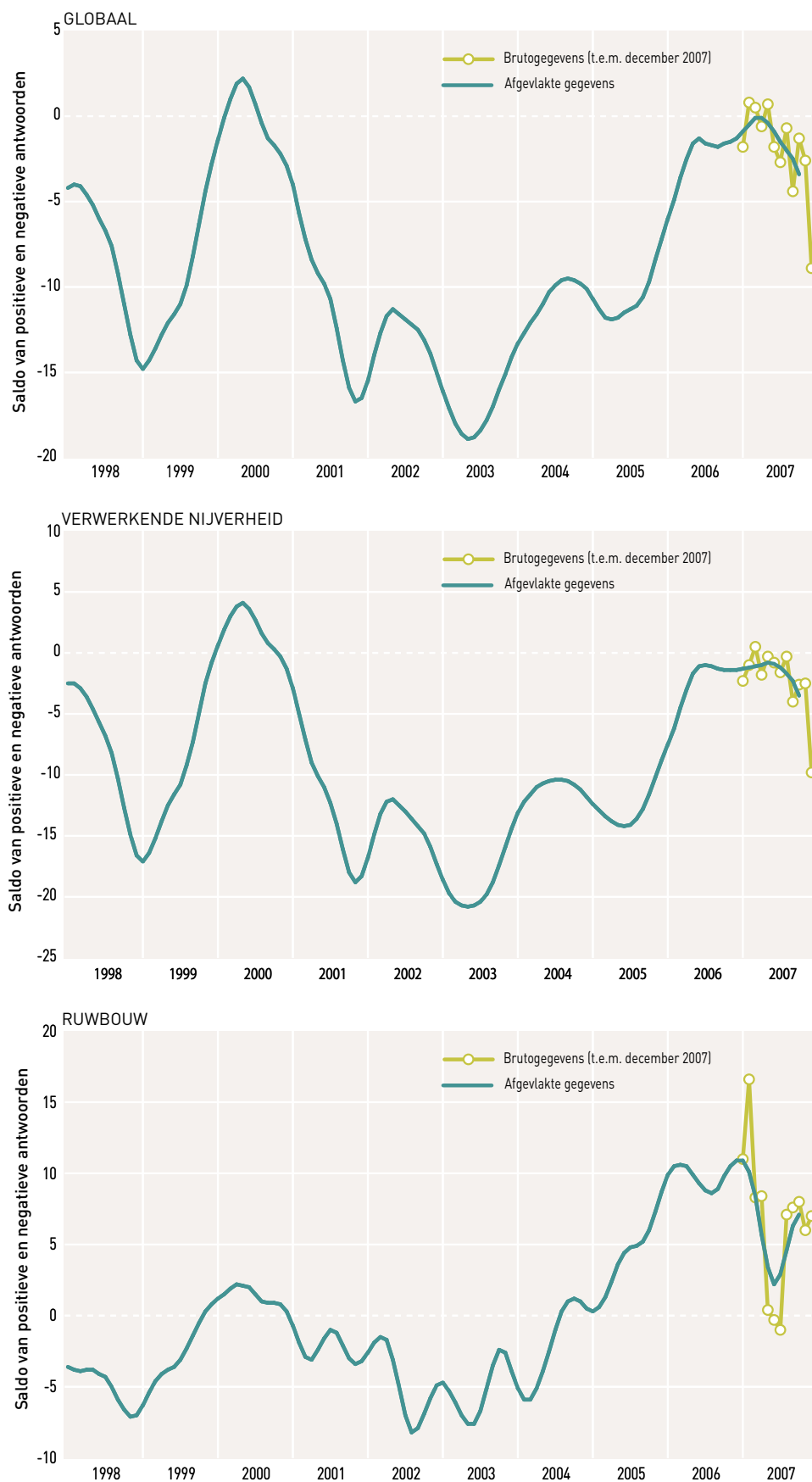
In figuur 5.1.1 worden de vijf curven (globaal, verwerkende nijverheid, ruwbouw, handel en dienstverlening aan bedrijven) weergegeven voor een periode van tien jaar (1998-2007).

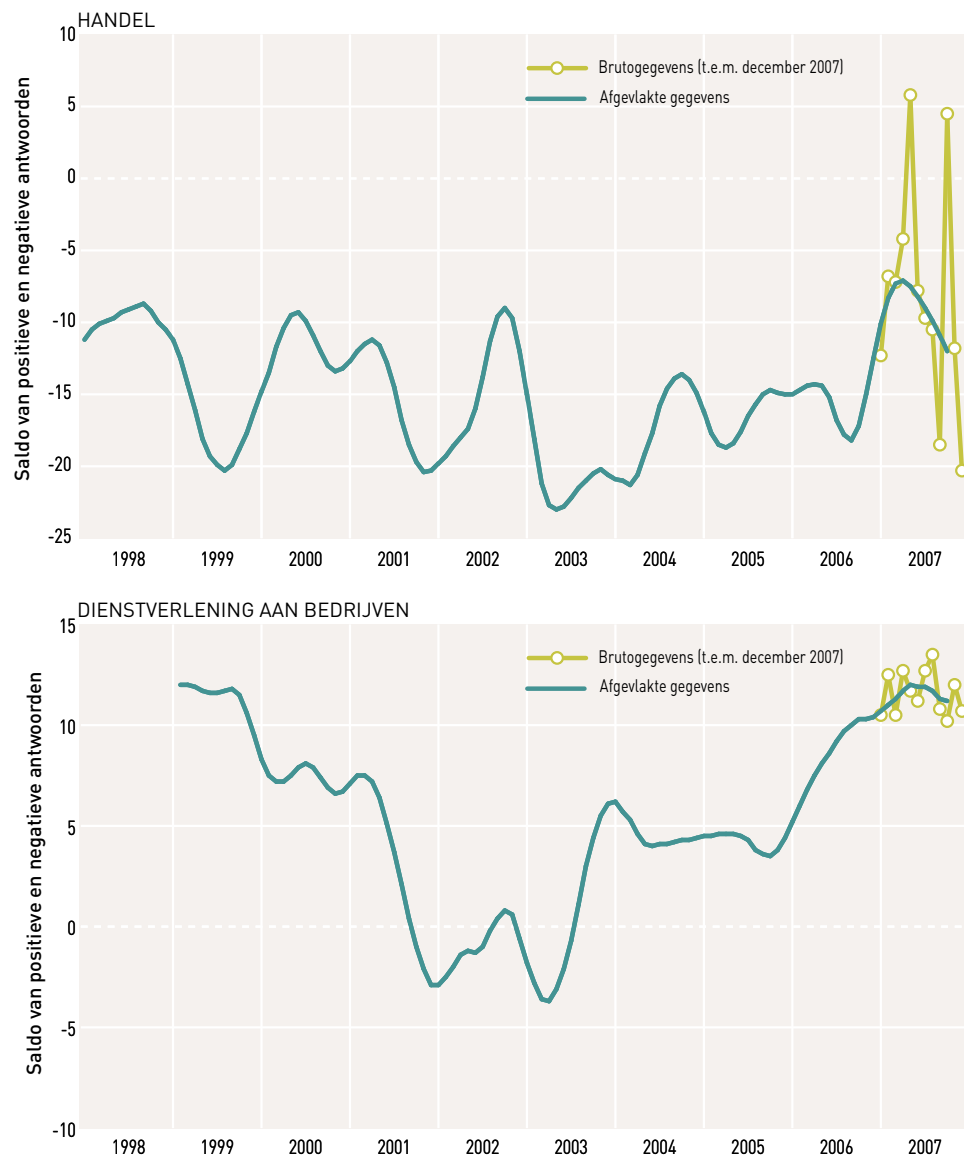
Oorspronkelijk hield de *synthetische conjunctuurcurve* voor West-Vlaanderen begin 2007 de positieve trend aan die in het laatste kwartaal van 2006 werd ingezet. De stabilisatie van de brutowaarden begin 2007, gevolgd door een dalende trend van de brutowaarden vanaf het tweede kwartaal van 2007, vertaalde zich echter snel in een neerwaartse beweging van de afgevlakte curve.

De curves van de *verwerkende nijverheid*, de *handel* en de *dienstverlening aan bedrijven* kenden een gelijkaardig verloop als de synthetische curve: oorspronkelijk een positieve evolutie die na enkele maanden omhoog in een negatieve tred. Bij de curven van de verwerkende nijverheid en de dienstverlening aan bedrijven kwam het keerpunt wel iets later dan bij de synthetische curve en de curve van de handel.

De curve van de *ruwbouw* kende als enige een totaal andere evolutie. Begin 2007 was de trend van de curve sterk dalend. Midden 2007 kwam er echter een keerpunt en ging de curve onmiddellijk steil omhoog.

Figuur 5.1.1: Conjunctuurcurven voor West-Vlaanderen (a), (b).

(a) De provinciale ongewogen synthetische curve wordt op praktisch dezelfde wijze berekend als de nationale synthetische curve. De basis wordt echter gevormd door de individuele antwoorden van de ondernemingen die in de provincie gevestigd zijn; ze worden ongewogen in de berekeningen opgenomen.

(b) De curve van de dienstverlening aan bedrijven is niet opgenomen in de gezamenlijke synthetische (globale) curve. De NBB maakt deze curve op sinds 1999.

Bron: NBB, Conjunctuurenquêtes bij de bedrijven, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

2. BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE

nele.depestel@west-vlaanderen.be

West-Vlaanderen kende in de periode 1996-2005 een iets kleinere economische groei dan het Vlaamse Gewest. Daartegenover staat dat het aandeel van de lonen in de bruto toegevoegde waarde in West-Vlaanderen kleiner is dan in het Vlaamse Gewest en de arbeidsproductiviteit iets sneller groeide dan in het Vlaamse Gewest.

Het bruto regionaal product wordt gedefinieerd als de som van de bruto toegevoegde waarden gerealiseerd door alle economische sectoren die gevestigd zijn binnen de regio. De totale bruto toegevoegde waarde is het bedrag dat de productiefactoren aan de waarde van de verbruikte goederen en diensten toevoegen en is gelijk aan het verschil tussen de waarde van de geproduceerde goederen en diensten en de waarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten. Anders gezegd kan de bruto toegevoegde waarde ook beschouwd worden als de som van de vergoedingen voor de primaire productiefactoren die ingeschakeld zijn in het productieproces (lonen, wedden, kapitaalinkomen, winst enz.).

De nationale en regionale rekeningen die door de Nationale Bank van België worden opgemaakt, bevatten cijfers over de bruto toegevoegde waarde van België in het geheel of van een specifieke regio (gewest, provincie, arrondissement). Sinds 1998 worden deze reeksen opgemaakt volgens de definities van het "Europese Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen 1995" (ESR 1995). Voordien was het ESER 1979-Systeem de referentiemethodologie. Bij de opmaak van dit overzicht waren coherente reeksen beschikbaar voor de periode 1996-2005. Het is echter niet mogelijk om verder in de tijd terug te keren of om cijfers die opgemaakt zijn volgens beide methodologieën met elkaar te vergelijken.

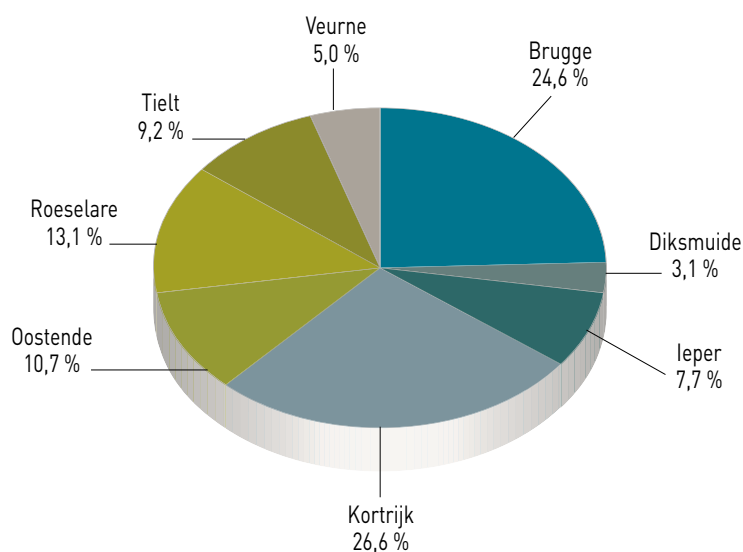
De waardering van de bruto toegevoegde waarde gebeurt tegen basisprijzen. Dat wil zeggen dat de productie niet de door de producent in rekening gebrachte belasting over de toegevoegde waarde omvat en ook niet mogelijke andere productgebonden belastingen zoals accijnzen. Wel zijn productgebonden subsidies inbegrepen. Voor de geografische subindelingen in bedrijfstakken worden de gegevens in lopende prijzen opgemaakt. Enkel voor de totale bruto toegevoegde waarde is er een berekening in vaste prijzen. De reeks in vaste prijzen – die gebruikt wordt om de economische groei te berekenen – wordt uitgedrukt in kettingeuro's met als referentiejaar 2004¹.

In 2005 bedroeg de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen in West-Vlaanderen 26.919 miljoen euro. Door een iets kleinere gemiddelde jaarlijkse groei zag West-Vlaanderen zijn aandeel binnen het Vlaamse Gewest tussen 1996 en 2005 dalen van 18,0 % naar 17,7 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest is kleiner voor de bruto toegevoegde waarde dan voor het aantal inwoners. Dit resulteert in een kleinere bruto toegevoegde waarde per inwoner. De evolutie van de geproduceerde welvaart per inwoner in West-Vlaanderen en de verhouding ten opzichte van het Vlaamse Gewest werd eerder in hoofdstuk 3 (Welvaart) toegelicht aan de hand van een gelijkaardige indicator, met name het bruto binnenlands product per inwoner.

Figuur 5.2.1 toont hoeveel elk West-Vlaams arrondissement bijdraagt aan de totale bruto toegevoegde waarde van West-Vlaanderen. De arrondissementen Kortrijk en Brugge nemen de grootste aandelen voor hun rekening, met name 26,6 % en 24,6 %. Daarna komen Roeselare, Oostende en Tielt. Onderaan de rangschikking staan de Westhoekarrondissementen Ieper, Veurne en Diksmuide. Tussen 1996 en 2005 zagen Diksmuide, Ieper en Tielt hun aandeel binnen West-Vlaanderen groeien.

¹ Deze nieuwe berekeningsmethode (voor de volledige Europese Unie) werd door de NBB ingevoerd vanaf 25 oktober 2006. Via de nieuwe methode wordt de recente economische groei juist berekend. Voor meer informatie verwijzen we naar: www.nbb.be/DOC/DQ/N/METHOD/OVERHN05.pdf

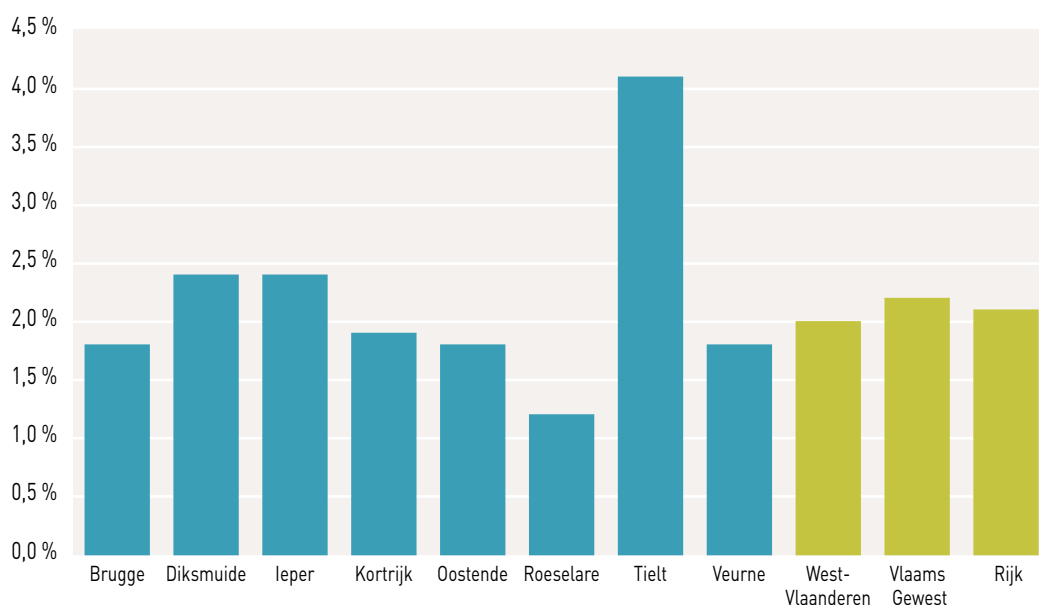
Figuur 5.2.1: Aandeel per arrondissement in de bruto toegevoegde waarde van West-Vlaanderen tegen lopende prijzen, 2005.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Daarnet bekeken we al kort de evolutie van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen. Om een juist beeld te krijgen van de economische groei is het echter aangewezen om de evolutie van de reeks in vaste prijzen weer te geven. Dit gebeurt in figuur 5.2.2. Uit de figuur blijkt dat de gemiddelde jaarlijkse groei in West-Vlaanderen 2,0 % bedroeg en lager was dan in het Vlaamse Gewest (+2,2 %) en het Rijk (+2,1 %). Binnen West-Vlaanderen zijn Diksmuide, Ieper en vooral Tielt aan een inhaalbeweging bezig door een hogere groei te realiseren dan gemiddeld in West-Vlaanderen of het Vlaamse Gewest. Het omgekeerde moet gezegd worden van het arrondissement Veurne, dat ook onderaan de rangschikking van de totale bruto toegevoegde waarde staat, maar in de periode 1996-2005 een gemiddelde jaarlijkse groei realiseerde die maar even hoog lag als die van de arrondissementen met de grootste toegevoegde waarde (Brugge, Kortrijk, Oostende). Enkel het arrondissement Roeselare realiseerde een gemiddelde jaarlijkse groei die nog lager lag dan het cijfer van Veurne.

Figuur 5.2.2: Gemiddelde jaarlijkse economische groei aan de hand van de bruto toegevoegde waarde tegen vaste prijzen, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 1996-2005 (a).

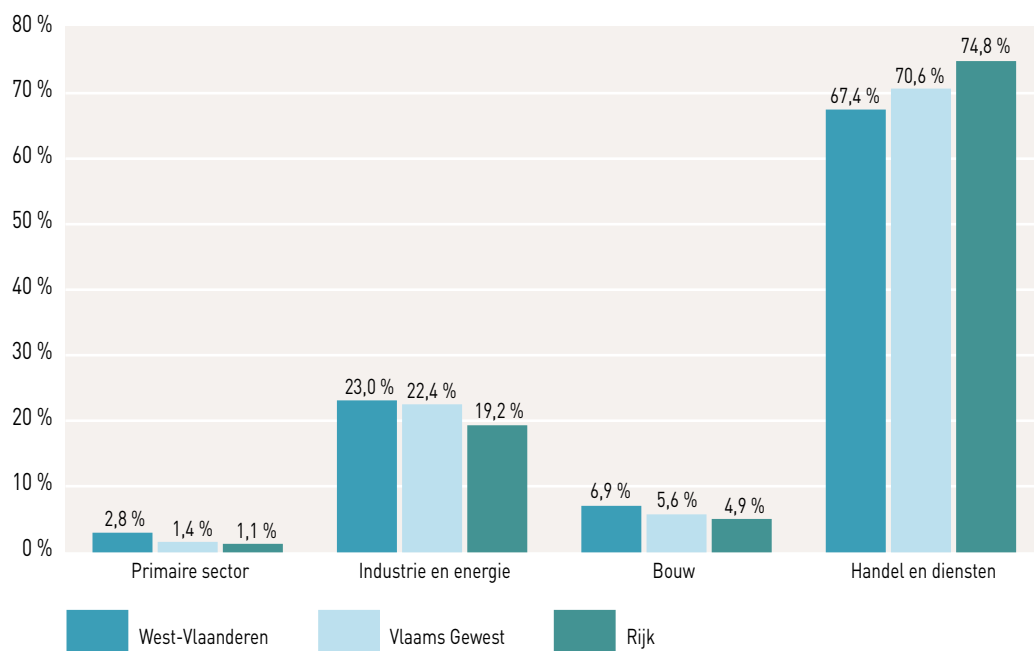

(a) De reeks in vaste prijzen wordt uitgedrukt in kettingeuro's (referentiejaar 2004).

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Zowel in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest als het Rijk wordt het grootste aandeel van de bruto toegevoegde waarde gerealiseerd door de handel en diensten. Het verschil tussen de drie niveaus is echter dat het aandeel van de handel en diensten binnen West-Vlaanderen duidelijk kleiner is ten voordele van de primaire sector, de industrie en energie en de bouw (zie figuur 5.2.3). In de periode 1996-2005 daalde bovendien overal het aandeel van de industrie en energie ten voordele van de handel en diensten. In West-Vlaanderen verliep deze verschuiving echter duidelijk trager dan in het Vlaamse Gewest.

Figuur 5.2.3: Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen naar sector in West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 2005.

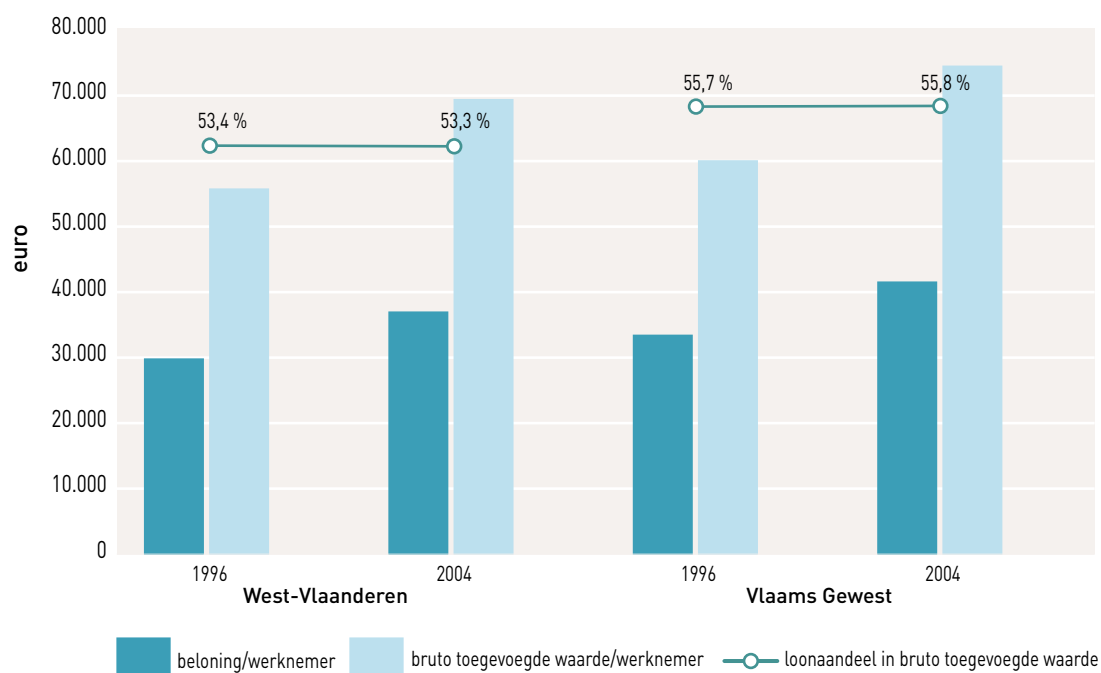

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Tot slot staan we nog even stil bij de gemiddelde loonkost en de arbeidsproductiviteit in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Figuur 5.2.4 toont hoe groot beide indicatoren zijn, hoe ze evolueerden in de periode 1996-2004 en waar de verschillen liggen tussen West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest.

In West-Vlaanderen blijken de gemiddelde loonkosten per werknemer lager te liggen dan in het Vlaamse Gewest, maar ook de arbeidsproductiviteit ligt lager. Deze laatste vaststelling is niet noodzakelijk negatief aangezien het loonaandeel in de bruto toegevoegde waarde in West-Vlaanderen onder het niveau van het Vlaamse Gewest blijft (53,3 % tegenover 55,8 %). Daarnaast groeide de arbeidsproductiviteit in West-Vlaanderen iets sneller dan in het Vlaamse Gewest. Er is dus sprake van een lichte inhaalbeweging. Bovendien was er in West-Vlaanderen een kleine afname van het aandeel van de lonen in de bruto toegevoegde waarde, terwijl het cijfer in het Vlaamse Gewest iets groeide. Dit komt doordat in het Vlaamse Gewest de beloning per werknemer iets sneller groeide dan de bruto toegevoegde waarde per werknemer, terwijl in West-Vlaanderen het omgekeerde het geval was.

Figuur 5.2.4: Evolutie van de loonkost en de arbeidsproductiviteit in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1996-2004.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

3. OMZET, UITVOER EN INVESTERINGEN

sabine.traen@west-vlaanderen.be

In de periode 2002-2006 realiseerden West-Vlaamse ondernemingen jaarlijks gemiddeld 5,3 % meer omzet en groeide de uitvoer met gemiddeld 6 % per jaar. In 2006 bedroeg de West-Vlaamse exportquote 36,0. In de periode van 1996 tot 2005 groeiden de investeringen in West-Vlaanderen met bijna 60 %. In 2005 haalden de ondernemingen in West-Vlaanderen een investeringsratio van 26 %. Zowel op het vlak van de investeringsgroei als de investeringsratio doet West-Vlaanderen het beter dan het Vlaamse Gewest en het Rijk.

OMZET EN UITVOER

Om een beeld te krijgen van omzet en uitvoer in West-Vlaanderen gebruiken we gegevens op basis van de BTW-aangiften. Deze gegevens betreffen de aangevers die effectief BTW verschuldigd zijn aan het Ministerie van Financiën.

In 2006 realiseerden de West-Vlaamse ondernemingen samen een omzet van 70,4 miljard euro, goed voor 11,9 % van de totale omzet van alle ondernemingen uit het Vlaamse Gewest¹. Uit tabel 5.3.1 blijkt dat West-Vlaanderen het met een omzetstijging van 9,0 % net iets beter deed dan het Vlaamse Gewest (+8,6 %).

Tabel 5.3.1: Evolutie van de omzet (in miljard euro) in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2005-2006.

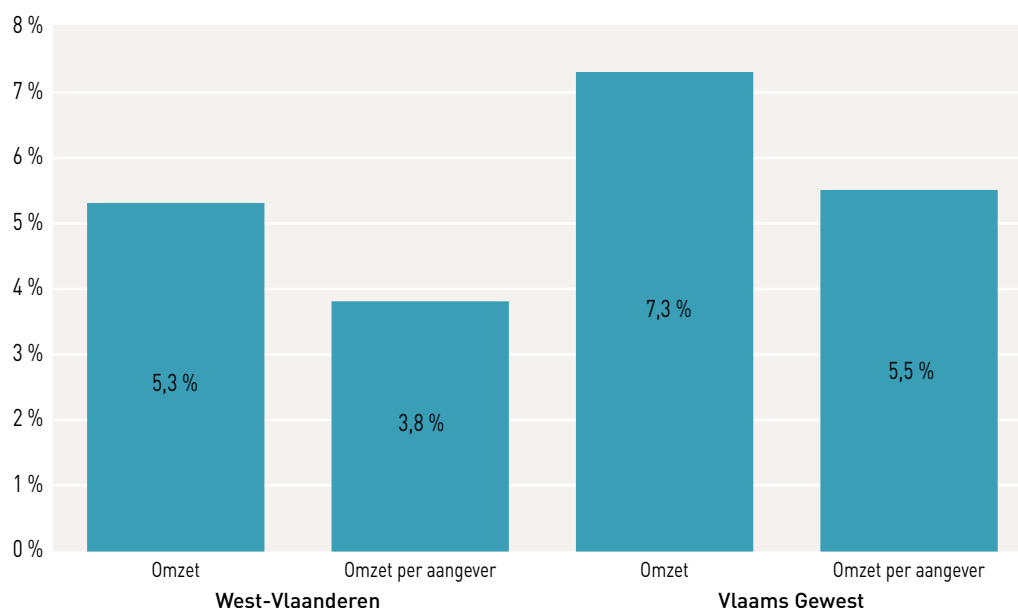
	2005	2006	Evolutie in %
West-Vlaanderen	64,6	70,4	+9,0 %
Vlaams Gewest	546,6	593,4	+8,6 %

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Bekijken we de gemiddelde jaarlijkse omzetgroei in de periode 2002-2006, dan blijkt dat de omzet van West-Vlaamse ondernemingen jaarlijks met gemiddeld 5,3 % is toegenomen (zie figuur 5.3.1). Ondernemingen in het Vlaamse Gewest deden het met een gemiddelde jaarlijkse stijging van 7,3 % beter. Wanneer de omzet wordt uitgedrukt in verhouding tot het aantal aangevers, dan kent de gemiddelde jaarlijkse omzetgroei ook hier een stijgend verloop voor ondernemingen in West-Vlaanderen (+3,8 %) en het Vlaamse Gewest (+5,5 %). Doordat ook het aantal aangevers toenam bleef de groei van de omzet per aangever evenwel kleiner dan de toename van de omzet.

¹ West-Vlaanderen scoort veeleer zwak inzake aandeel in het Vlaamse Gewest in vergelijking met andere indicatoren van economische activiteit zoals toegevoegde waarde, actieve en startende ondernemingen, werkgelegenheid enz. De verklaring ligt in het feit dat de BTW-registratie gebeurt naar vestiging van de maatschappelijke zetel. Op die manier ontbreken in de West-Vlaamse cijfers de prestaties van enkele grote ondernemingen met activiteit in West-Vlaanderen, maar met hoofdzetel buiten de provincie. Een andere verklaring is ook dat West-Vlaanderen relatief meer KMO's telt dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest.

Figuur 5.3.1: Gemiddelde jaarlijkse groei van de omzet en de omzet per aangever in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2002-2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De West-Vlaamse ondernemingen hebben in 2006 samen voor bijna 25,4 miljard euro uitgevoerd² en bereikten hiermee een aandeel van 7,7 % in de totale uitvoer van ondernemingen uit het Vlaamse Gewest³. Uit tabel 5.3.2 blijkt dat de West-Vlaamse ondernemingen met een toename van 10,8 % sterker scoren dan de ondernemingen uit het Vlaamse Gewest (+9,5 %).

Tabel 5.3.2: Evolutie van de uitvoer (in miljard euro) in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2005-2006.

	2005	2006	Evolutie in %
West-Vlaanderen	22,9	25,4	+10,8 %
Vlaams Gewest	302,4	331,2	+9,5 %

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

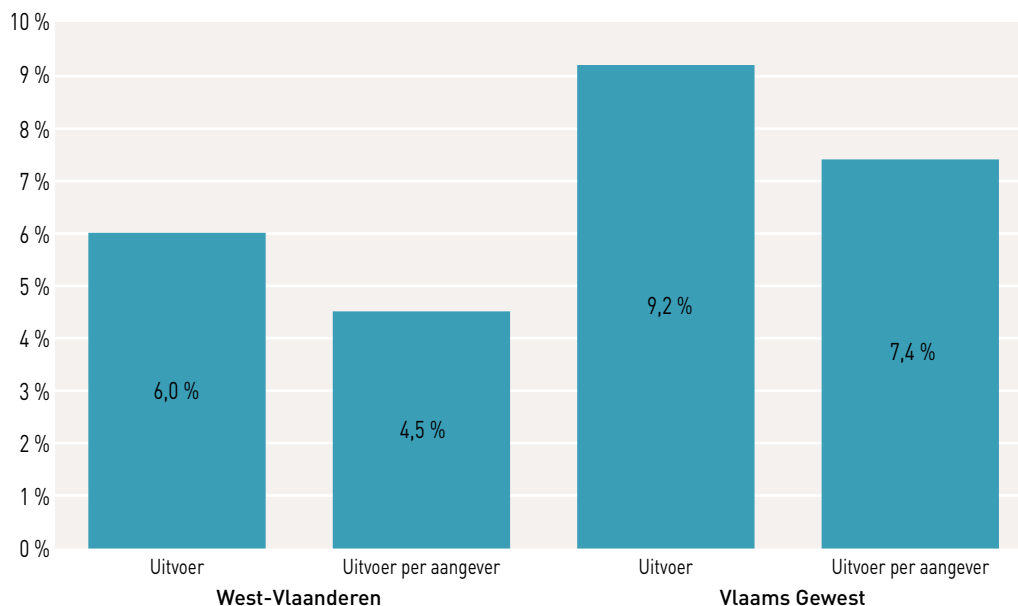
Uit figuur 5.3.2 blijkt dat de uitvoer van West-Vlaamse ondernemingen in de periode 2002-2006 jaarlijks met gemiddeld 6 % is toegenomen. De ondernemingen uit het Vlaamse Gewest deden het met een gemiddelde jaarlijkse stijging van 9,2 % aanzienlijk beter. Ook de uitvoer per aangever is zowel in West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest gestegen (respectievelijk +4,5 % en +7,4 % per jaar).

² Het gaat hier om uitvoer naar het buitenland; de uitvoer naar andere provincies of gewesten is in deze gegevens niet opgenomen.

³ Cf. voetnoot 1 op p 65.

Aangezien de uitvoer zowel in West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest sterker is toegenomen dan de totale omzet, is ook de exportquote in de periode 2002-2006 gestegen. In 2006 bedroeg de exportquote in West-Vlaanderen 36,0. In het Vlaamse Gewest ligt de exportquote met 55,8 aanzienlijk hoger dan in West-Vlaanderen.

Figuur 5.3.2: Gemiddelde jaarlijkse groei van de uitvoer en de uitvoer per aangever in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2002-2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

INVESTERINGEN

Investerings zijn een belangrijke indicator van de economische activiteit omdat daarmee de productiecapaciteit opgebouwd én vernieuwd wordt. Op die manier geven de investeringen een indicatie van de mate waarin ondernemers geloven in de toekomst.

Om een beeld te schetsen van West-Vlaanderen op het vlak van investeringen wordt gebruik gemaakt van de indicator 'bruto-investeringen in vaste activa'⁴.

In 2005 investeerden de West-Vlaamse ondernemingen samen voor bijna 8 miljard euro, een stijging met 9,3 % in vergelijking met 2004. In het Vlaamse Gewest werd een stijging van 8,5 % opgetekend (tabel 5.3.3). Het aandeel van de West-Vlaamse ondernemingen in de totale investeringen in het Vlaamse Gewest bedroeg 20,4 % in 2005.

⁴ Deze indicator is afkomstig uit de Regionale Rekeningen volgens de methodologie van het "Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen 1995" (ESR95) die worden gepubliceerd door de Nationale Bank van België. De bruto-investeringen in vaste activa (vóór afschrijvingen) geven het saldo weer van alle aan- en verkopen van materiële of immateriële activa. Deze indicator omvat private investeringen (geen overheidsinvesteringen) van productie-eenheden die in een bepaalde regio zijn gevestigd.

Tabel 5.3.3: Evolutie van de bruto-investeringen in vaste activa tegen lopende prijzen (in miljard euro) in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2004-2005.

	2004	2005	Evolutie in %
West-Vlaanderen	7,2	7,9	+9,3 %
Vlaams Gewest	35,4	38,4	+8,5 %

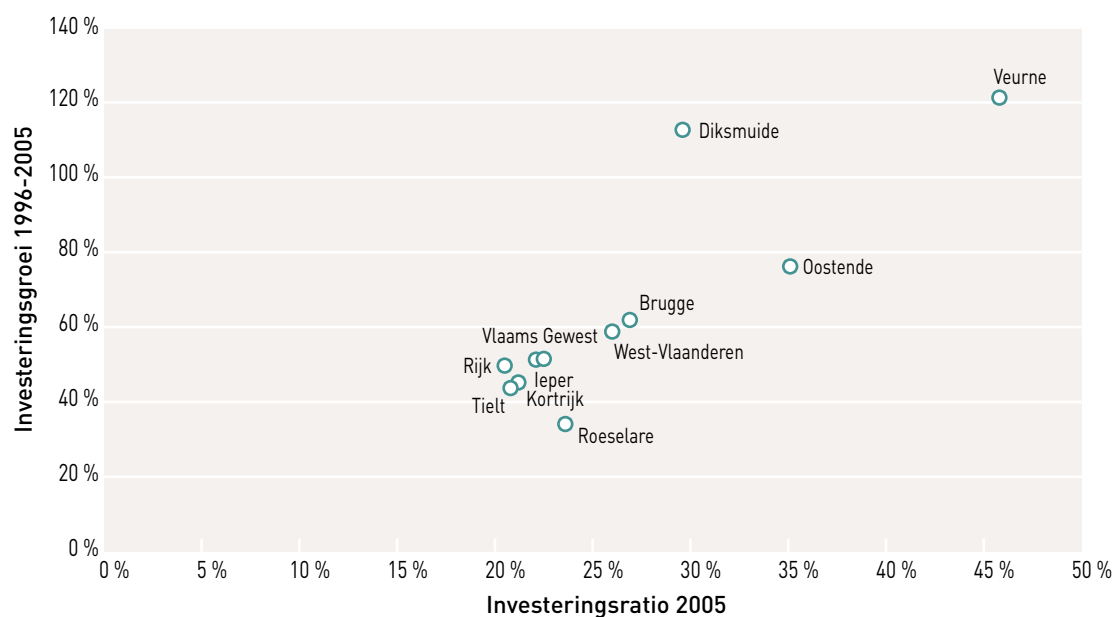
Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De investeringen in West-Vlaanderen zijn in tien jaar tijd met bijna 60 % gegroeid, wat opvallend beter is dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (+51,5 % en +49,7 %). De arrondissementen Veurne en Diksmuide, die in 1996 het minst investeerden, maakten een inhaalbeweging met groeicijfers van respectievelijk 121,3 % en 112,7 %. Opvallend is dat in het arrondissement Brugge de investeringen ook fors zijn toegenomen (+69,9 %), hoewel in Brugge in 1996 al het meest werd geïnvesteerd.

Bekijken we de investeringen ten opzichte van het Bruto Binnenlands Product (BBP, cf. hoofdstuk 3. Welvaart), dan verkrijgen we de investeringsratio. Deze indicator is nuttig om de prestaties van verschillende regio's met elkaar te vergelijken. In 2005 had West-Vlaanderen een investeringsratio van 26 %, wat beter is dan de ratio in het Vlaamse Gewest en het Rijk (respectievelijk 22,5 % en 20,5 %). In de arrondissementen Veurne en Oostende ligt de investeringsratio met respectievelijk 45,8 % en 35,1 % opvallend hoger dan gemiddeld in West-Vlaanderen. Er wordt naar verhouding meer geïnvesteerd in gebieden met een laag BBP. Zo blijkt dat Veurne en Diksmuide, met een relatief laag BBP, een hoge investeringsratio hebben. Omgekeerd hebben Kortrijk en Roeselare een relatief hoog BBP, maar een lage investeringsratio.

Figuur 5.3.3 combineert de investeringsgroei met de investeringsratio. De figuur toont een duidelijk positief verband tussen beide indicatoren. Zo zijn de arrondissementen met de grootste investeringsratio in 2005 (Veurne, Oostende en Diksmuide) ook die arrondissementen waar de investeringen het snelst gegroeid zijn in de periode 1996-2005. Omgekeerd groeiden de investeringen traag in de arrondissementen die in 2005 de laagste investeringsratio hadden (Tielt en Kortrijk).

Figuur 5.3.3: Investeringsratio in 2005 en investeringsgroei over de periode 1996-2005, arrondissementen van West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk (a).

(a) Investeringsratio en -groei op basis van de indicator 'bruto-investeringen in vaste activa', tegen lopende prijzen.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

4. VERLOOP VAN DE ONDERNEMINGEN

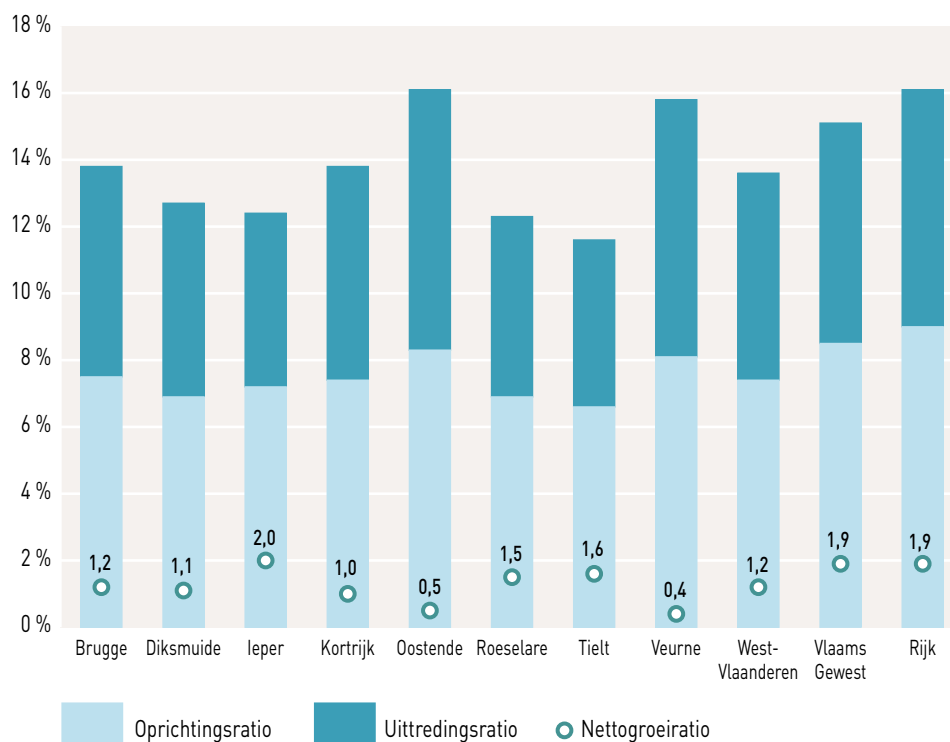
nele.depestel@west-vlaanderen.be

West-Vlaanderen kende in 2006 een kleinere nettogroei van het aantal ondernemingen dan het Vlaamse Gewest. Ook de turbulentie is in West-Vlaanderen kleiner. De nettogroei is het grootst in de quartaire sector, gevolgd door de bouwsector. In de primaire sector is er een afname van het aantal ondernemingen.

Oprichtingen, stopzettingen en faillissementen maken deel uit van het proces van economische ontwikkeling en geven een beeld van de dynamiek van een regio. Aan de hand van een aantal ratio's proberen we die dynamiek in beeld te brengen.

In 2006 telde West-Vlaanderen volgens voorlopige cijfers 96.125 ondernemingen¹. Figuur 5.4.1 toont de verschillende ratio's die een beeld geven van de economische dynamiek in de West-Vlaamse arrondissementen, het Vlaamse Gewest en het Rijk. De oprichtingsratio geeft de verhouding weer van het aantal oprichtingen ten opzichte van het aantal actieve ondernemingen. De uittredingsratio doet hetzelfde met het aantal stopzettingen en faillissementen. De nettogroeiratio is het saldo van de oprichtings- en uittredingsratio terwijl de turbulentieratio de som is. Op die manier zegt de nettogroeiratio hoeveel ondernemingen er per saldo bijkwamen in 2006 en geeft de turbulentieratio weer in welke mate het economisch weefsel zich in 2006 in elke regio vernieuwde.

Figuur 5.4.1: Verloop van de ondernemingen, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

¹ De cijfers zijn afkomstig van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Voor de cijfers van 2006 stapte de FOD Economie over naar een statistiek die in de eerste plaats gebaseerd is op de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO) en niet meer louter op de BTW-registratie. Deze overgang zorgde voor enige vertraging, waardoor deze analyse zich baseert op voorlopige cijfers, die echter weinig zullen afwijken van de definitieve cijfers.

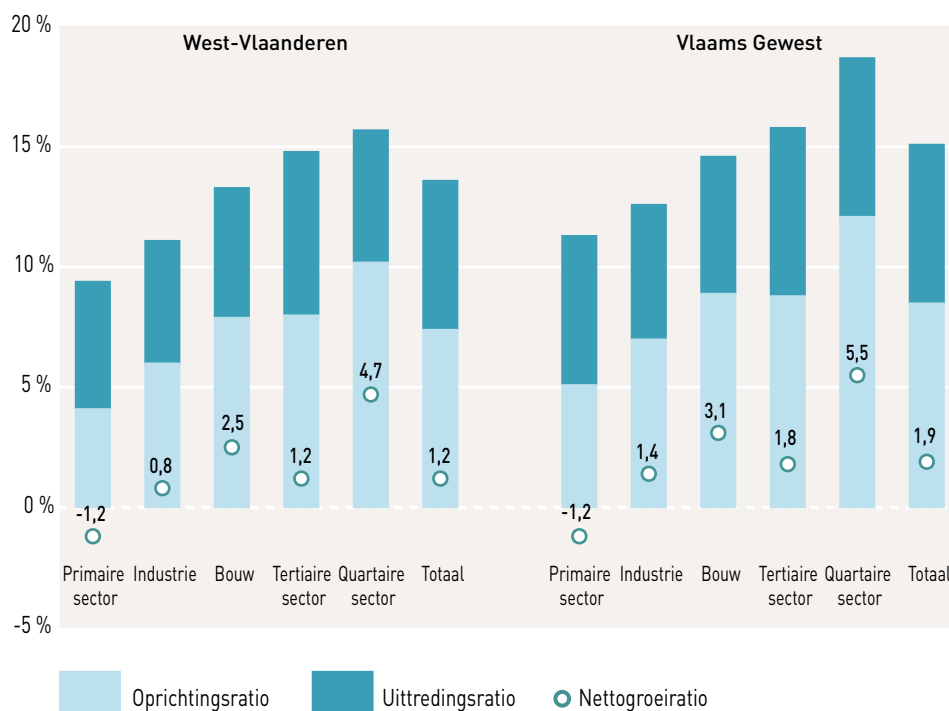
In 2006 werden in West-Vlaanderen 7.095 ondernemingen opgericht en verdwenen 5.956 ondernemingen. Deze aantallen leidden tot een oprichtingsratio van 7,4 % en een uittredingsratio van 6,2 %. De oprichtingsratio ligt hiermee lager in West-Vlaanderen dan in het Vlaamse Gewest of het Rijk, maar dat is ook het geval voor de uittredingsratio. Dit betekent ook dat de turbulentieratio in West-Vlaanderen (13,6 %) kleiner is dan in het Vlaamse Gewest (15,1 %) en het Rijk (16,1 %). De verschillen tussen beide ratio's zijn ook groter in het Vlaamse Gewest en het Rijk, wat leidt tot een kleinere nettogroei in West-Vlaanderen (1,2 %) dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (telkens 1,9 %).

Binnen West-Vlaanderen hebben de kustarrondissementen Oostende, Veurne en Brugge de grootste turbulentiegraad, gevolgd door Kortrijk en Diksmuide. In de arrondissementen Ieper, Roeselare en Tielt is de vernieuwingsbeweging het kleinst. Opmerkelijk is dat de arrondissementen met de hoogste turbulentie – Oostende en Veurne – de laagste aangroei van het aantal ondernemingen kennen en dat het omgekeerde het geval is voor de arrondissementen met de kleinste turbulentie, met name Ieper, Roeselare en Tielt.

De verschillende economische dynamiek is deels te verklaren door de verschillende economische structuur. Bepaalde sectoren – zoals bijvoorbeeld de horeca – worden gekenmerkt door een grotere graad van oprichtingen en stopzettingen en falingen dan andere sectoren. Het verschil in dynamiek tussen de sectoren trachten we te illustreren aan de hand van figuur 5.4.2.

Figuur 5.4.2 toont het verloop van de ondernemingen naar sector in 2006 in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Uit de figuur blijkt dat er duidelijke verschillen zijn in de sectorale oprichtings- en uittredingsratio's en dus in de nettogroei- en turbulentieratio's.

Figuur 5.4.2: Verloop van de ondernemingen naar sector in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Wat ook voor de totale economie het geval was – namelijk dat de vervangingsdynamiek in West-Vlaanderen kleiner is dan in het Vlaamse Gewest – geldt ook voor de verschillende sectoren afzonderlijk. De verschillen tussen de sectoren tonen in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest wel hetzelfde patroon. De nettogroei- en turbulentieratio zijn het grootst in de quartaire sector. De tweede sector wat nettogroei betreft is de bouwsector, de tweede sector wat turbulentie betreft is echter de tertiaire sector. Dit komt omdat de tertiaire sector een grotere uittredingsratio kent dan de bouwsector. De oprichtingsratio is in beide sectoren namelijk ongeveer even groot. De industrie kent de kleinste positieve nettogroeiratio. In de primaire sector is er netto sprake van een afname van het aantal ondernemingen.

5. INNOVATIE

sabine.traen@west-vlaanderen.be en Donald Carchon, DCA@iwt.be

Om een beeld te krijgen van de innovatie in West-Vlaanderen deden we een beroep op cijfermateriaal van het IWT, het Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen (IWT). Daarnaast bekijken we ook RSZ-cijfers rond de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten.

IWT

De cijfers van het IWT geven aan dat bedrijven in 2005 in Vlaanderen naar schatting 2.400 miljoen euro uitgaven aan Onderzoek en Ontwikkeling (O&O). Het aandeel van West-Vlaanderen in dit bedrag was een kleine 330 miljoen euro en bleef zo goed als status-quo op 13,7 %.

In 2006 telde de databank van het IWT in West-Vlaanderen nog steeds meer dan 200 O&O-actieve ondernemingen. Bedrijven zoals Barco, Bekaert, Philips, Scientific-Antlanta, Tyco, CNH Belgium, Mutoh Europe, Michel Van De Wiele behoren tot deze groep van ondernemingen. Maar het landschap van O&O-actieve ondernemingen is niet volledig in kaart te brengen. Van bijvoorbeeld minstens 300 andere ondernemingen wordt vermoed dat ze al dan niet permanent O&O-actief zijn. Bovendien is O&O slechts één aspect van innovativiteit. Van de ondernemingen met minstens 10 werknemers is de kleine helft of meer dan 1.500 ondernemingen innovatief. Voor de kleinste ondernemingen is geen globaal innovatiecijfer bekend.

Innovatieve ondernemingen in Vlaanderen worden ondersteund door een aantal innovatiestimulerende organisaties. In West-Vlaanderen zijn dit o.a. het Vlaams Kunststofcentrum, het Innovatiecentrum West-Vlaanderen, IN-HAM, het Innovatie- en Incubatiecentrum Kortrijk en het Greenbridge Incubatie- en Innovatiecentrum.

In 2007 kreeg West-Vlaanderen ruim 20 miljoen euro steun voor onderzoek en ontwikkeling van het IWT. Het aandeel in de totale steun voor heel Vlaanderen bedroeg 10 %. Dit betekent dat West-Vlaanderen in de periode 2004-2006 steun kreeg voor gemiddeld bijna 450 VTE onderzoekers per jaar. Hier bedraagt het aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen 15 %.

Van de totale steun aan bedrijfsprojecten voor West-Vlaanderen was vier vijfde bestemd voor algemene O&O-bedrijfsprojecten (voor KMO's en grote ondernemingen). Het resterende vijfde ging naar innovatieprojecten en -studies uit het specifieke KMO-programma. De O&O-bedrijfsprojecten uit West-Vlaanderen maakten 14 % uit van de O&O-bedrijfsprojecten in heel Vlaanderen, helemaal in de lijn van het aandeel van West-Vlaanderen in de O&O-bedrijfsinspanningen. De steun aan KMO-innovatieprojecten uit West-Vlaanderen ligt procentueel gezien een stuk hoger: 21 % van het totaal aan KMO-innovatieprojectsteun in Vlaanderen.

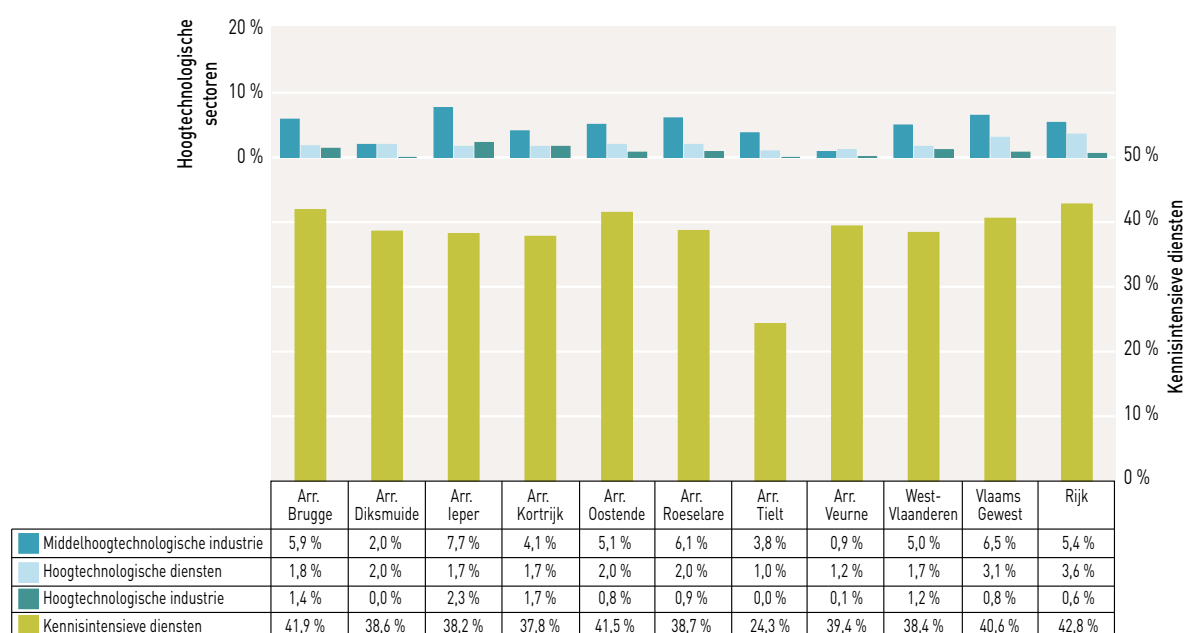
De resterende steun voor West-Vlaanderen bestond hoofdzakelijk uit TETRA-steun (Technologietransferfonds voor hogescholen), steun in het kader van het VIS-programma (Vlaamse innovatiesamenwerkingsverbanden) en landbouwonderzoek. Het aandeel van West-Vlaanderen in de TETRA-steun is gestegen naar 25 %.

RSZ

Op basis van de RSZ-statistieken wordt de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten weergegeven. Deze indeling in sectoren op basis van Nace-bel-codes gebeurt door Eurostat op dezelfde manier.

Eind 2005 waren in West-Vlaanderen 171.784 personen (of 44,6 % van het totale aantal bezoldigden) tewerkgesteld in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten¹. Dit percentage ligt opvallend lager dan het percentage in het Vlaamse Gewest en het Rijk (respectievelijk 47,9 % en 48,8 %).

Figuur 5.5: Aandeel van de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren (a) en kennisintensieve diensten (b) in de totale tewerkstelling, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 31 december 2005.

(a) De hoogtechnologische sectoren omvatten de **hoogtechnologische industrie** (vervaardiging kantoormachines en computers (nace-bel 30), vervaardiging audio-, video- en telecommunicatieapparatuur (nace-bel 32) en vervaardiging medische apparatuur, precisie- en optische instrumenten (nace-bel 33)), de **middelhoogtechnologische industrie** (chemische nijverheid (nace-bel 24), vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen (nace-bel 29), vervaardiging van elektrische machines en apparaten (nace-bel 31), vervaardiging van transportmiddelen (nace-bel 34+35)) en **hoogtechnologische diensten** (post en telecommunicatie (nace-bel 64), informatica en aanverwante activiteiten (nace-bel 72) en onderzoek en ontwikkeling (nace-bel 73)).

(b) **Kennisintensieve diensten** omvatten volgende sectoren: vervoer over water en luchtvaart (nace-bel 61+62), post en telecommunicatie (nace-bel 64), financiële instellingen (nace-bel 65 t/m 67), onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (nace-bel 70 t/m 74), onderwijs (nace-bel 80), gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (nace-bel 85) en recreatie, cultuur en sport (nace-bel 92). De hoogtechnologische diensten maken dus deel uit van de kennisintensieve diensten.

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

¹ Aandeel van de tewerkgestelden in de hoog- en middelhoogtechnologische industrie en de kennisintensieve diensten. De tewerkgestelden in de hoogtechnologische diensten zijn opgenomen in de categorie van de kennisintensieve diensten.

Figuur 5.5 toont dat de tewerkgestelden in de kennisintensieve diensten met 38,4 % de grootste groep vertegenwoordigen in West-Vlaanderen. In de hoogtechnologische industrie zijn in West-Vlaanderen slechts 1,2 % van alle bezoldigden tewerkgesteld, wat evenwel meer is dan in het Vlaamse Gewest (0,8 %) en het Rijk (0,6 %). Op arrondissementeel niveau valt op dat in Tielt slechts 28,1 % van alle bezoldigden tewerkgesteld zijn in de hoogtechnologische sectoren en de kennisintensieve diensten. Vooral het percentage tewerkgestelden in de kennisintensieve diensten ligt er fors onder het West-Vlaamse gemiddelde. Het arrondissement Brugge telt het hoogste aandeel tewerkgestelden in de hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten (49,2 %). Het arrondissement Ieper telt procentueel het meest tewerkgestelden in de hoog- en middelhoogtechnologische industrie (respectievelijk 2,3 % en 7,7 %). De arrondissementen Veurne en Diksmuide scoren zwak in deze sectoren.

Bekijken we de evolutie van de tewerkstelling in de hoogtechnologische sectoren in de periode 1996-2005, dan blijkt uit tabel 5.5 dat de tewerkstelling in deze sectoren in West-Vlaanderen sterker is afgenomen (-3,1 %) dan in het Vlaamse Gewest (-1,8 %). Het Rijk kende daarentegen een toename met 1,7 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal tewerkgestelden in de hoogtechnologische sectoren in het Vlaamse Gewest daalde licht (14,6 % in 1996 in vergelijking met 14,4 % in 2005).

Tabel 5.5: Evolutie van de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren (a), West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, 1996-2005.

	30/06/1996	31/12/2005	Evolutie 1996-2005
West-Vlaanderen	31.574	30.583	-3,1 %
Vlaams Gewest	216.769	212.797	-1,8 %
Rijk	341.299	346.962	+1,7 %

a) De hoogtechnologische sectoren omvatten de **hoogtechnologische industrie** (vervaardiging kantoormachines en computers (nace-bel 30), vervaardiging audio-, video- en telecommunicatieapparatuur (nace-bel 32) en vervaardiging medische apparatuur, precisie- en optische instrumenten (nace-bel 33)), de **middelhoogtechnologische industrie** (chemische nijverheid (nace-bel 24), vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen (nace-bel 29), vervaardiging van elektrische machines en apparaten (nace-bel 31), vervaardiging van transportmiddelen (nace-bel 34+35)) en **hoogtechnologische diensten** (post en telecommunicatie (nace-bel 64), informatica en aanverwante activiteiten (nace-bel 72) en onderzoek en ontwikkeling (nace-bel 73)).

Bron: RSZ, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De evolutie op arrondissementeel niveau toont dat in het arrondissement Brugge de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren fors daalde tot 8.768 personen (-1.247 bezoldigden of -12,5 %). Ook in het arrondissement Veurne liep de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren fors terug tot slechts 375 bezoldigden (-247 personen of -39,7 %). Het arrondissement Ieper telde in dezelfde periode 517 bezoldigden meer (+16,7 %) in de hoogtechnologische sectoren.

6 BLIK OP SECTOREN

1. TRANSPORT, DISTRIBUTIE EN LOGISTIEK

alexander.demon@west-vlaanderen.be

POM West-Vlaanderen: andre.de_raes@west-vlaanderen.be & nancy.moyaert@west-vlaanderen.be

INLEIDING

In 2008 maakte de Nationale Bank van België voor het eerst een studie over de economische impact van de sector Transport-Distributie-Logistiek (TDL) in België. Het rapport benadert logistiek vanuit een breder perspectief.¹

De NBB maakte eerst een duidelijke afbakening van de vervoerslogistieke cluster. De uitbestede logistieke activiteiten of strikt af te bakenen vervoerslogistieke dienstverleners vormen de kern van de analyse. Naast een analyse van de directe en indirecte effecten van deze vervoerslogistieke cluster wordt echter ook een analyse gemaakt van de niet-uitbestede vervoerslogistiek. Deze laatste twee elementen vormen de zogenaamde 'verborgen' logistieke activiteiten. Voor de inschatting hiervan worden een aantal veronderstellingen gemaakt maar deze cijfers vervolledigen op substantiële wijze de sectorale analyse. Op die manier draagt de studie bij tot de verdere erkenning van de logistieke sector als strategische economische sector en wordt het in de toekomst mogelijk om de economische impact te meten op provinciaal niveau.

In de analyse van de NBB wordt voor de periode 2000-2005 een overzicht gemaakt van enkele ontwikkelingen per deelsector waarbij de nadruk wordt gelegd op 2005. De vervoerslogistieke sector vertegenwoordigt in 2005 niet minder dan 3,1 % van het Belgisch BBP en 3,4 % van de binnenlandse werkgelegenheid. Na optelling van de indirecte effecten komen de percentages respectievelijk uit op 5 en 5,3 % voor 2005. Wanneer bij deze uitbestede logistieke activiteiten niet-uitbestede vervoerslogistiek worden opgeteld stijgt de gerealiseerde toegevoegde waarde in België zelfs verder tot 7,9 %. Wat de werkgelegenheid betreft staat de vervoerslogistieke cluster in zijn totaliteit in voor 8 % van de binnenlandse werkgelegenheid, wat overeenkomt met 302.000 voltijdse equivalenten. Er wordt verwacht dat deze cijfers in de toekomst voort zullen stijgen.

Voor de afbakening van het logistieke landschap in West-Vlaanderen wordt in deze bijdrage een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de infrastructuur en anderzijds de spelers.

Wat de infrastructuur betreft zijn er eerst en vooral de poorten. We onderscheiden hierbij de beide zeehavens (Zeebrugge en Oostende) en de luchthavens (Oostende-Brugge en Kortrijk-Wevelgem). De internationale luchthaven Kortrijk-Wevelgem is weliswaar niet erkend als Vlaamse poort in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen maar wordt hier toch opgenomen als poort. Een tweede belangrijke groep binnen de logistieke infrastructuur zijn de internationaal georiënteerde logistieke parken en multimodale overslagcentra. Ten derde is er de zogenaamde lijninfrastructuur (wegen, binnenvaartnetwerk en spoorwegen).

Naast de infrastructuur zijn er ook de betrokken partijen: de spelers. Het gaat hier in de eerste plaats om de vervoerslogistieke cluster zoals hierboven beschreven door de NBB. Deze activiteiten hebben een aparte Nace-bel-code en zijn dus perfect in kaart te brengen. De niet-uitbestede vervoerslogistiek is op heden nog niet in kaart gebracht op West-Vlaams niveau.

¹ Lagneaux, F., "Economic Importance of Belgian Transport, Logistics", NBB, Working Paper nr. 125, januari 2008, 77 p.

POORTEN

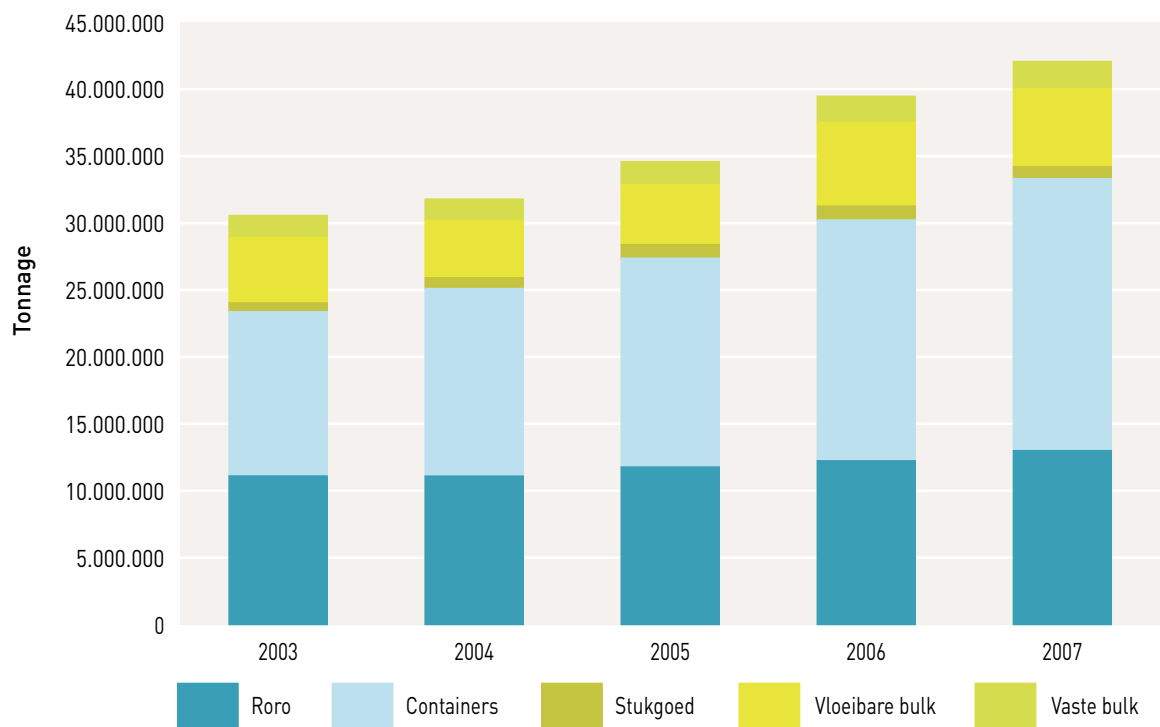
• HAVEN VAN ZEEBRUGGE

Voor het eerst boven de kaap van 40 miljoen ton.

Tussen 1990 en 2005 fluctueerde het maritieme goederenvolume in de haven van Zeebrugge tussen 30 à 35 miljoen ton per jaar. Het jaar 2006 doorbrak met 39,5 miljoen ton dit patroon en in 2007 werd op een recordlading van 42,1 miljoen ton (+6,6 %) afgevlagd. Voor Zeebrugge was 2007 een jubileumjaar en dit niet alleen omdat de haven zijn eeuwfeest vierde.

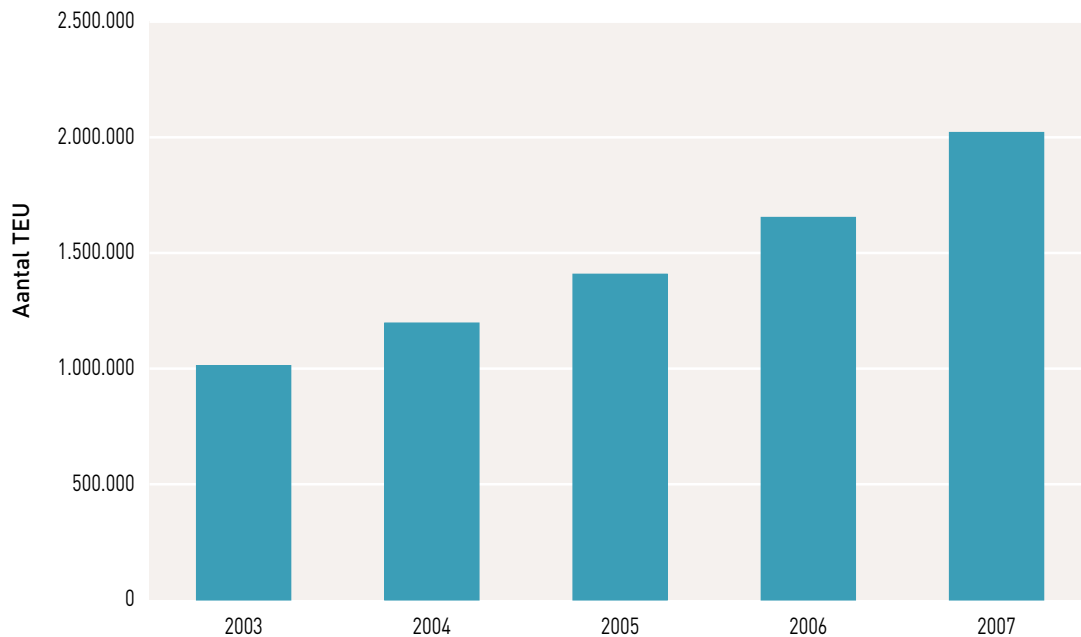
Het containervolume groeide in 2007 dubbel zo snel als de roro-trafiek. Deze ontwikkeling is goed te merken in figuur 6.1.1, die de wijzigende samenstelling van de aard van de trafiek illustreert.

Figuur 6.1.1: Evolutie van de trafiek in de haven van Zeebrugge, 2003-2007.

Bron: MBZ, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Zeebrugge behandelde in 2007 een totaal containervolume van 2.021.000 TEU; een groei van 22,2 % tegenover 2006 of een verdubbeling van het aantal TEU in vier jaar tijd. In tonnage stijgt de trafiek met 13,0 % tot 20,3 miljoen ton. Figuur 6.1.2 illustreert deze spectaculaire groei.

Figuur 6.1.2: Evolutie van het aantal behandelde containers in de haven van Zeebrugge, 2003-2007.

Bron: MBZ, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Dankzij de verdieping van de Pas van het Zand en van de haventoeegang die in 2006 werden gerealiseerd, werd de toekomst voor Zeebrugge als diepzeecontainerhaven veilig gesteld. Deze realisaties maakten immers een tijdgebonden vaart tot 46 voet en een tijdgebonden vaart tot 55 voet mogelijk. Maar de maritieme wereld staat niet stil: een verdere verbreding en verdieping van de haventoeegang moeten de Zeebrugse positie als diepzeecontainerhaven garanderen. Significants in deze context waren de aanlopen van de m/s Elly Maersk en de m/s Edith Maersk, schepen van elk 13.500 TEU.

Zeebrugge blijft een toonaangevende ro-ro-haven. Na enkele jaren van geringe groei tekent de ro-rotrafik in 2007 een groeicijfer van 6,2 % op. Er werd een volume genoteerd van 13 miljoen ton. De transit van vrachtwagens in de haven bedroeg het afgelopen jaar 1.020.000 (+5,4 %). Vermeldenswaard is de opstart van een regelmatige lijndienst tussen Zeebrugge en Zuid-Europa (Bilbao). Het betreft hier een eerste vrachtdienst met brede laadmogelijkheden op de Europese noord-zuidverkeersas.

Autohaven Zeebrugge blijft de absolute wereldleider met maar liefst 2.209.000 eenheden in 2007. Een stijging van 14,2 %. Toyota behandelde dit jaar de twee miljoenste wagen in Zeebrugge (sinds de opstart in 2001) en het Japanse ICO Terminals verdubbelde de terminalcapaciteit en groeide uit tot de grootste autoterminaloperator.

De vloeibare bulk daalde in 2007 met 6,2 % tot 5,9 miljoen ton. Er deden slechts 33 LNG-schepen de haven van Zeebrugge aan i.p.v. 56 schepen in 2006. In 2008 wordt bij Fluxys de ingebruikname van de vierde opslagtank verwacht terwijl deze beheerder van het Belgische aardgasnetwerk een marktonderzoek doet naar een verdere ingrijpende verhoging van de aanvoercapaciteit van LNG. Bij Tropicana werd een zesde verpakkingslijn voor fruitsappen operationeel.

Ook op het vlak van distributie en logistiek zijn er interessante gebeurtenissen. De ontwikkeling van de Maritieme Logistieke Zone van 120 ha in de achterhaven krijgt vorm: de Duitse autologistiek Horst Mosolf bouwt er een nieuwe terminal met een autobehandelings- en montage-eenheid (PDI). Mosolf mikt daarmee op nieuwe Chinese en Indiase wagenmerken die op de EU-markt verschijnen. Een tweede investeerder is de Antwerpse groep Nova Natie, die een logistieke containerterminal plant voor het distributieklaar maken van textiel uit India.

In 2007 voerden de Zeebrugse havenarbeiders 298.000 shiften uit; dit was 13,3 % meer dan in 2006. Eind 2007 telde Zeebrugge 1.500 havenarbeiders tegenover 1.395 in 2006.

In 2007 startte de haalbaarheidsstudie rond de Seine-Scheldeverbinding naar Zeebrugge, ook wel "Seine-Schelde West" genoemd. De studie gaat na hoe vanuit de Vlaamse kusthavens een ontsluiting door de binnenvaart gerealiseerd kan worden via het Afleidingskanaal van de Leie. Bedoeling is om de binnenvaart rond Brugge te ontlasten. Europa erkent deze Seine-Scheldeverbinding als een prioritaire verkeersas tussen noord en zuid. De haalbaarheidsstudie van dit milieuvriendelijke transport zal de Vlaamse Regering toelaten in 2008 een beleidsbeslissing te nemen over "het meest haalbare alternatief". Na uitvoering van een maatschappelijke kosten-baten-analyse en een plan-MER kan een definitieve beslissing genomen worden in 2009. De uiteindelijke realisatie van het Seine-Schelde-West-project zal op een duurzame wijze (minder verkeersslachtoffers, minder CO₂, minder NOX en minder fijn stof) de mobiliteit met het hinterland verbeteren.

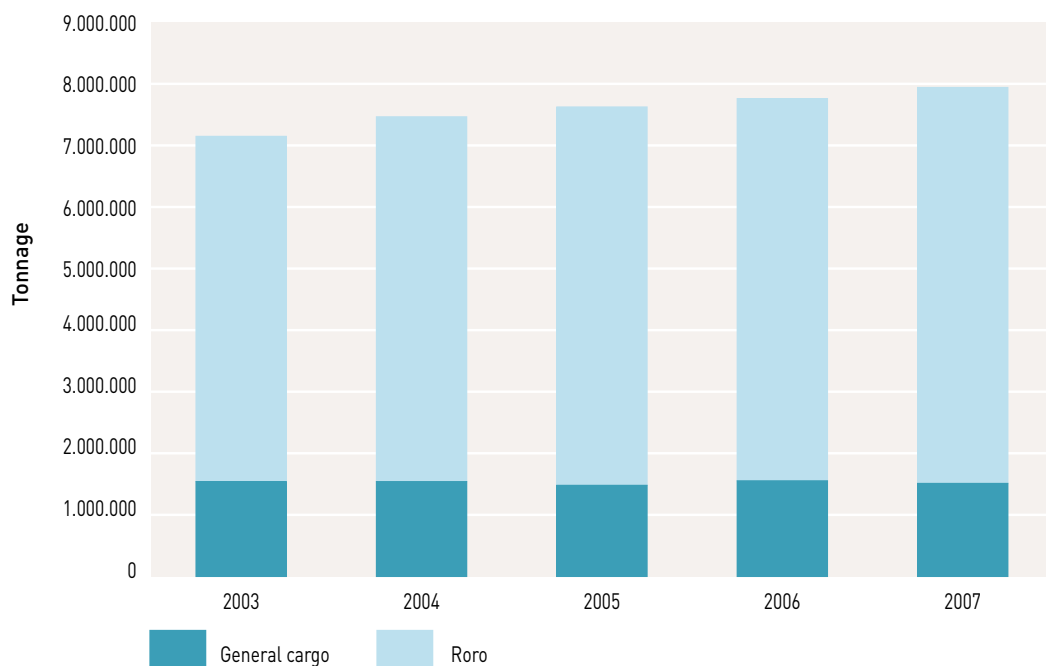
Begin 2008 wordt de estuaire vaart met containerschepen een realiteit. Europa gaf immers groen licht voor de steun die Vlaanderen voorziet voor de ombouw van schepen en voor de exploitatie ervan. Het havenbestuur verwacht echter ook op het vlak van de havenontsluiting voor 2008 nog andere belangrijke stappen: in het bijzonder op het vlak van de AX (verbinding N31-N49), de Seine-Schelde-Westbinnenvaartverbinding en het Infrabelvormingsstation.

• HAVEN VAN OOSTENDE

Haven Oostende strandt net onder de 8 miljoen ton trafiek.

De haven van Oostende deed ook in 2007 zijn reputatie alle eer aan door opnieuw met groeicijfers uit te pakken. In 2007 nam de behandelde tonnage in de haven toe met 2,2 % ten opzichte van 2006. Uit figuur 6.1.3 blijkt dat deze stijging het resultaat was van een toename van de ro-ro-trafiek met 3,6 % en een daling van de general cargotrafieken met 2,7 %.

Figuur 6.1.3: Evolutie van de trafiek in de haven van Oostende, 2003-2007.

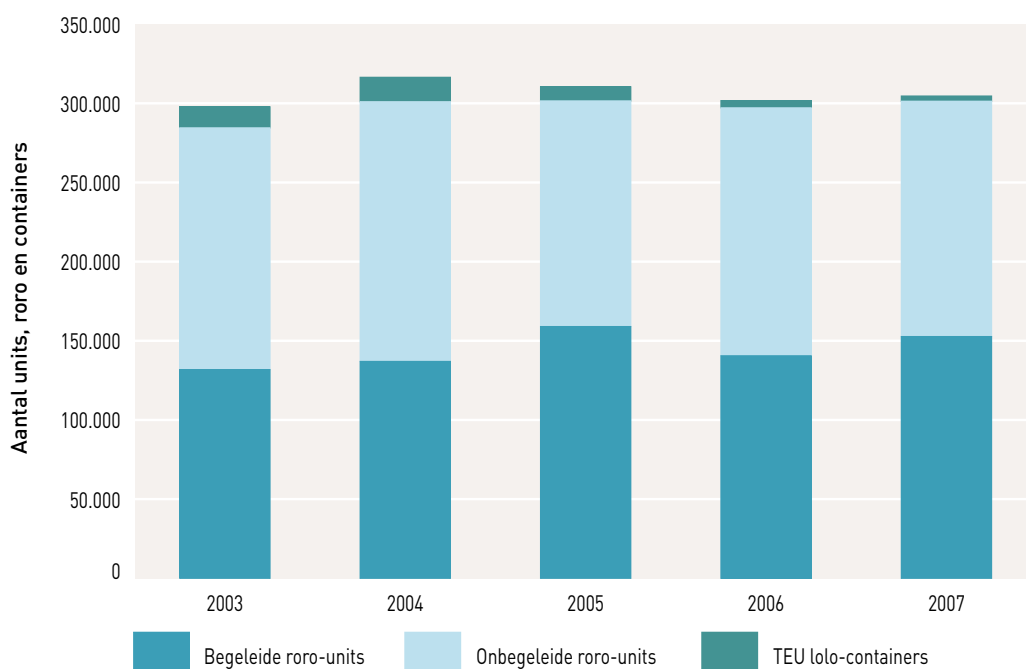

Bron: AG Haven Oostende, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De ro-ro-sector heeft een turbulent jaar achter de rug, maar blijft de gangmaker van de Oostendse haventrafiek. De overname van de rederij Ferryways door de Cobelfret-groep ging gepaard met een moeilijke doorstart van de activiteiten. Het aantal vervoerde auto's en de daaraan gekoppelde passagierstrafiek vanuit de haven steeg lichtjes. Er werden 248.000 (+1,3 %) passagiers vervoerd via de lijnen van Trans Europa Ferries, een maatschappij die voornamelijk begeleide vracht vervoert en met glans de zware concurrentie van Duinkerke en Calais op de korte route naar Ramsgate doorstaat. De haven slaagde erin een behoorlijke trafiekgroei in dit marktsegment op te tekenen. Voor 2008 zijn de vooruitzichten goed: Dart Line koos Oostende als nieuwe uitvalsbasis op Dartford, Harwich en Killingholme.

Zoals uit figuur 6.1.4 blijkt, blijft het aantal verscheepte eenheidsladingen in de haven van Oostende de jongste jaren constant. Het aantal ongebeleide units blijft redelijk in evenwicht met het aantal begeleide. Voor het derde jaar op rij ging de containertrafiek achteruit. Momenteel wordt er alleen containerverkeer aangeleverd vanuit Rotterdam via Port Connect met vooral goederen voor Daikin.

Figuur 6.1.4: Evolutie van het aantal verscheepte eenheidsladingen in de haven van Oostende, 2003-2007.

Bron: AG Haven Oostende, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Dankzij het herstel van de bulk- en general cargotrafieken na de tijdelijke buitengebruikstelling van de Demeysluis die in 2005 gerenoveerd werd, bereikten deze activiteiten weer hun traditionele peil.

De enige mogelijkheid voor de Oostendse haven om verder te groeien is grotere schepen inzetten. In 2007 werden de werken voor een vernieuwde en verbeterde haventoeegang aangevat. Op termijn moet de haven van Oostende toegankelijk zijn voor alle schepen tot een lengte van tweehonderd meter. Dat moet de uitbouw van de haven van Oostende als economische motor veilig stellen. De Vlaamse regering nam tegen het jaareinde een belangrijke beslissing over de bescherming van Oostende. Ze heeft zich daarvoor achter het Openbare Werken-plan Oostende geschaard. Dit plan moet de bevolking en de kust van Oostende beschermen tegen overstromingen als gevolg van een heel zware storm, die statistisch om de duizend jaar plaatsvindt. De Vlaamse regering plant tot 2015 in totaal 150 miljoen euro voor werken en natuurcompensaties. De werken aan de Westelijke strekdam worden naar de toekomst verschoven.

Vermeldenswaardig ten slotte is de afwerking van de nieuwe op- en afrit op de A10 ter hoogte van Oudenburg waardoor de toegankelijkheid van de bedrijvenparken Plassendale 1 en 2 geoptimaliseerd wordt.

• SOCIAALECONOMISCH BELANG VAN DE WEST-VLAAMSE HAVENS

Directe en indirecte effecten van de West-Vlaamse zeehavens zijn immens. Zeebrugge en Oostende zorgen samen voor ruim 2 miljard euro toegevoegde waarde, bijna 30.000 jobs (in VTE) en ruim 450 miljoen euro investeringen.

Elk jaar publiceert de NBB een rapport over het economische belang van de Belgische havens. De analyse die we hier maken is gebaseerd op het rapport van 2005². Tabel 6.1.1 toont de evolutie van de directe en indirecte toegevoegde waarde, de directe en indirecte werkgelegenheid en de investeringen in de havens van Zeebrugge en Oostende tussen 2000 en 2005³.

Tabel 6.1.1: Evolutie van de toegevoegde waarde, werkgelegenheid en investeringen, havens van Zeebrugge en Oostende, 2000-2005.

		Haven van Zeebrugge		Haven van Oostende	
		2000	2005	2000	2005
Toegevoegde waarde (in mln euro)	Totaal	1.288,9	1.418,2	571,2	756,7
	Direct	733,6	799,7	266,6	418,8
	Indirect	555,3	618,5	304,6	337,9
Werkgelegenheid (in VTE)	Totaal	21.106	20.418	8.143	8.672
	Direct	10.808	10.658	3.974	4.550
	Indirect	10.298	9.761	4.169	4.122
Investerings (in mln euro)		190,2	356,5	105,3	102,2

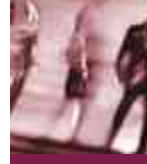
Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De *maritieme cluster* omvat alle havengebonden bedrijfstakken waarvan het bestaan essentieel is voor de havens (rederijen, scheepsagenten en expediteurs, goederenbehandeling, opslag, scheepsbouw en -herstelling, havenaanleg en baggerwerken, visserij, maritieme en loondiensten, sluizen enz.). Er bestaat een rechtstreekse economische band tussen de haven en de beschouwde bedrijfstakken, maar de ondernemingen zijn niet noodzakelijk in het havengebied gevestigd.

De *niet-maritieme cluster* wordt onderverdeeld in de segmenten handel, industrie, andere logistieke diensten en vervoer over land. De segmenten hebben een onrechtstreekse economische band met de havenactiviteit maar zijn er wel nauw bij betrokken en wederzijds van afhankelijk door de geografische nabijheid en het frequente gebruik van infrastructuur. Voor deze ondernemingen is de geografische ligging in het havengebied doorslaggevend.

² NBB, "Economisch belang van de Belgische havens: Vlaamse zeehavens en Luiks havencomplex – Verslag 2005". We verwijzen naar deze publicatie voor meer uitleg over de gehanteerde methodologie.

³ Een uitgebreide tabel is opgenomen in de cijferbijlage op www.west-vlaanderen.be/economie. In die tabel is ook het onderscheid gemaakt tussen de maritieme en de niet-maritieme cluster.

Hierna volgen de vaststellingen voor de havens van Zeebrugge en Oostende.

Wat de *haven van Zeebrugge* betreft, steeg de totale toegevoegde waarde van 1.288,9 miljoen euro in 2000 tot 1.481,1 miljoen euro in 2005 (+14,9 %) of met gemiddeld 1,9 % per jaar.

De directe toegevoegde waarde steeg van 733,6 miljoen euro in 2000 tot 799,7 miljoen euro in 2005 (+9 %). Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse groei van 1,7 % per jaar. De stijging is vooral toe te schrijven aan de maritieme cluster die over de periode 2000-2005 met 2,4 % per jaar groeide. Het waren vooral de rederijen die een forse groei realiseerden met een gemiddelde jaarlijkse toename van 59 %. In 2005 boekte vooral Cobelfret Ferries (rederijen) uitstekende resultaten en realiseerde nagenoeg een verdubbeling van haar bedrijfswinst. Ook Combined Terminal Operators en 2XL legden uitstekende resultaten voor in 2005. De niet-maritieme cluster steeg met gemiddeld 1,3 % per jaar. In 2005 hadden alle segmenten van de niet-maritieme cluster met uitzondering van de andere logistieke diensten te kampen met een afname. In het segment handel wordt de terugval verklaard door de daling bij Ford Seafood Pieters. De industrie werd geconfronteerd met een aantal dalingen. De daling in het segment vervoer over land is niet alleen het gevolg van de herstructurering van de NMBS maar is eveneens te wijten aan de terugloop bij Norbert Dentressangle Silo Belgium. In tegenstelling tot de andere Vlaamse havens had de maritieme cluster in de haven van Zeebrugge in 2005 opnieuw het grootste aandeel van de directe toegevoegde waarde (39,3 %) en was hij belangrijker dan de industrie (32,6 %). Dit illustreert het feit dat Zeebrugge in de eerste plaats een overslaghaven is.

De indirecte toegevoegde waarde steeg met gemiddeld 2,2 % per jaar, wat vooral toe te schrijven is aan de maritieme cluster (+2,4 % per jaar). Dit komt voornamelijk door de toenemende activiteit bij de rederijen, een sector die sterk afhankelijk is van onderaanneming.

De totale werkgelegenheid in de haven van Zeebrugge nam in 2005 af van 20.997 naar 20.418 VTE's (-2,8 %). Dit betekent een gemiddelde jaarlijkse afname van 0,7 %. Dit is vooral het gevolg van een daling van de directe tewerkstelling in de niet-maritieme cluster, meer bepaald in het segment industrie. In 2005 werd de belangrijkste daling van de directe werkgelegenheid opgetekend binnen het segment vervoer over land. De herstructurering van de NMBS en het faillissement van Mat Transport zijn hier mee de oorzaak van. Ook met betrekking tot de indirecte werkgelegenheid was de niet-maritieme cluster verantwoordelijk voor een afname met gemiddeld 1,1 % over de periode 2000-2005.

In deze periode stegen de investeringen met gemiddeld 13,4 % per jaar. De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de maritieme cluster die met gemiddeld 19 % per jaar steeg, en in 2005 met maar liefst 283,5 % ten opzichte van 2004. Een aantal goederenbehandelaars en rederijen zorgden voor het leeuwendeel van de investeringen. Belangrijke dalingen werden echter opgetekend bij enkele scheepsagenten en expediteurs, en binnen het havenbedrijf. De investeringen in de niet-maritieme cluster stegen over de beschouwde periode met gemiddeld 6,4 %. In 2005 werd er voornamelijk een daling vastgesteld in de segmenten handel en andere logistieke diensten.

In de *haven van Oostende* steeg de totale toegevoegde waarde in de periode 2000-2005 met 185,4 miljoen euro tot 756,7 miljoen euro (+32,4 %).

De directe toegevoegde waarde steeg met gemiddeld 9,5 % per jaar. De toename was evenredig verdeeld over de maritieme (+7,9 %) en de niet-maritieme cluster (+10,0 %). Binnen de niet-maritieme sector werd de grootste stijging opgetekend binnen het segment industrie. De daling in het segment vervoer over land bleef in 2005 relatief beperkt tot een afname van 9,9 %. Dit was vooral te wijten aan de forse afname bij NMBS Holding. Net zoals in de havens van Antwerpen en Gent is en blijft de industrie de belangrijkste sector met een aandeel van 52,3 %.

De indirecte toegevoegde waarde in de haven van Oostende steeg tussen 2000 en 2005 met een gemiddelde van 2,1 % per jaar. Het was voornamelijk de maritieme cluster die bijdroeg tot deze toename.

De totale werkgelegenheid in de haven van Oostende steeg tussen 2000 en 2005 met 6,5 %, namelijk van 8.143 VTE's naar 8.672 VTE's.

De stijging van de directe werkgelegenheid bedroeg in de periode 2000-2005 gemiddeld 2,7 % per jaar. Deze stijging is vooral toe te schrijven aan de toename in de maritieme cluster en meer specifiek de groei van de rederijen. De niet-maritieme cluster kende vooral een groei in de segmenten industrie en vervoer over land. De indirecte werkgelegenheid nam in de periode 2000-2005 gevoelig toe in de maritieme cluster die bekend staat om zijn afhankelijkheid van onderaannemers. Deze gemiddelde stijging in de maritieme cluster met 9,8 % werd echter teniet gedaan door een daling met gemiddeld 3,9 % in de niet-maritieme cluster.

De investeringen in de haven van Oostende daalden tussen 2000 en 2005 met gemiddeld 0,6 % per jaar. In totaal werd in 2005 ruim 100 miljoen euro geïnvesteerd. Van deze investeringen is 37,8 % toe te schrijven aan de maritieme cluster, 62,2 % aan de niet-maritieme cluster.

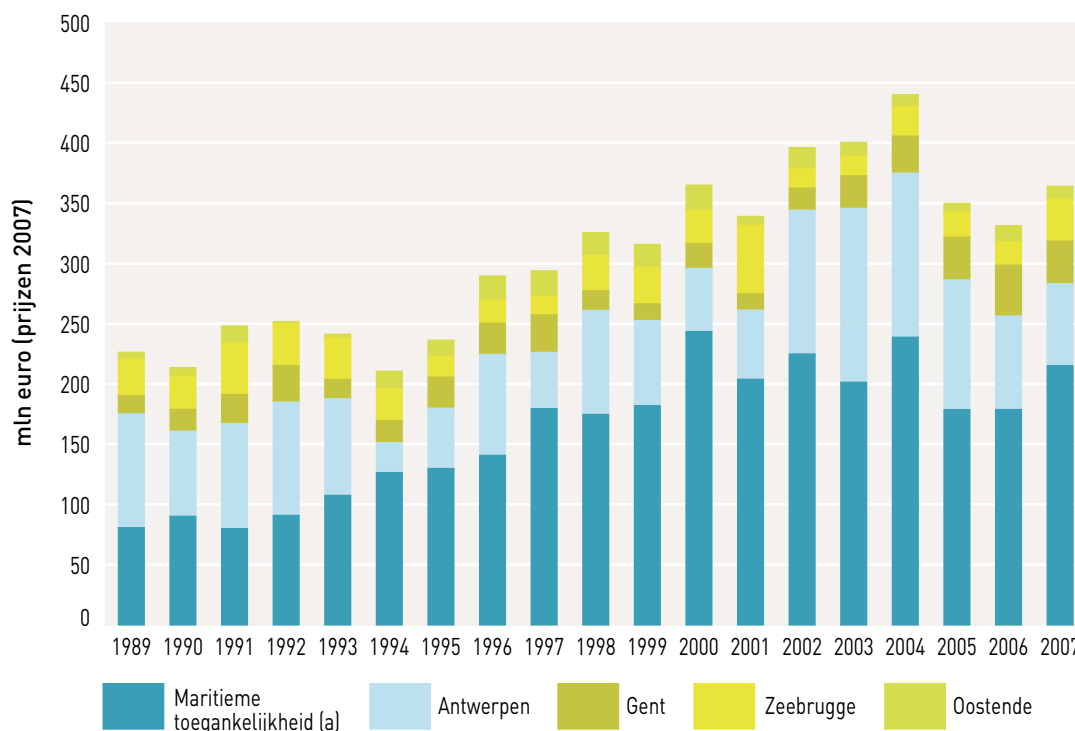
• BEKNOPTE BENCHMARKING VLAAMSE HAVENS

In 2007 groeide de haven van Antwerpen het snelst. Op het vlak van trafiek heeft elke Vlaamse haven zijn specialiteit.

Sinds de regionalisering van het havenbeleid en -beheer in 1989 gebeuren de overheidsuitgaven in de havens en de uitgaven voor de maritieme toegankelijkheid door de Vlaamse Gemeenschap. Het grootste gedeelte van de overheidsuitgaven sinds 1989 vloeide naar de maritieme toegankelijkheid, inclusief de verdieping en de wrakenruiming op de Schelde (53,7 %). Deze uitgaven totaliseren in 2007 reeds 3.066,4 miljoen euro van de door de Vlaamse Gemeenschap gemaakte investeringen sinds 1989. Sinds 1995 is er een duidelijke stijging waarneembaar van deze uitgaven.

Wanneer geen rekening wordt gehouden met de uitgaven voor de maritieme toegankelijkheid en de verdieping van de Schelde, werd in het voorbije jaar 148,07 miljoen euro geïnvesteerd in de Vlaamse havens. Daarvan vloeide 23,5 % of 35,0 miljoen euro naar de haven van Zeebrugge en 7 % of 10,5 miljoen euro naar de haven van Oostende (zie figuur 6.1.5). De Vlaamse Gemeenschap investeerde in 2007 ook 35,3 miljoen euro in de haven van Gent (23,7 %) en opnieuw 68,3 miljoen euro (45,8 %) in de haven van Antwerpen.

Figuur 6.1.5: Evolutie van de overheidsuitgaven van de Vlaamse Gemeenschap voor de Vlaamse havens, 1989-2007.

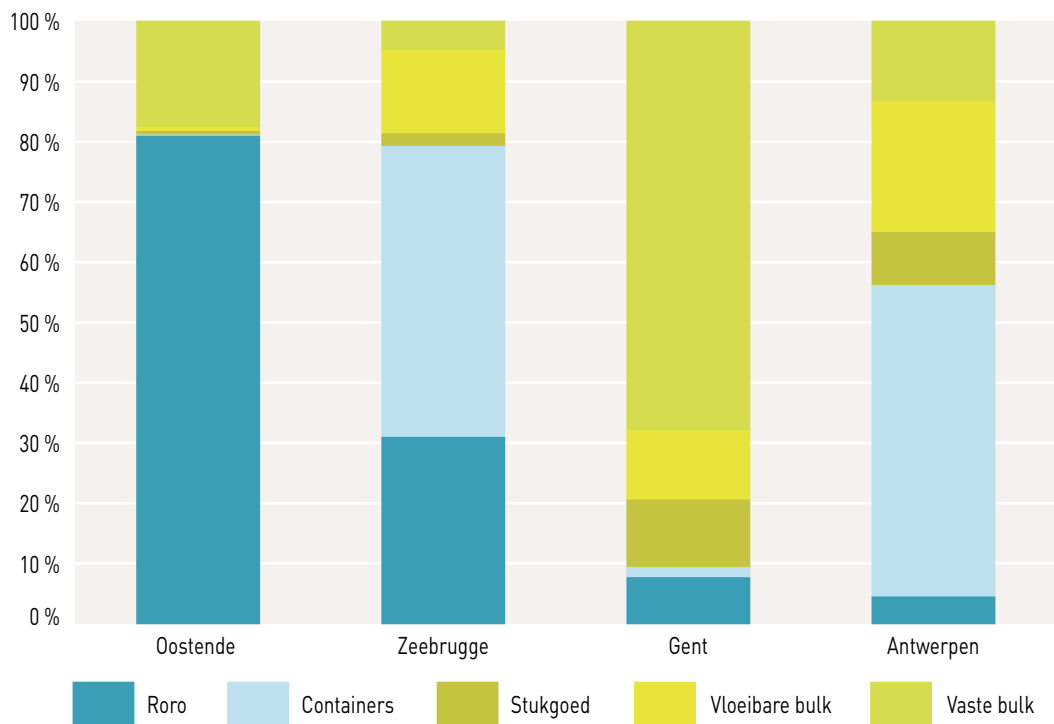

(a) Inclusief verdieping en wrakkenruiming Schelde.

Bron: Vlaamse Havencommissie, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Het maritiem verkeer in de Vlaamse havens bedroeg in 2007 ruim 258 miljoen ton (+8,1 % ten opzichte van 2006). Ditmaal werd de grootste groei opgetekend in de haven van Antwerpen (+9,3 %). De goederenoverslag in de haven van Zeebrugge nam toe met 6,6 %, in Gent met 4 % en in Oostende met 2,2 %. Van de totale goederenoverslag in 2007 in de Vlaamse havens werd 70,9 % behandeld door de haven van Antwerpen, 16,3 % door de haven van Zeebrugge, 9,7 % door de haven van Gent en 3,1 % door de haven van Oostende.

Figuur 6.1.6 toont welke goederentrafiëken de verschillende Vlaamse havens voornamelijk behandelen. De haven van Oostende was ook in 2007 voornamelijk actief in roro (80,9 %) en vaste bulk (17,6 %). De haven van Zeebrugge versterkte in 2007 zijn hoofdactiviteit in containers (48,1 %) en roro (31,0 %). Het maritiem verkeer in de haven van Gent concentreert zich hoofdzakelijk rond de trafiëk van vaste bulk (68,1 %). De trafiëk in de Antwerpse haven ten slotte bestaat voor 2007 hoofdzakelijk uit containerverkeer (51,7 %) en vloeibare bulk (21,7 %).

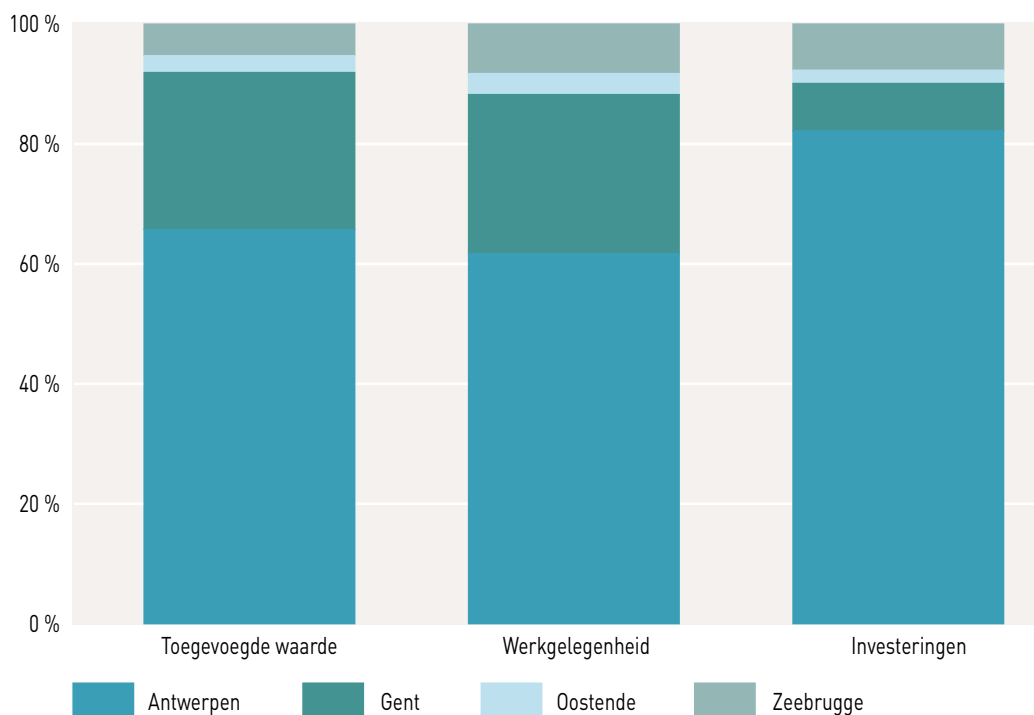
Figuur 6.1.6: Trafiek in de Vlaamse havens, 2007.

Bron: Vlaamse Havencommissie, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Het marktaandeel van de West-Vlaamse havens Oostende en Zeebrugge in de Le Havre-Hamburg range met betrekking tot maritiem verkeer bedroeg in 2007 respectievelijk 0,7 % en 3,9 %. Antwerpen en Gent staan in voor respectievelijk 17,0 % en 2,3 %. Het marktaandeel van de Vlaamse havens in de Le Havre-Hamburg range situeert zich sinds 2001 tussen de 23,5 % en 24,0 %.

Figuur 6.1.7 toont ten slotte het marktaandeel per Vlaamse haven in de totale toegevoegde waarde, werkgelegenheid en investeringen in de Vlaamse havens.

Figuur 6.1.7: Marktaandeel per haven in de toegevoegde waarde, werkgelegenheid en investeringen van de Vlaamse havens, 2005.

Bron: NBB, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

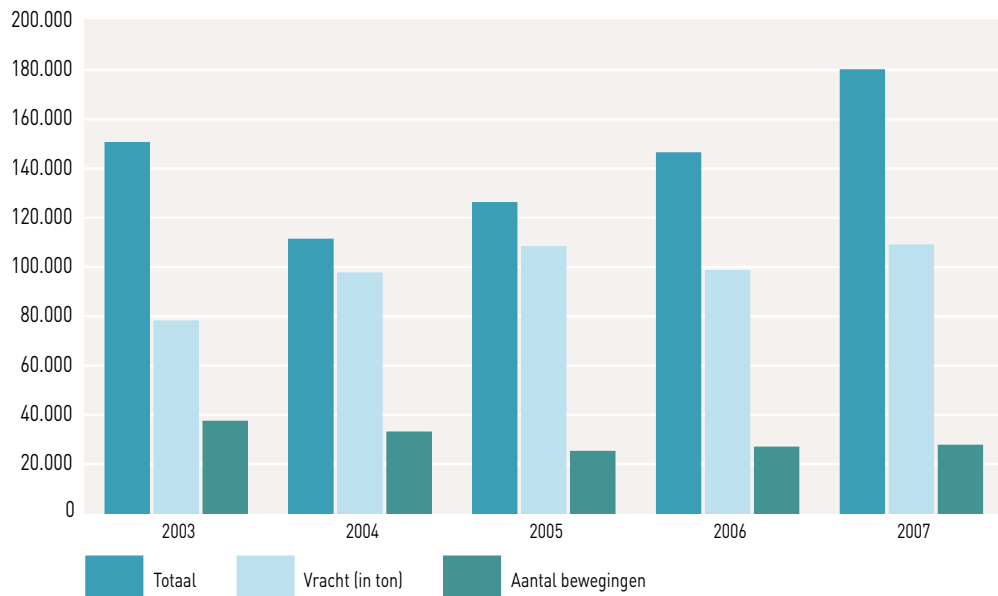
De havens van Zeebrugge en Oostende stonden in 2005 in voor respectievelijk 5,3 % en 2,9 % van de totale gegenereerde toegevoegde waarde in en door de Vlaamse havens. Daarnaast vertegenwoordigen ze 8,3 % en 3,5 % van de werkgelegenheid in de Vlaamse havens. Ten slotte gebeurde 7,7 % van de totale directe investeringen in de Vlaamse havens in de haven van Zeebrugge en 2,2 % in de haven van Oostende. De havens van Antwerpen en Gent staan in voor ongeveer 90 % van de toegevoegde waarde, werkgelegenheid en investeringen gegenereerd in de Vlaamse havens.

• LUCHTHAVEN VAN OOSTENDE-BRUGGE

Luchthaven Oostende zet recordjaar neer.

De luchthaven van Oostende realiseerde in 2007 topprestaties, zowel op het vlak van passagiers- als van vrachtverkeer: het cargovolume lag met nagenoeg 109.000 ton nipt hoger dan dat van het absolute recordjaar 2005 en groeide met 10,6 % ten opzichte van 2006. De passagierstrafiek nam in 2007 toe met een forse 23,0 % tot 180.000 en overtrof met 30.000 reizigers die van het historische Ryanairjaar 2003. Het aantal bewegingen groeide vorig jaar tot 27.632. Dat is 2,9 % meer dan in 2006. Deze trafiekevolutie wordt in figuur 6.1.8 geïllustreerd.

Figuur 6.1.8: Evolutie van de trafiek (passagiers, cargo en bewegingen) op de luchthaven van Oostende-Brugge, 2003-2007.

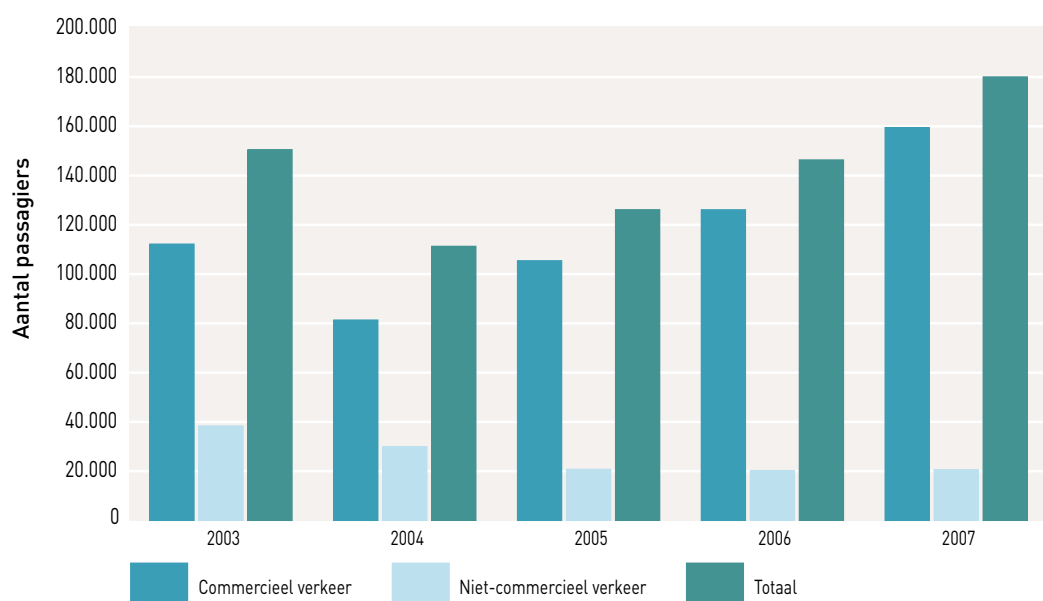

Bron: Luchthaven Oostende-Brugge, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De forse stijging van het aantal passagiers wordt toegeschreven aan de uitbreiding in 2007 van het aantal bestemmingen tot 13. Als grootste klant van de luchthaven kondigt Jetair nog verdere capaciteitsverhogingen aan, zodat ook in 2008 nog een trafiekstijging verwacht wordt. Ook Thomas Cook en Neckermann droegen bij tot het succes.

Het niet-commerciële reizigerstransport wist zich op het lage niveau van de twee voorgaande jaren te handhaven. Figuur 6.1.9 illustreert de evolutie in het reizigersvervoer.

Figuur 6.1.9: Evolutie van het aantal passagiers op de luchthaven van Oostende-Brugge, 2003-2007.

Bron: Luchthaven Oostende-Brugge, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

2007 was bovendien voor de luchthaven van Oostende het jaar waarin het zich positioneerde als belangrijkste Vlaamse regionale passagiersluchthaven door meer passagiers te vervoeren dan de luchthaven van Antwerpen-Deurne. De luchthaven van Oostende was al langer de belangrijkste Vlaamse regionale vrachtluchthaven.

De positieve vrachtcijfers in 2007 kwamen er vooral door de grootste klant op de Oostendse luchthaven, MK Airlines. Toch dragen ook Egypt Air, African International en Gemini bij tot de groei.

Sedert september 2006 gebruikt MK Airlines het distributiecentrum dat de luchthaven van Oostende optrok aan de nieuwe tarmac apron I langs het luchthavengebonden bedrijvenpark aan de Torhoutsesteenweg. Aan de nabijgelegen Rolbaanstraat investeert APC Trans een half miljoen euro in een 720 m² grote loods. Groenten en fruit uit Egypte die aankomen in de loods van MK Airlines zullen hier vanaf medio 2008 met toegevoegde waarde opnieuw verpakt worden en op kleine paletten geladen worden om ze tot bij de klanten in Nederland, Frankrijk en Engeland te brengen. Met dit project speelt APC Trans in op het Avia Fresh-concept dat voor Oostende perspectieven voor verdere ontwikkeling opent.

In september 2007 werd het nieuwe Vlaams Luchtvaartopleidingscentrum (VLOC) operationeel. Het project van zo'n 3,7 miljoen euro kreeg steun van de Vlaamse Gemeenschap, de Provincie West-Vlaanderen en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende alsook Europese steun via het Europees programma Doelstelling 2 Kust. In de luchtvaartsector is er momenteel een grote vraag naar opleiding, bij- en omscholing van huidige en toekomstige medewerkers. Het hele personeelsbestand dat in de lucht- en ruimtevaartsector actief is moet zich aan nieuwe Europese en internationale normering aanpassen. Het VLOC fungeert als een centrum ten dienste van diverse (opleidings)partners uit de sector. Het initiatief moet Vlaanderen, waar de luchtvaartactiviteit in volle groei is, op de Europese kaart voor luchtvaartcompetentiecentra plaatsen. Om de internationale bekendheid en uitstraling te verhogen, zullen ook buitenlandse cursisten aangetrokken worden.

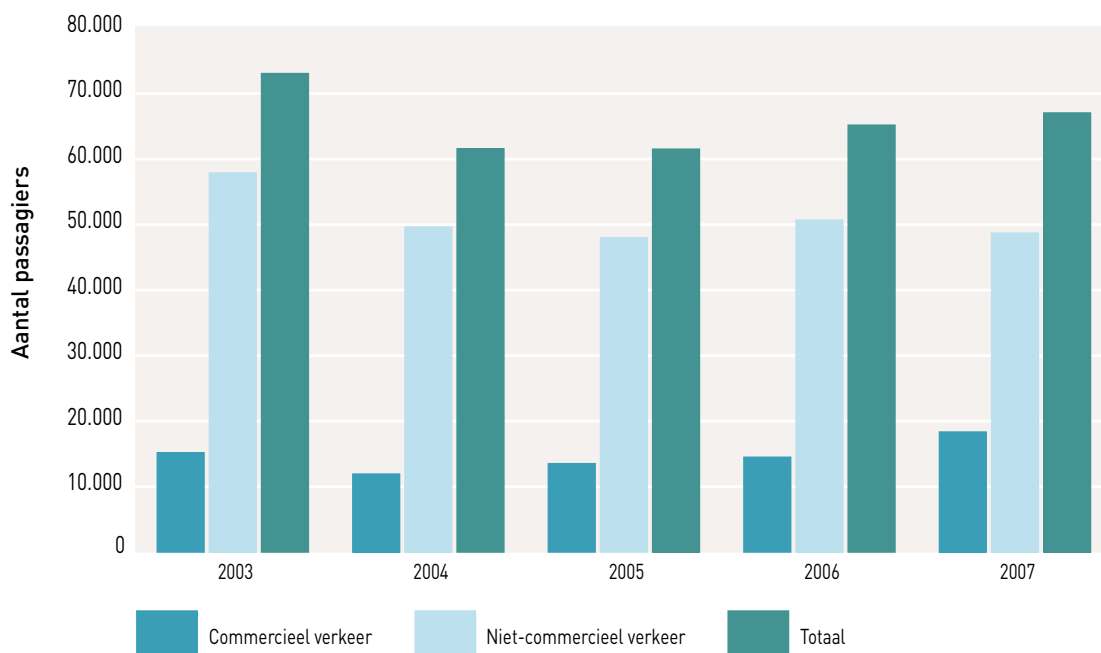
De plannen voor een nieuwe beheersstructuur voor de luchthaven werden in 2007 nog niet geconcretiseerd: eind 2006 koos de Vlaamse regering voor een opsplitsing van de Luchthaven Oostende-Brugge in een Luchthaven Ontwikkelingsmaatschappij (LOM) en een Luchthaven Exploitatiemaatschappij (LEM).

• LUCHTHAVEN VAN KORTRIJK-WEVELGEM

Zakenvluchten motor achter luchthavengroei.

De trafiek van passagiers op de luchthaven van Kortrijk-Wevelgem nam in 2007 toe met 2,9 % tot 67.000 passagiers. Het aantal buitenlandse reizigers steeg met 23 %, het aantal binnenlandse met 3 % (zie figuur 6.1.10).

Figuur 6.1.10: Evolutie van het aantal passagiers op de luchthaven van Kortrijk-Wevelgem, 2003-2007.

Bron: WIV, Verwerking: POM West-Vlaanderen en Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Het totale zakelijke passagiersverkeer steeg in 2007 met 26,6 % tot ruim 18.300 reizigers. Na groeicijfers van 20,8 % en 11,8 % in 2005 en 2006, nam de internationale zakenluchtvaart in 2007 met 31,0 % toe tot 14.800 buitenlandse zakenreizigers. De toename van het binnenlandse verkeer voor beroepsdoeleinden bedroeg 10,8 %. Deze hoge groeicijfers maken duidelijk dat de niche van de zakenvluchten sterker groeit dan de markt, wat op een toenemende aantrekkelijkheid van de luchthaven Kortrijk-Wevelgem wijst.

Het niet-zakelijke passagiersverkeer, vooral voor scholing, training en vrijetijdsdoeleinden, kende een lichte daling, in belangrijke mate te wijten aan de forse stijging van de brandstofprijzen. Het niet-commercieel verkeer bestaat voor ruim 90 % uit binnenlands en lokaal verkeer.

De dagelijkse expressvluchten ronden in 2007 voor het eerst de kaap van 1.000 ton. Voor ruim de helft betrof het goederen geladen op Kortrijk-Wevelgem, voor de rest betrof het transitverkeer.

Met de nieuwe startbaanverlichting die in 2006-2007 werd geïnstalleerd voldoet het vliegveld aan de voorschriften van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie ICAO om het vereiste luchthavencertificaat te verkrijgen. De Vlaamse regering besliste in te staan voor het onderhoud van de startbaanverlichting en andere elektromechanische uitrustingen. Ook wordt een som van 764.000 euro vrijgemaakt voor veiligheid op en beveiliging van de luchthaven Kortrijk-Wevelgem.

De aanleg van een nieuwe taxibaan en de bouw van een nieuwe brandweerkazerne, een project van 5,5 miljoen euro van het Vlaamse Gewest, wordt uitgesteld tot eind 2008. Eerst moet de nieuwe beheersstructuur van de luchthaven vorm krijgen. De Vlaamse regering keurde in september 2007 een voorontwerp over de nieuwe beheersstructuur goed, maar het Vlaams parlement moet de knoop hieromtrent nog definitief doorhakken. De nieuwe structuur moet in het najaar van 2008 operationeel zijn. De luchthaven wil zich de volgende jaren vooral toespitsen op zaken-, cargo- en medische vluchten.

LOGISTIEKE PARKEN EN BINNENVAARTTERMINALS

Met hun specifiek aangepaste infrastructurele uitrusting en hun faciliteitenaanbod vormen het Internationaal Transportcentrum LAR langs de E17 nabij de Franse grens te Menen en de Transportzone Zeebrugge uitgelezen potentiële vestigingsplaatsen voor logistieke projecten. Op beide transportzones bestaat er evenwel een structureel gebrek aan beschikbare percelen zodat eventuele projecten naar minder geschikte alternatieven moeten uitwijken.

• TRANSPORTZONE ZEEBRUGGE (TZZ)

Het bedrijventerrein 'Transportzone Zeebrugge' biedt 45 ha ruimte voor de vestiging van transport- en havengebonden activiteiten die geen directe binding hebben met het water, maar wel voeling met de haven. Veel bedrijven actief in wegtransport, distributie, expeditie en onderhoud hebben zich hier gevestigd, sommigen hebben hier zelfs hun Europees hoofdkwartier. Deze bedrijvenzone wordt beheerd en uitgebaat door de 'Transportzone Zeebrugge NV'.

Reeds enkele jaren is er een nijpend tekort aan ruimte voor nieuwe inplantingen terwijl er een toenemende belangstelling valt vast te stellen voor vestigingsmogelijkheden. In samenwerking met het Brugse stadsbestuur en met de Zeebrugse havendirectie werd in 2006 een procedure opgestart om naar uitbreidingsmogelijkheden uit te kijken. De POM West-Vlaanderen maakte deel uit van de task force die ook in 2007 regelmatig over deze problematiek vergaderde en diverse uitbreidingsalternatieven aftoetste. De suggestie om een zone ten zuiden van de huidige transportzone gefaseerd te herbestemmen lokte echter bij de Vlaamse overheid de reactie uit dat het aangewezen is de uitbreidingsproblematiek te kaderen binnen een volgende fase van strategische planning voor de zeehaven.

• TRANSPORTCENTRUM LAR

Het transportcentrum LAR (Kortrijk-Menen) biedt vestigingsmogelijkheden aan een belangrijke cluster van transport, opslag, expeditie en logistieke diensten. Ter ondersteuning van dit transportcentrum werd in 1984 de beheersmaatschappij BITLAR cv opgericht.

Op een bruto-oppervlakte van ruim 75 ha zijn op vandaag een 55-tal bedrijven gevestigd die actief zijn in de transport-logistieke sector. Het transportcentrum LAR kampt met acuut plaatsgebrek. Reeds eind 2004 werd beslist de LAR met 30 ha uit te breiden.

De Vlaamse regering keurde begin 2006 het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'afbakening regionaalstedelijk gebied Kortrijk' goed. Met betrekking tot de LAR hield deze beslissing in dat de locatie LAR-Zuid vanaf 1 juli 2007 bestemd werd als regionaal bedrijventerrein met transportfuncties.

Aansluitend op de afbakening liet de Vlaamse regering nog "een omvattende, onderbouwde studie uitvoeren van alle mogelijke locaties van 30 hectare in de omgeving van het huidige bedrijventerrein voor transport. In deze studie worden de locaties afgewogen op basis van minstens de volgende elementen: economie, financieel, ecologie, ruimtelijke draagkracht, sociaal en volksgezondheid, bescherming open ruimte, landbouw, ontsluiting en mobiliteit." De locatie LAR-Zuid werd afgewogen ten opzichte van drie andere locaties die in het bestek werden beschreven. De afweging gebeurde op basis van concrete inrichtingsvoorstellen voor de verschillende locaties.

Eind 2007 besliste de intercommunale Leiedal advies te vragen aan de steden Kortrijk en Menen om te kunnen starten met de realisatie van de inmiddels bestemde locatie LAR-Zuid, met name via de opmaak van het onteigeningsplan.

• RIVER TERMINAL WIELSBEKE

River Terminal Wielsbeke bevestigt economische meerwaarde.

De terminal is actief sinds 2004 en gelegen aan de Leie. Een terrein van ongeveer 10 ha is beschikbaar, waarvan er momenteel 2 ha beklinderd is en gebruikt wordt voor de behandeling van containers. De overige 8 ha zijn bestemd om watergebonden logistieke activiteiten uit te bouwen die een grotere meerwaarde creëren dan het loutere transport (herverpakking, distributie, labeling, expeditie enz.). Terwijl de totale overslag in 2005 18.858 TEU bedroeg, daalde de overslag in 2006 terug tot 12.490 TEU. In 2007 noteerde de River Terminal opnieuw een stijging tot 15.134 TEU.

De meerwaarde van de River Terminal Wielsbeke zit voornamelijk in het stockeren van lege transportcontainers, zodat die opnieuw gebruikt kunnen worden voor export. Op die manier dient de klant het lege transport tussen Wielsbeke en bijvoorbeeld Antwerpen niet te betalen en is men competitief ten opzichte van het wegvervoer.

• AVELGEM CONTAINER TERMINAL

De binnenvaartterminal is opgericht in 1990 en is gelegen aan de Schelde. De terminal heeft zijn hoofdactiviteit in de behandeling van containers. Er waren geen gegevens beschikbaar voor 2007.

LIJNINFRASTRUCTUUR

• WEGEN

In 2007 waren er enkele belangrijke realisaties. Zo was er de afwerking van de aanleg van een **op- en afritten-complex op de A10** ter hoogte van de N358 in **Oudenburg**. Dit nieuwe complex werd in juli geopend en is vooral belangrijk voor de ontsluiting van de industriezones van Plassendale. Een andere realisatie was de heraanleg van het **kruispunt Appel** in Kortrijk. Dit nieuwe kruispunt moet zorgen voor een vlotte aansluiting tussen Zuid-Kortrijk en de in 2006 gerealiseerde Westelijke Ring.

Voorts werden in 2007 de werken aan het kruispunt van de N36 met de N43 in Harelbeke beëindigd, met een ondertunneling van de N36 onder de N43.

In 2007 gingen twee belangrijke werken van start. In maart begonnen de werken aan het kruispunt van de N8 met de Albert I-laan te **Veurne**. Er komt een rotonde, voor het plaatselijk verkeer, die ondertunneld is voor het doorgaand verkeer. Daarnaast komt er een meer klassieke rotonde aan de op- en afritten van de A18. Dit alles moet gerealiseerd zijn tegen het einde van 2008. Na de zomer van 2007 startten ook de werken voor de aanleg van de zuidoostelijke tangent van de ring rond **Tielt**. De aanleg van deze weg is heel belangrijk om het stadscentrum te ontlasten van het zware vrachtverkeer. Ook zorgt de weg voor een vlotte verbinding van de industriezones Noord en Zuid. De eerste fase van de werken zal in de loop van 2008 afgewerkt zijn, waarna de tweede fase zal beginnen.

Daarnaast werd in 2007 voortgewerkt aan enkele belangrijke wegeninfrastructuren.

Allereerst werd voortgewerkt aan de aanleg van de **N382 Waregem-Ingelmunster**. Het stuk vanaf de Ridder de Ghellinckstraat (Wielsbeke) tot aan de Hulstestraat (Oostrozebeke) werd eind 2005 aanbesteed. De werken startten in het najaar van 2006 en worden in 2008 afgewerkt. Rest nog het doortrekken van de Kanaalweg vanaf de Hulstestraat tot aan het rondpunt met de N50 (Ingelmunster). De aanleg vanaf de Hulstestraat tot aan de N357 is volgens het indicatief meerjarenprogramma gepland voor 2008. Op vandaag (februari 2008) is hiervoor nog geen aanbesteding gebeurd. Voorts staat ook voor 2008 de aanpassing van de N357 op het programma vanaf de aansluiting met de Kanaalweg tot aan de N50. Als dit eenmaal voltooid is, zullen de problemen rond het zwaar vervoer door de dorpscentra van Sint-Eloois-Vijve, Sint-Baafs-Vijve, Wielsbeke, Oostrozebeke en Ingelmunster opgelost zijn. Functie van deze nieuwe ontsluitingsweg is immers deze dorpskernen leefbaar te maken door het zware vrachtverkeer in deze regio te kanaliseren via deze nieuwe weg.

Vervolgens werd in 2007 de aanpassing van de **expresweg N31 Loppem-Brugge-Zeebrugge** verder aangepakt. Dit project moet de groeiende verkeersproblematiek (helpen) oplossen die ontstaan is door het feit dat het drukke havenverkeer ter hoogte van Brugge gemengd wordt met het verkeer dat zich in en rond de Brugse agglomeratie verplaatst. In 2006 werd gestart met de uitvoering van de eerste deelprojecten, die ondertussen goed gevorderd zijn: de herinrichting van de kruispunten van de N31 met de Koningin Astridlaan en met de Witte Molenstraat. Het einde van deze werken is tegen september 2008 gepland. De volgende aanpassingen zijn gesitueerd op de kruispunten met de Chartreuseweg en met de Tillegemstraat. Bovendien werd een studie voor een definitieve oplossing voor het kruispunt met de Koning Albertlaan opgestart. Ook voor de aanpassing van het kruispunt met de Chartreuseweg wordt aan een oplossing gewerkt.

Tot slot werd ook voortgewerkt aan de aanleg van de N391, de omleiding van Zwevegem. Vanaf eind 2010 zal deze ringweg het zware verkeer van de E17 in Kortrijk omleiden rond het centrum van Zwevegem.

Naast deze realisaties en werken in uitvoering staan de eerstkomende jaren nog enkele belangrijke projecten op stapel.

Voor de **ontsluiting van Zeebrugge in oostelijke richting** is de aanleg van de zogenaamde **AX**, de nieuwe autosnelweg die de expresweg Antwerpen-Knokke N49 verbindt met de expresweg N31, van groot belang. Dit project is nog altijd in een studiefase. De gemeenten Damme, Brugge en Knokke-Heist bereikten intussen wel een akkoord over het te volgen traject. De realisatie van deze verbindingsweg zou ten vroegste in 2009 of 2010 kunnen starten. De financiering gebeurt via een PPS-constructie. Ook de heraanleg van de N49 is in deze constructie opgenomen. De eerste fase van deze werken – de aanleg van ventwegen – zou in 2008 beginnen.

In het voorjaar van 2007 zette de Vlaamse regering het licht op groen voor de nieuwe **verbindingsweg Ieper-Veurne**. Daarmee komt de oplossing voor dit dossier een stap dichterbij. In 2008 zal de studie van de nieuwe verbinding verder worden uitgewerkt en zal de aanbesteding van de eerste fase plaats vinden. Het indicatief meerjarenprogramma voorziet hiervoor budgetten vanaf 2009.

Daarnaast zijn er nog plannen voor de sluiting van de ring rond **Poperinge**, vanaf 2010, en voor de aanleg van de westelijke ring rond **Diksmuide**, vanaf 2009.

In het voorgaande werd gewezen op enkele realisaties en werken in uitvoering of voorbereiding. Hierna geven we een aantal cijfers over de evolutie van de verkeersintensiteiten op Vlaamse autosnelwegen, gebaseerd op de jaarlijkse verkeerstellingen in Vlaanderen (tabellen 6.1.2 en 6.1.3).

Tabel 6.1.2: Evolutie van het aantal afgelegde voertuigkilometers op autosnelwegen in de periode 2001-2006, per provincie.

Provincie	Evolutie aantal afgelegde voertuigkilometers				
	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
West-Vlaanderen	2,4 %	2,5 %	2,7 %	1,6 %	4,4 %
Antwerpen	3,0 %	0,3 %	-5,6 %	0,6 %	7,5 %
Vlaams-Brabant	2,1 %	0,0 %	1,6 %	1,1 %	0,0 %
Oost-Vlaanderen	-0,8 %	-1,2 %	3,1 %	1,6 %	4,2 %
Limburg	4,2 %	3,9 %	2,0 %	3,1 %	2,3 %
Vlaanderen	1,7 %	0,5 %	0,3 %	1,4 %	3,8 %

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap Infrastructuur, Afdeling Beheer Wegverkeer, Verwerking: POM West-Vlaanderen.

Uit tabel 6.1.2 blijkt dat de verkeersintensiteit op de Vlaamse autosnelwegen tussen 2005 en 2006 met 3,8 % toenam. In West-Vlaanderen bedroeg de stijging voor die periode 4,4 %. In vergelijking met de evoluties van de jaren voordien is dit een sterke toename.

Bij het interpreteren van de cijfers moet evenwel rekening worden gehouden met de invloed van de uitvoering van belangrijke wegenwerken:

- in 2003 werd de verkeersintensiteit negatief beïnvloed op de E17 wegens de langdurige werken in Zwijnaarde en Gentbrugge;
- in 2004 herstelde zich het normale verkeerspatroon op de E17 in Zwijnaarde en Gentbrugge. Anderzijds leidden de grootschalige werken op de Ring van Antwerpen tot verschuivingen in de reisroutes met invloed op onder meer de E17 en de E40;
- ook in 2005 zijn de teldata van vele locaties beïnvloed door de grootschalige wegenwerken aan de Ring van Antwerpen.
- in 2006 is het verkeerspatroon opnieuw genormaliseerd, na het beëindigen van de werken op de ring rond Antwerpen. Vandaar de grote toename in de provincie Antwerpen en de afname in Vlaams-Brabant.

Tabel 6.1.3: Evolutie van het aantal afgelegde voertuigkilometers op autosnelwegen in de periode 2001-2006, per West-Vlaamse autosnelweg (a).

Autosnelweg	Evolutie aantal afgelegde voertuigkilometers				
	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Brussel-Oostende (E40, A10)	0,3 %	0,1 %	3,6 %	0,9 %	1,5 %
Antwerpen-Kortrijk-Rekkem (E17)	-0,7 %	-1,7 %	1,9 %	3,2 %	6,4 %
Brugge-Kortrijk-Doornik (E403)	3,1 %	3,5 %	4,9 %	0,7 %	6,3 %
Jabbeke-Frankrijk (E40)	5,6 %	5,1 %	2,6 %	0,2 %	5,5 %
Kortrijk-Ieper (A19)	-0,1 %	3,8 %	2,0 %	1,0 %	3,0 %
Alle autosnelwegen in Vlaanderen	1,7 %	0,5 %	0,3 %	1,4 %	3,8 %

(a) De gegevens betreffen telkens de hele autosnelweg. De meeste van deze autosnelwegen lopen echter slechts gedeeltelijk op West-Vlaams grondgebied.

Bron: Vlaamse Overheid, Agentschap Infrastructuur, Afdeling Beheer Wegverkeer, Verwerking: POM West-Vlaanderen.

Tabel 6.1.3 toont dat de sterkste toenames van de verkeersintensiteit zich voordeden op de E17, de E403 en de E40/A18 Jabbeke-Frankrijk. De zwakste toename wordt vastgesteld op de E40/A10 Brussel-Oostende. In vergelijking met de stijging tussen 2004 en 2005 zijn de toenames het laatste jaar overal vrij sterk.

In augustus 2007 werden de resultaten van de **vijfjaarlijkse verkeerstelling van 2005** van de FOD Mobiliteit en Vervoer gepubliceerd. Deze tellingen geven resultaten per voertuigcategorieën op de diverse types van wegen.

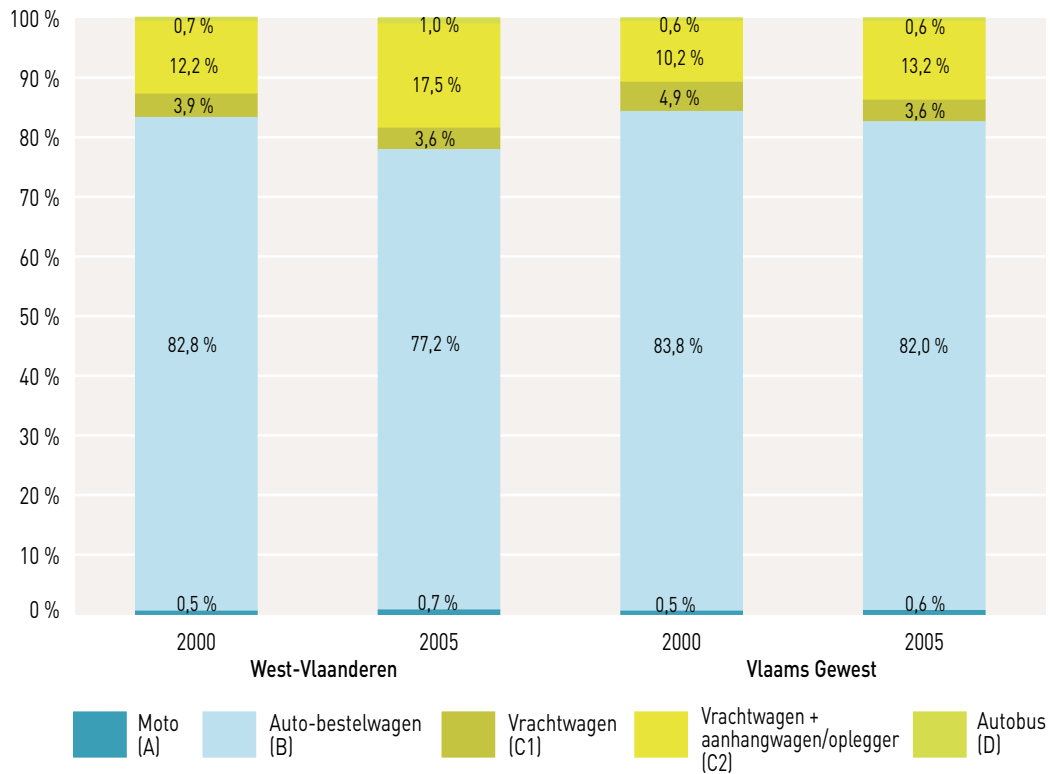
Voor de autosnelwegen stelt men vast dat het zwaar verkeer (categorie C2: vrachtwagens met aanhangwagen of oplegger) vooral aanwezig is op de internationale verbindingssassen, dit wil zeggen in de provincies Luxemburg, West- en Oost-Vlaanderen, Namen, Limburg en Antwerpen. Binnen Vlaanderen heeft West-Vlaanderen trouwens het grootste aandeel zwaar verkeer binnen de totale hoeveelheid verkeer: 17,5 % ten opzichte van 13,2 % in het Vlaamse Gewest.

Ten opzichte van de telling vijf jaar eerder, in 2000, nam het aandeel zwaar verkeer bovendien toe. In 2000 was het aandeel zwaar verkeer in West-Vlaanderen nog maar 12,2 %. In het Vlaamse Gewest was dit aandeel op dat moment 10,2 %.

Ook op de andere genummerde wegen (andere dan autosnelwegen) is het aandeel van het zware verkeer in West-Vlaanderen (4,3 %) hoger dan gemiddeld in Vlaanderen (3,8 %).

Figuur 6.1.11 toont een vergelijking van de verkeerssamenstelling op de autosnelwegen in West-Vlaanderen en in het Vlaamse Gewest, op basis van de tellingen in 2000 en 2005.

Figuur 6.1.11: Verkeerssamenstelling in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, in %, op 24 uur, 2000 en 2005.

Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer, *Vijfjaarlijkse verkeersstellingen van de voertuigcategorieën, 2000 en 2005*, Verwerking: POM West-Vlaanderen.

• WATERWEGEN

Het voornaamste project op de West-Vlaamse waterwegen situeert zich nog steeds op de **Leie in Kortrijk**. In 2007 werd volop gewerkt aan de bochtafsnijding en de grondwerken ter hoogte van de Nijverheidskaai en de Fabriekskaaï, wat de laatste omvangrijke bochtafsnijding is. Eind 2007 was de Fabriekskaaï volledig afgewerkt en kon ook de nieuwe vaargeul ter hoogte van de Fabriekskaaï in gebruik genomen worden. Daardoor kunnen sinds begin 2008 al grotere schepen door Kortrijk varen. 2007 betekende ook de start van de bouw van de Collegebrug, die tegen september 2008 afgewerkt moet zijn. In januari 2008 werd de Gerechtshofbrug gesloopt; in de plaats komt de Noordbrug, een tuikabelbrug die tegen midden 2009 voltooid moet zijn.

Het uiteindelijke doel van de Leiewerken is om schepen tot 1.350 ton in twee richtingen door Kortrijk te laten varen. Met hetzelfde doel zijn ook aan de doortocht van de Leie in **Wervik** aanpassingswerken gepland.

Deze werken passen binnen het **project Seine-Schelde**. De bedoeling van dit project is het bekken van de Seine in Frankrijk te verbinden met het bekken van de Schelde in België (en zo met de hele Rijn-Schelde-Delta). Deze internationale binnenvaartverbinding werd immers geselecteerd als onderdeel van een Trans-Europees Netwerk voor Transport. Op Belgisch grondgebied zal deze verbinding via de Leie verlopen.

Voor de Seine-Scheldeverbinding zijn twee prioritaire secties aangeduid: Compiègne-Cambrai en Deûlemont-Gent. In Noord-Frankrijk komt een nieuw kanaal tussen Compiègne op de Oise en Cambrai op de Schelde. Tussen Deûlemont en Gent wordt de bevaarbaarheid van de vaarweg verbeterd. Die vaarweg omvat op Vlaamse bodem onder meer het traject van de Leie vanaf de Franse grens tot Deinze. In de toekomst zal het daardoor mogelijk zijn het traject tussen Deûlemont en Terneuzen af te leggen met schepen tot 4.500 ton. Om dit te verwezenlijken wordt een homogene waterdiepte van 4,5 meter vooropgesteld, en wordt de breedte van de vaarweg ter hoogte van de bochten aangepast. De sluizen worden aangepast, en met het oog op de containervaart worden ook enkele bruggen verhoogd om drielaagige stapeling van containers mogelijk te maken. Dit alles moet gerealiseerd zijn tegen 2016.

Specifiek voor het traject Wervik-Deinze wordt aan het Vlaamse gedeelte een projectluik **rivierherstel** gekoppeld. In dit luik wordt een geïntegreerde visie voor de Leie en haar directe omgeving uitgewerkt. Daarbij staat het herstel van het multifunctionele karakter van de rivier centraal. De voorbije decennia lag de nadruk immers sterk op de scheepvaart- en waterbeheersingsfunctie, waardoor andere functies zoals recreatie, natuur en landschap, in de verdrinking kwamen. Voor het rivierherstel van de Leie is daarom een visie opgebouwd vertrekkende van de gekanaliseerde Leie als harde ruggengraat en de (veelal afgesneden) Leiemeanders als zachte ruggengraat.

Daarnaast is er ook het project **Seine-Schelde West**, een project dat de haalbaarheid onderzoekt van een verbeterde ontsluiting van de Vlaamse zeehavens via de binnenvaart, meer bepaald via het Afleidingskanaal van de Leie. Via dit Afleidingskanaal zijn de Vlaamse kusthavens aangesloten op de Seine-Schelde-verbinding. In 2007 werd de haalbaarheidsstudie opgestart. Deze studie is in hoofdzaak een onderzoek naar de haalbaarheid van de verschillende alternatieve oplossingen voor de ontsluiting van de kusthavens via het Afleidingskanaal van de Leie. Parallel aan de haalbaarheidsstudie is ook een plan-MER opgestart. Het is de bedoeling dat op basis van deze twee studies in het voorjaar van 2008 de Vlaamse Regering een beslissing neemt over het al dan niet uitvoeren van het project.

De voornoemde projecten moeten toelaten het goederentransport langs de waterwegen verder te laten groeien. De onderstaande tabel toont aan dat het goederenvervoer op de West-Vlaamse waterwegen, de laatste tien jaar al sterk is toegenomen. De tabel toont de evolutie van het aantal gepresteerde tonkilometer op een aantal waterwegen die geheel of gedeeltelijk door West-Vlaanderen stromen. De eenheid "tonkilometer" geeft aan hoeveel ton er over hoeveel km vervoerd wordt: een schip dat 700 ton vervoert over 100 km presteert 70.000 tonkilometer.

Tabel 6.1.4: Goederenvervoer op enkele waterwegen, gepresteerde tonkilometer in miljoenen, 1998-2007.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Leie (a)	167	174	182	202	195	196	215	239	232	234
Roeselare-Leie	31	31	32	35	33	33	35	35	34	36
Gent-Oostende	76	89	83	85	84	89	94	103	109	105
Bovenschelde (b)	312	332	375	410	399	418	443	461	462	450

(a) Leie van Wervik tot Gent (in de praktijk: tot Deinze aangezien de schepen in Deinze de Leie verlaten om het Afleidingskanaal op te varen).

(b) Bovenschelde: van Spiere tot Gentbrugge.

Bron: Rivier Informatie Services (RIS), Verwerking: POM West-Vlaanderen.

Zowel op de Leie, op het kanaal Gent-Oostende als op de Bovenschelde nam het goederenvervoer met ongeveer

40 % toe sinds 1998. In 2007 merken we enkel een lichte toename op de Leie en op het kanaal Roeselare-Leie; op het kanaal tussen Gent en Oostende en op de Bovenschelde was er een lichte afname.

Om het transport over de binnenwateren te bevorderen, voert de Vlaamse regering sinds 1998 een beleid ter stimulering van de bouw van kaaimuren. Het kaaimuurprogramma is een voorbeeld van publiek-private samenwerking (PPS). Met instemming van de Europese Commissie betaalt de overheid tussen 60 en 80 % van de bouwkosten voor infrastructuur, toegangswegen enz. Het bedrijf betaalt 20 % van de bouwkosten en staat in voor de superstructuur zoals kranen. Bovendien garandeert de onderneming dat gedurende tien jaar een vast tonnage aan goederen via de waterweg wordt vervoerd. Via dit programma werden in West-Vlaanderen in totaal al elf kaaimuren gerealiseerd: vijf op het kanaal Bossuit-Kortrijk (en één in aanvraag), drie op het kanaal Roeselare-Leie (en vier in aanvraag), drie op de Leie (en vier in aanvraag). Dit is de toestand midden 2007.

In 2007 nam Waterwegen en Zeekanaal nv langs het kanaal Roeselare-Leie in Ooigem een nieuwe kaaimuur in gebruik met een dubbele functie. Hij verlengt de wachtplaats voor de sluis van Ooigem, waar vroeger maar één schip kon aanleggen. Tegelijk fungeert hij als openbare kaaimuur waardoor bedrijven die niet rechtstreeks aan het water gelegen zijn ook de binnenvaart kunnen inschakelen. De nieuwe kaaimuur sluit aan op de kade die tot hiertoe hoofdzakelijk door de groep Unilin werd gebruikt.

• SPOORWEGEN

Stations

In het station van **Brugge** worden de vernieuwingswerkzaamheden, die eind 2008 moeten voltooid zijn, voortgezet. In 2004 werd dit meerjarenprogramma opgestart. Het voorziet onder meer in de bouw van nieuwe perrons, verbreding van de onderdoorgang, nieuwe inkomhal aan de kant van Sint-Michiels, bouw van overdekte fietsenstallingen enz. In het najaar van 2007 werd de bouwvergunning goedgekeurd voor het project dat de voorkant van het station een andere aanblik moet geven door onder meer: een appartementscomplex, een budgethotel, winkelruimte en een ondergrondse fietsenstalling.

In augustus 2007 startten ook werken aan de achterkant van het station van **Kortrijk**. Het is de bedoeling om de inkomhal in de Minister Tacklaan totaal te vernieuwen. De werken zouden ongeveer een jaar duren. In de toekomst zijn nog werken gepland aan de voorzijde van het station, onder meer de heraanleg van het Conservatoriumplein.

Het station van Kortrijk is samen met Menen, Wevelgem, Harelbeke en Waregem opgenomen in het grensoverschrijdende HST-project 'Connect', dat de opwaardering van stationsbuurten en een betere aansluiting op het internationale hogesnelheidsnetwerk op het oog heeft. Finaal moet de verfraaiing van het Kortrijkse station de ontsluiting naar het HST-station van Rijsel verbeteren. Kortrijk ijvert immers nog steeds voor een snellere en goedkopere verbinding met Rijsel.

In de eerstkomende jaren worden ook de stations van **Roeselare** en van Oostende grondig gerenoveerd. In **Roeselare** wordt naast het station ook de hele stationsomgeving in een nieuw kleedje gestoken (vanaf 2008). In **Oostende** wordt een nieuwe parkeergarage gebouwd, samen met andere aanpassingswerken zoals de vernieuwing van de perrons, de uitbreiding van de stelplaats enz. (vanaf 2009).

Sporen

Wat de spoorlijnen zelf betreft werd in 2007 voortgewerkt aan de aanleg van een **derde en vierde spoor tussen Brugge en Gent**. De realisatie gebeurt in verschillende fasen. Eerst komt de inrit in het station van Gent-Sint-Pieters aan bod, vervolgens de inrit in het station van Brugge. In een laatste fase volgt het aanpassen van het baanvak tussen Beernem en Landegem en het overgangsvrij maken van het volledige traject. Ter voorbereiding van dit laatste, het overgangsvrij maken, werd in 2007 de procedure gestart om in Beernem en in Oostkamp 145 percelen te onteigenen (BS 16/05/2007). Het volledige project moet afgewerkt zijn tegen 2018, maar de aanpassingen zullen al in 2009 een vlotter en sneller verkeer naar Gent mogelijk maken.

De aanleg van een **derde spoor tussen Brugge en Zeebrugge** zou in 2011 starten en zou tegen 2016 klaar moeten zijn.

Infrabel voorziet in de komende jaren verschillende belangrijke infrastructuurwerken om de capaciteit van de sporen te vergroten en om de verwachte groei van de trafiek in de **haven van Zeebrugge** te ondersteunen. De geplande projecten zijn: de modernisering en de uitbreiding van de capaciteit van het goederenstation Zeebrugge-Vorming (2009-2016). Deze werken zullen toelaten de veiligheid te verbeteren en het rendement van de haveninstallaties te verhogen. Daarnaast staat ook de aanleg van de Bocht Ter Doest (2008-2009) op het programma. Deze bocht vormt een belangrijke bijkomende aansluiting tussen de oostelijke en westelijke havenzones. Tot slot wordt ook op diverse plaatsen in het havengebied geïnvesteerd in de uitbreiding van de sporenbundels (2007-2008). Voor deze drie projecten voorziet Infrabel een budget van 132 miljoen euro.

TDL-SECTOR IN WEST-VLAANDEREN

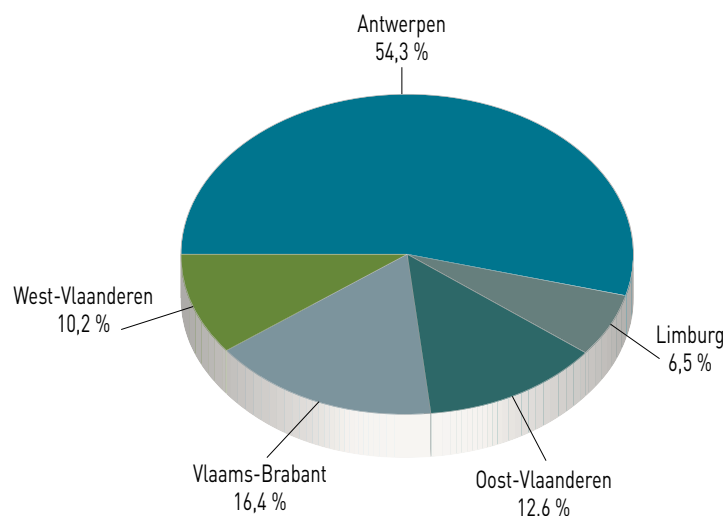
De uitbesteding van logistieke activiteiten is in West-Vlaanderen relatief beperkt in vergelijking met de andere Vlaamse provincies. De TDL-sector heeft in West-Vlaanderen echter veel groeipotentieel, op voorwaarde dat de nodige randfactoren hiervoor vervuld worden.

Naar aanleiding van een Strategische Studie Logistiek op provinciaal niveau die werd uitgevoerd in het kader van de Extended Gateway® Vlaanderen werd een analyse gemaakt van de TDL-sector. De volledige studie bestaat uit vier fases en gaat van inventarisatie van de logistieke sector over benchmarking, naar strategiebepaling en de uiteindelijke opmaak van een uitvoeringsplan. Dit logistiek masterplan zal de volgende jaren het instrument vormen voor de provincie West-Vlaanderen om welbepaalde logistieke activiteiten te versterken en nieuwe investeringen aan te trekken.

In de studie heeft de analyse van de TDL-sector enkel betrekking op uitbestede logistieke activiteiten. Uit de gemaakte inventarisatie in deze fase kunnen een aantal interessante vaststellingen worden gemaakt. Gelet op het belang van de industrie voor het uitbesteden van logistieke activiteiten werd ook deze sector geanalyseerd.

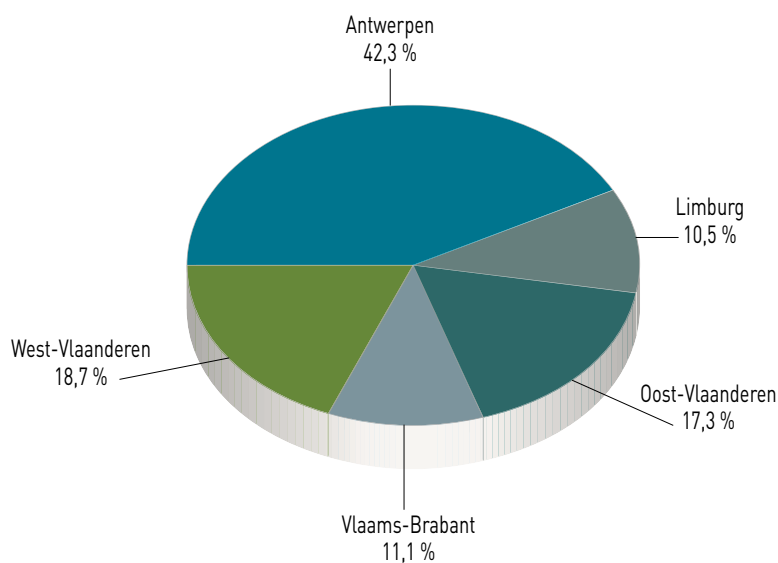
Zo bleek dat in 2005 de West-Vlaamse TDL-sector 10 % van de toegevoegde waarde op Vlaams niveau genereerde (zie figuur 6.1.12). West-Vlaanderen heeft daarmee de voorlaatste plaats in de rangschikking van Vlaamse provincies. Wanneer we echter de cijfers van de industrie bekijken (zie figuur 6.1.13), blijkt dat de gecreëerde toegevoegde waarde in West-Vlaanderen goed is voor een aandeel van 19 % in het Vlaamse Gewest. West-Vlaanderen scoort hiermee het tweede hoogst van alle Vlaamse provincies.

Figuur 6.1.12: Aandeel per Vlaamse provincie in de toegevoegde waarde van de Vlaamse TDL-sector, 2005.

Bron: BCI op basis van Bel-First (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 6.1.13: Aandeel per Vlaamse provincie in de toegevoegde waarde van de Vlaamse industrie, 2005.

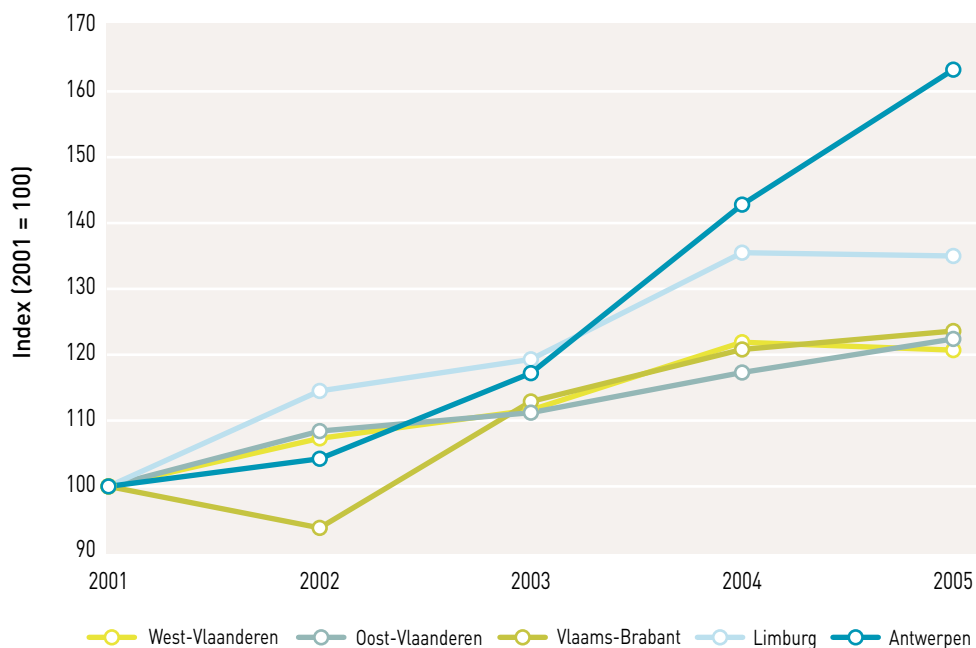
Bron: BCI op basis van Bel-First (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Wanneer we de evolutie van de toegevoegde waarde in de TDL-sector en in de industrie bekijken, blijkt dat de gecreëerde toegevoegde waarde in deze laatste sector substantieel hoger is.

De groei van de toegevoegde waarde in de TDL-sector is wel hoger dan in de industrie (zie figuren 6.1.14 en 6.1.15). In de periode 2001-2005 was de groei het hoogst in de provincie Antwerpen (+63 %). Op de tweede plaats komt Limburg met een groei van 35 %, gevolgd door Vlaams Brabant (+24 %), Oost-Vlaanderen (+22 %) en West-Vlaanderen (+21 %).

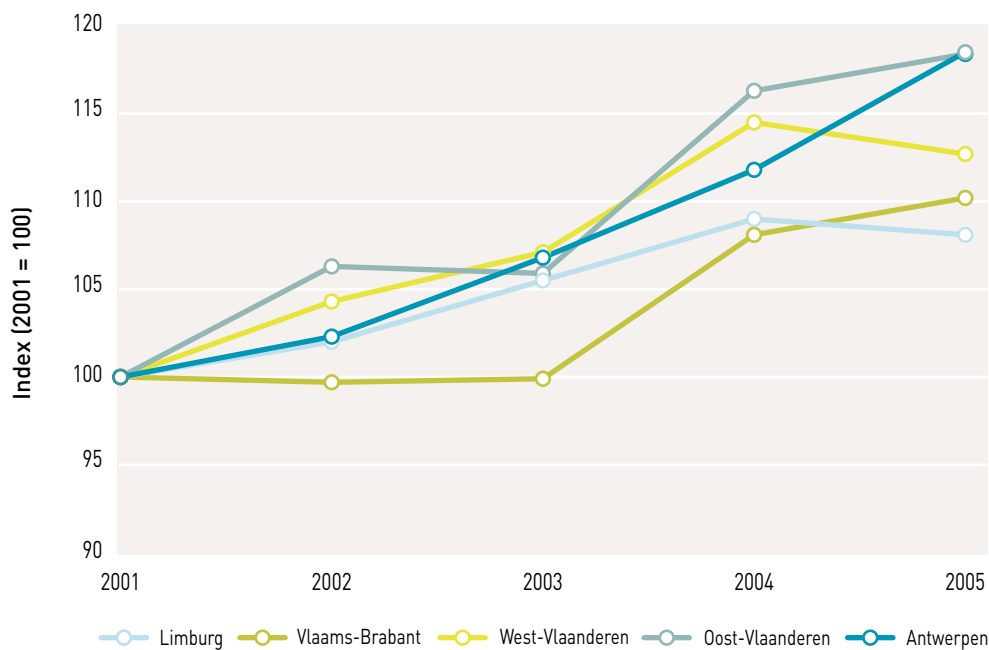
In de industrie kende Antwerpen de sterkste groei (+18,5 %). Oost-Vlaanderen komt op de tweede plaats met een groei van 18,4 %, gevolgd door West-Vlaanderen (+13 %), Vlaams-Brabant (+10 %) en Limburg (+8 %).

Figuur 6.1.14: Evolutie van de toegevoegde waarde in de TDL-sector, Vlaamse provincies, 2001-2005.

Bron: BCI op basis van Bel-First (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 6.1.15: Evolutie van de toegevoegde waarde in de industrie, Vlaamse provincies, 2001-2005.

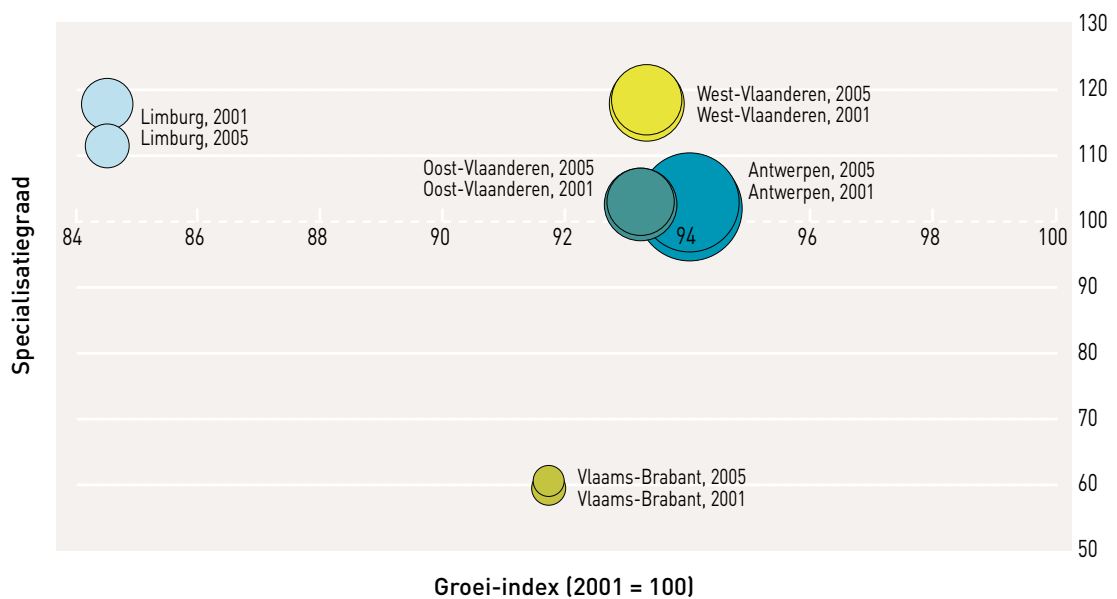
Bron: BCI op basis van Bel-First (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Wanneer de verhouding tussen beide sectoren wordt berekend dan blijkt dat de toegevoegde waarde in de TDL-sector ten opzichte van de toegevoegde waarde in de industrie in West-Vlaanderen 13,6 % bedraagt. Dit is het laagste aandeel van alle Vlaamse provincies. Dit wijst er op dat de uitbesteding van logistieke activiteiten in West-Vlaanderen beperkt is en dat contract-logistiek dus relatief weinig voorkomt.

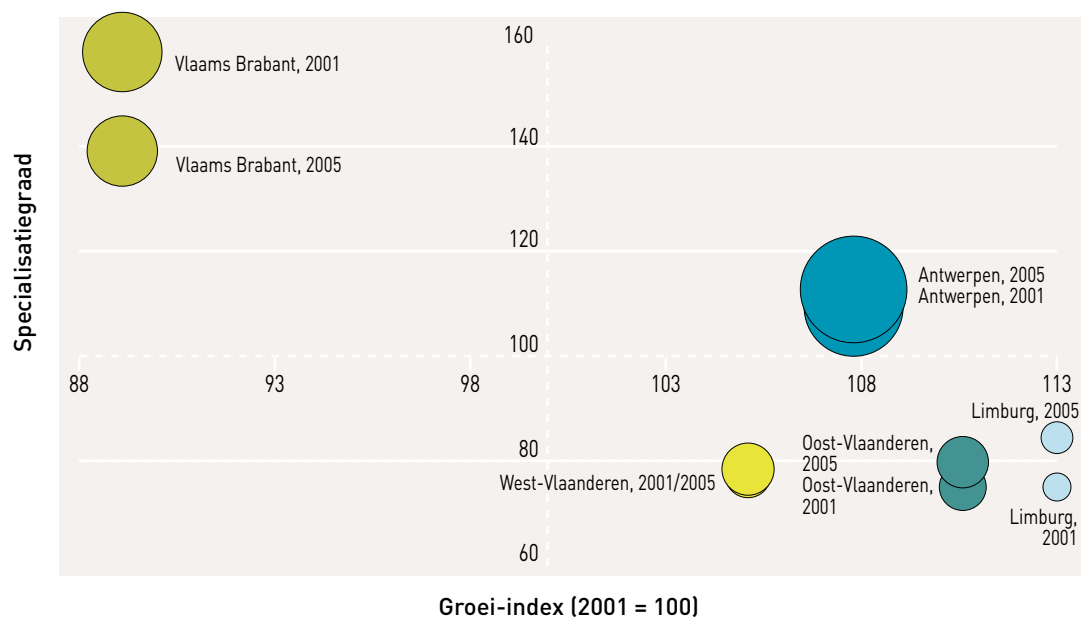
In de studie werd eveneens een specialisatiegradenanalyse gemaakt. Een dergelijke analyse meet aan de hand van de werkgelegenheid de mate waarin een regio meer of minder gespecialiseerd is in een bepaalde bedrijfstak. Een score hoger dan 1 wijst op een concentratie van werkgelegenheid en dus een specialisatiestatus van de betrokken regio voor de desbetreffende sector. Vervolgens worden de specialisatiegraden gekoppeld aan de groei-index, die aangeeft in welke mate de werkgelegenheid in een bepaalde (sub)sector en regio is toe- of afgenomen in een bepaalde periode. De referentiewaarde van de groei-index is gelijk aan 100. Deze methodiek geeft inzicht in de provinciale dynamiek in de TDL-sector en de industrie. De resultaten van de analyse worden voorgesteld in de figuren 6.1.16 en 6.1.17.

Wat de industrie betreft wordt voor alle provincies een groei-index lager dan 100 vastgesteld (zie figuur 6.1.16). Dit impliceert dat in alle Vlaamse provincies de werkgelegenheid binnen de sector is afgenomen. Ondanks de daling van de werkgelegenheid merken we voor alle Vlaamse provincies, met uitzondering van de provincie Limburg, een stagnerende tot licht stijgende specialisatie op. West-Vlaanderen kent van alle Vlaamse provincies, na Antwerpen de grootste werkgelegenheid binnen de sector. West-Vlaanderen heeft bovendien van alle Vlaamse provincies de hoogste specialisatie in de industrie.

Figuur 6.1.16: Specialisatiegraden en evolutie van de industrie in de Vlaamse provincies, 2001-2005.

Bron: BCI op basis van RSZ (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

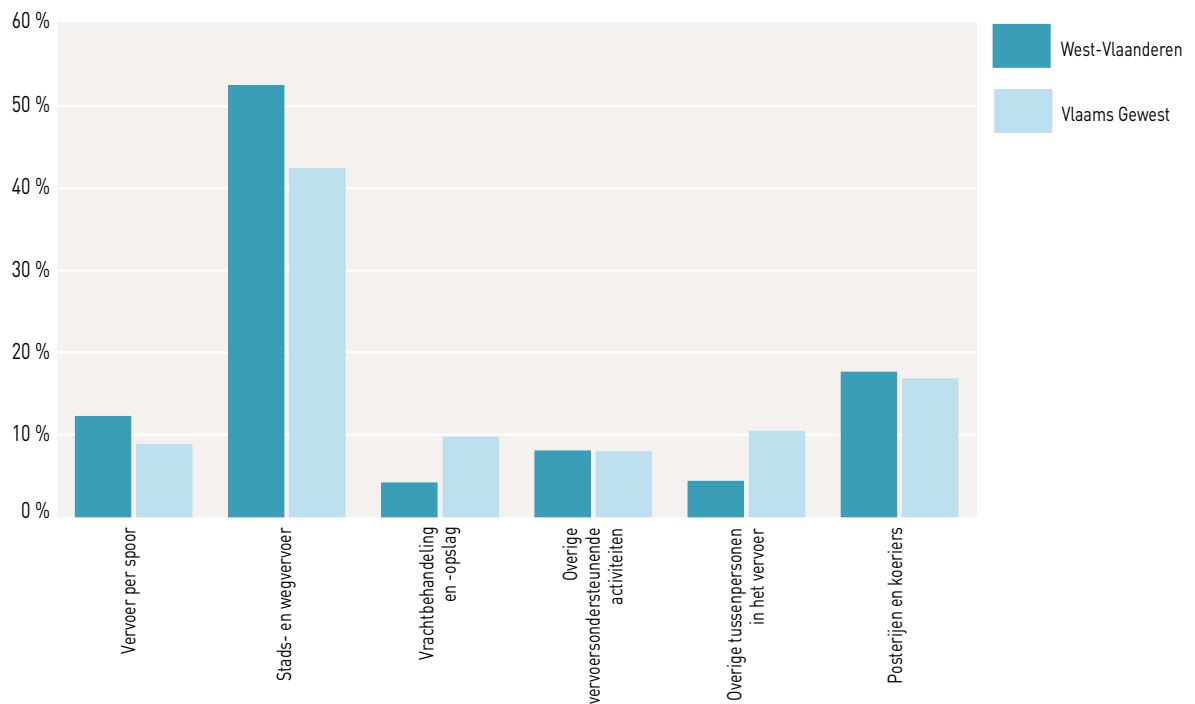
Figuur 6.1.17: Specialisatiegraden en evolutie van de TDL-sector in de Vlaamse provincies, 2001-2005.

Bron: BCI op basis van RSZ (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De specialisatiegraden en de evolutie van de TDL-sector verschillen sterk van provincie tot provincie (zie figuur 6.1.17). Terwijl in West-Vlaanderen de specialisatie stagneert en in Vlaams Brabant afneemt, kennen de overige drie provincies een stijgende specialisatie. Na de afname van de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant (faillissement Sabena), kende West-Vlaanderen tussen 2001 en 2005 de kleinste tewerkstellingsgroei binnen de TDL-sector.

Om de toekomstmogelijkheden op het vlak van uitbesteding in West-Vlaanderen nog beter te duiden werden in de studie de aandelen van de verschillende deelsectoren binnen de TDL-sector vergeleken tussen West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest (zie figuur 6.1.18).

Figuur 6.1.18: Aandeel van de verschillende deelsectoren binnen de TDL-sector, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2005.

Bron: BCI op basis van RSZ (2007), Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Uit die analyse bleek het lage aantal banen in de subsectoren “Vrachtbehandeling en opslag” en “Overige tussenpersonen op het gebied van vervoer” en het relatief hoog aantal jobs in “Stads- en wegvervoer” in West-Vlaanderen. Dit ondersteunt de vaststelling dat West-Vlaanderen vooral activiteiten met lage toegevoegde waarde uitbestedt. Dit heeft o.a. te maken met de uitbestedingstrategieën van de grote West-Vlaamse industriële groepen. Het gevolg is dat de West-Vlaamse logistieke sector in vergelijking met een aantal andere Vlaamse provincies minder maturiteit vertoont. Dit alles wijst erop dat er nog enorm veel groeimarge is voor de West-Vlaamse TDL-sector op het vlak van uitbesteding, wat bovendien kan leiden tot meer kostenbesparing voor de industrie en een verhoging van de specialisatiegraad van de logistieke sector.

2. LAND- EN TUINBOUW

sabine.traen@west-vlaanderen.be

bart.verstrynge@vcm-mestverwerking.be

De afname van het aantal land- en tuinbouwbedrijven zette zich voort in 2007, net zoals de trend naar grotere bedrijven. Hierdoor steeg de gemiddelde bedrijfsgrootte naar 20,5 ha. Het aantal tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector daalde tot 20.745 personen. In West-Vlaanderen is ruim 66 % van de kadastrale oppervlakte ingevuld als cultuuroppervlakte. Ongeveer 40 % van de totale Vlaamse veestapel wordt gekweekt in West-Vlaanderen. Met ongeveer een derde van alle land- en tuinbouwbedrijven, tewerkgestelden en cultuuroppervlakte in het Vlaamse Gewest blijft West-Vlaanderen dé Vlaamse landbouwprovincie bij uitstek.

De analyse van de land- en tuinbouw in West-Vlaanderen is gebaseerd op de resultaten van de land- en tuinbouw telling die elk jaar in mei wordt uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie. De meest recente resultaten dateren van de telling van mei 2007.

STRUCTUUR VAN DE LAND- EN TUINBOUW

In mei 2007 telde West-Vlaanderen 10.553 land- en tuinbouwbedrijven (zie tabel 6.2.1). In een periode van tien jaar verdwenen 2.917 bedrijven, een afname met 21,7 %. In het Vlaamse Gewest en het Rijk verdwenen in relatieve termen nog meer land- en tuinbouwbedrijven (respectievelijk -26,5 % en -26,9 %). Hierdoor steeg het aandeel van de West-Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven in het Vlaamse Gewest van 31 % in 1998 naar 33 % in 2007.

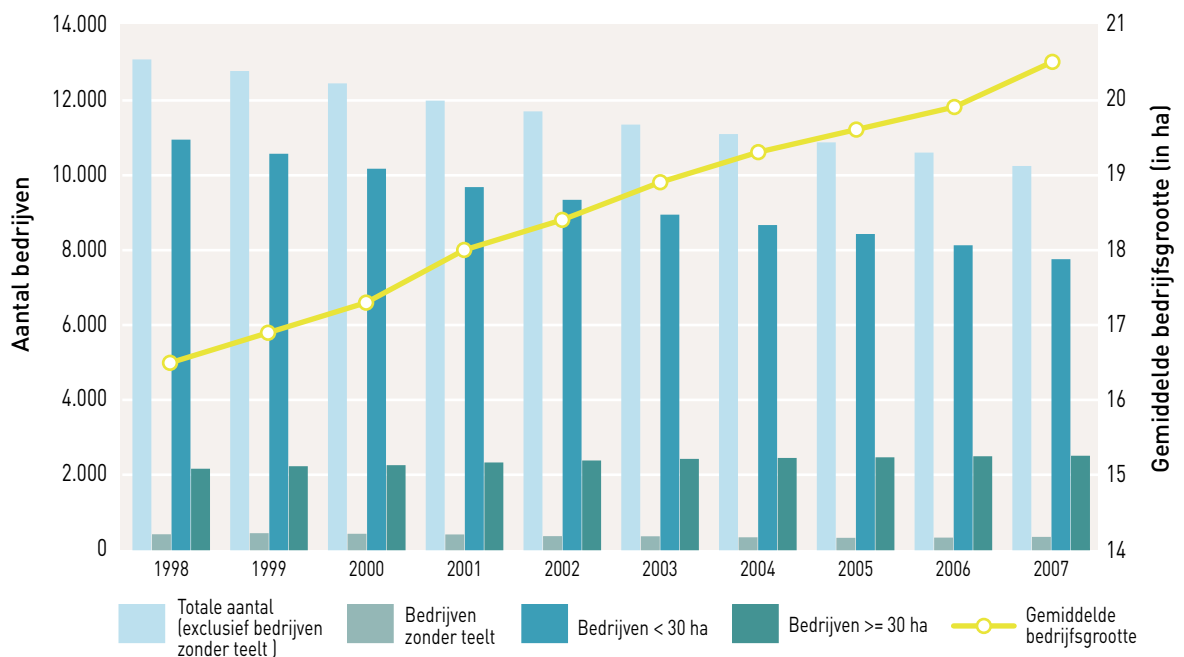
Tabel 6.2.1: Evolutie van het aantal land- en tuinbouwbedrijven in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk, mei 1998 - mei 2007.

	mei 1998	mei 2007	Evolutie in %
West-Vlaanderen	13.470	10.553	-21,7 %
Vlaams Gewest	43.509	31.984	-26,5 %
Rijk	65.674	48.013	-26,9 %

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouw telling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 6.2.1 geeft de evolutie weer van het aantal land- en tuinbouwbedrijven naar grootte. Uit de figuur blijkt dat de totale afname van het aantal land- en tuinbouwbedrijven zich situeert bij de kleine bedrijven (minder dan 30 ha cultuurgrond) en de bedrijven zonder teelt. Het aantal grote bedrijven (meer dan 30 ha) neemt jaar na jaar toe en is in een periode van tien jaar met 16,2 % gestegen tot 2.490 bedrijven. De evolutie van de gemiddelde bedrijfsgrootte illustreert dit proces van schaalvergroting. In 1998 waren bedrijven gemiddeld 16,5 ha groot, terwijl dit in 2007 is toegenomen tot gemiddeld 20,5 ha.

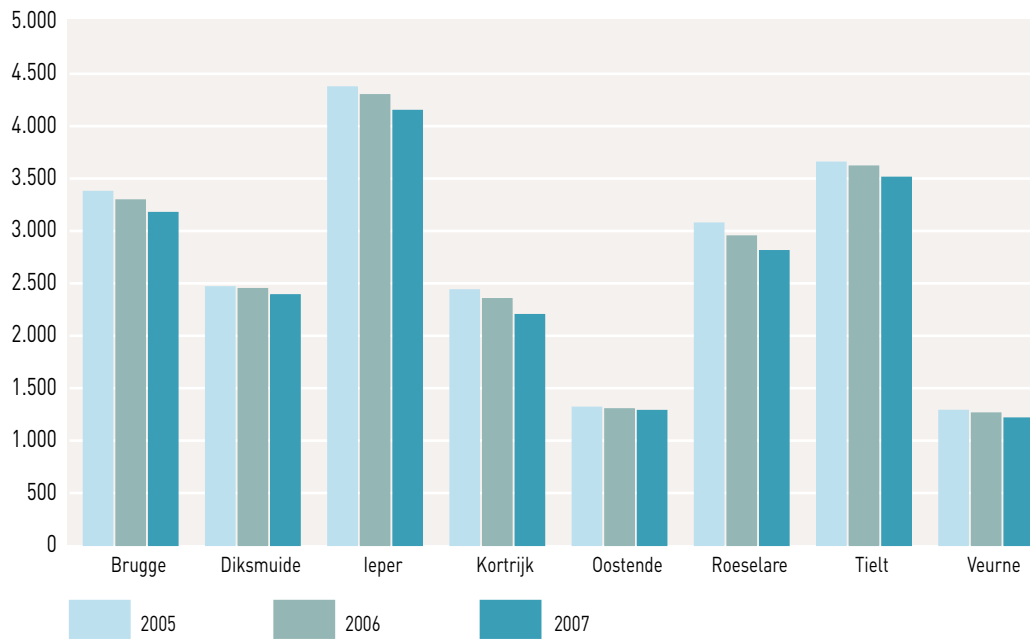
Figuur 6.2.1: Evolutie van het aantal land- en tuinbouwbedrijven in West-Vlaanderen naar grootte (gemeten in oppervlakte cultuurgrond), mei 1998 - mei 2007.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouw telling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

In mei 2007 waren in West-Vlaanderen 20.745 personen tewerkgesteld in de land- en tuinbouwsector. Hiermee telt West-Vlaanderen een derde van alle tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector in het Vlaamse Gewest. Figuur 6.2.2 toont dat de afname van het aantal land- en tuinbouwbedrijven gepaard gaat met een afname van het aantal tewerkgestelden. In de periode mei 2005 – mei 2007 daalde het aantal tewerkgestelden in West-Vlaanderen met 5,7 %, wat minder snel is dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (respectievelijk -6,6 % en -6,3 %). Op arrondissementeel niveau loopt de evolutie van het aantal tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector sterk uiteen. Alle arrondissementen kenden weliswaar een daling, maar in Kortrijk daalde het aantal tewerkgestelden procentueel het snelst (-9,7 % of -236 personen). Het arrondissement Oostende kende met een daling van 2,4 % (-31 personen) de kleinste afname van het aantal tewerkgestelden in deze sector.

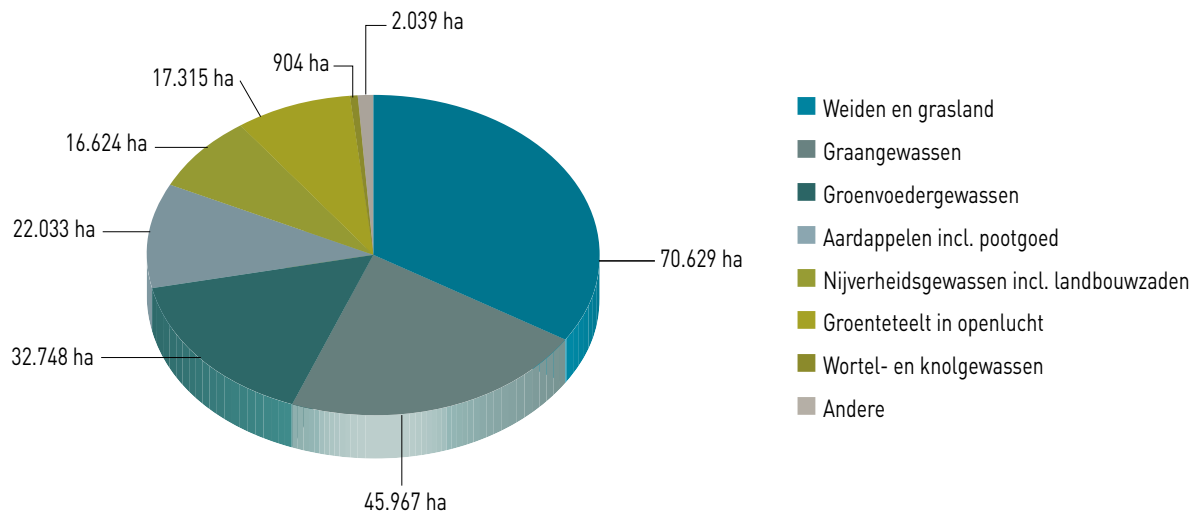
Figuur 6.2.2: Evolutie van het aantal tewerkgestelden in de land- en tuinbouwsector in de arrondissementen van West-Vlaanderen, mei 2005 - mei 2007.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouwteiling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Bekijken we de West-Vlaamse land- en tuinbouw in termen van cultuuroppervlakte, dan blijkt dat die 209.369 ha bedroeg in 2007. Dit is 33,7 % van de totale cultuuroppervlakte in het Vlaamse Gewest. Het aandeel van de cultuuroppervlakte in de totale kadastrale oppervlakte is 66,6 % in West-Vlaanderen. Dit percentage ligt veel hoger dan in het Vlaamse Gewest (46 %). In deel 2 'Cijfers' geeft kaart 6.2.1 per gemeente het aandeel van de cultuuroppervlakte in de totale kadastrale oppervlakte weer. Hieruit leiden we af dat in het arrondissement Tielt en in de Westhoek het aandeel van de cultuuroppervlakte het hoogst is. In het arrondissement Kortrijk ligt het aandeel cultuurgrond het laagst. In 33 West-Vlaamse gemeenten ligt het aandeel cultuurgrond hoger dan het West-Vlaamse gemiddelde.

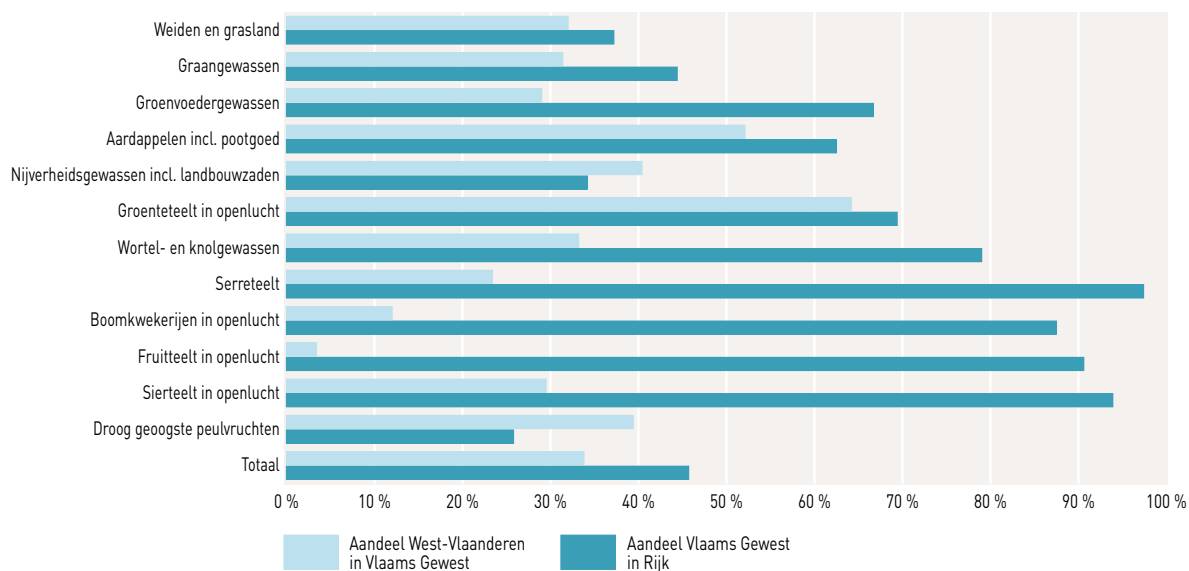
Wanneer we de gemiddelde cultuuroppervlakte in West-Vlaanderen (mei 2006 – mei 2007) indelen volgens teeltstructuur (figuur 6.2.3) wordt duidelijk dat weiden en grasland 33,9 % van de totale gemiddelde cultuuroppervlakte in beslag nemen (70.629 ha). De graangewassen staan met 45.967 ha (of 22,1 %) op de tweede plaats, gevolgd door de groenvoedergewassen met 32.748 ha (of 15,7 %).

Figuur 6.2.3: Teeltstructuur in West-Vlaanderen, gemiddelde mei 2006 - mei 2007.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouw telling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Figuur 6.2.4 toont welk aandeel de teelten in West-Vlaanderen innemen in het Vlaamse Gewest en welk aandeel de teelten in het Vlaamse Gewest innemen in het Rijk. Van de 26.965 ha groenten die in het Vlaamse Gewest in openlucht worden geteelt, wordt 64,2 % (of 17.315 ha) in West-Vlaanderen verbouwd. Dit aandeel verloopt al enkele jaren stijgend (63,3 % in 2004-2005; 63,9 % in 2005-2006). De groenteteelt in openlucht neemt in West-Vlaanderen 8,3 % in van de gemiddelde cultuuroppervlakte in 2006-2007. Dit is beduidend meer dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (respectievelijk 4,3 % en 2,9 %). Uit kaart 6.2.2 in deel 2 'Cijfers' springt de concentratie van de groenteteelt in openlucht in de regio Roeselare-Tielt in het oog. De aanwezigheid van de Reo-veiling is hierbij een belangrijke factor. Naast de groenteteelt in openlucht is ook de teelt van aardappelen (incl. pootgoed) belangrijk in West-Vlaanderen. Ruim de helft van alle aardappelen die in het Vlaamse Gewest worden geteelt, zijn afkomstig uit West-Vlaanderen (22.033 ha). Opvallend is verder ook dat West-Vlaanderen veeleer zwak scoort inzake typisch Vlaamse teelten (met aandelen in het Rijk tussen 97,4 % en 87,5 %) zoals serreteelt, sier- en fruitteelt in openlucht en boomkwekerijen in openlucht.

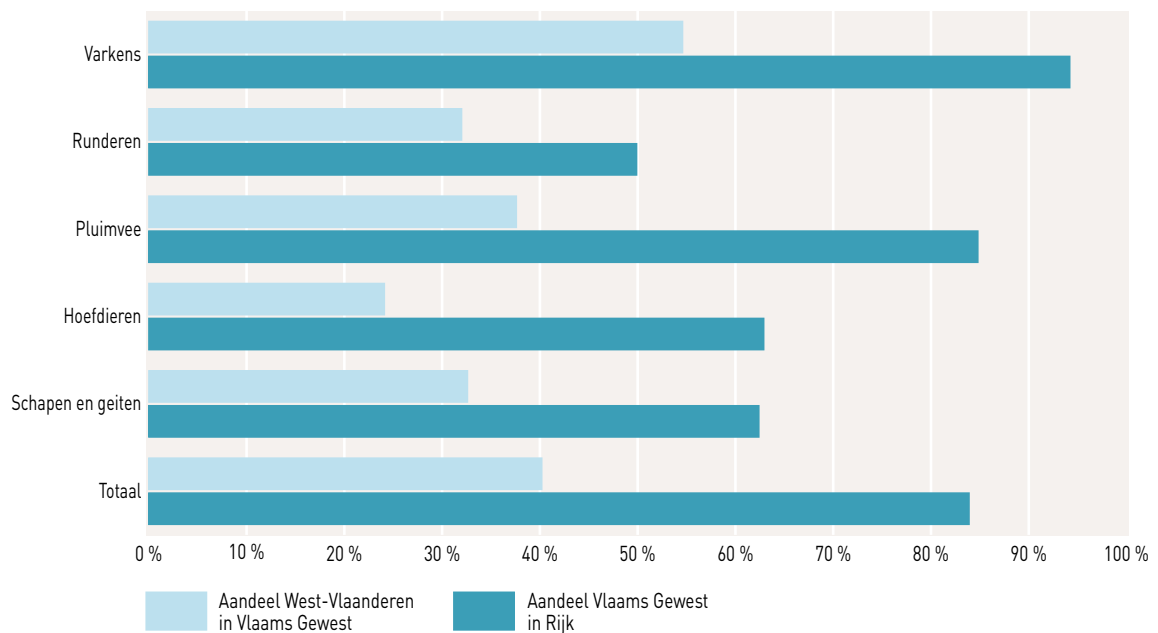
Figuur 6.2.4: Aandeel van de teelten in West-Vlaanderen ten opzichte van de teelten in het Vlaamse Gewest en aandeel van de teelten in het Vlaamse Gewest ten opzichte van de teelten in het Rijk (gemeten in oppervlakte cultuurgrond), gemiddelde mei 2006 – mei 2007.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouwtelling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

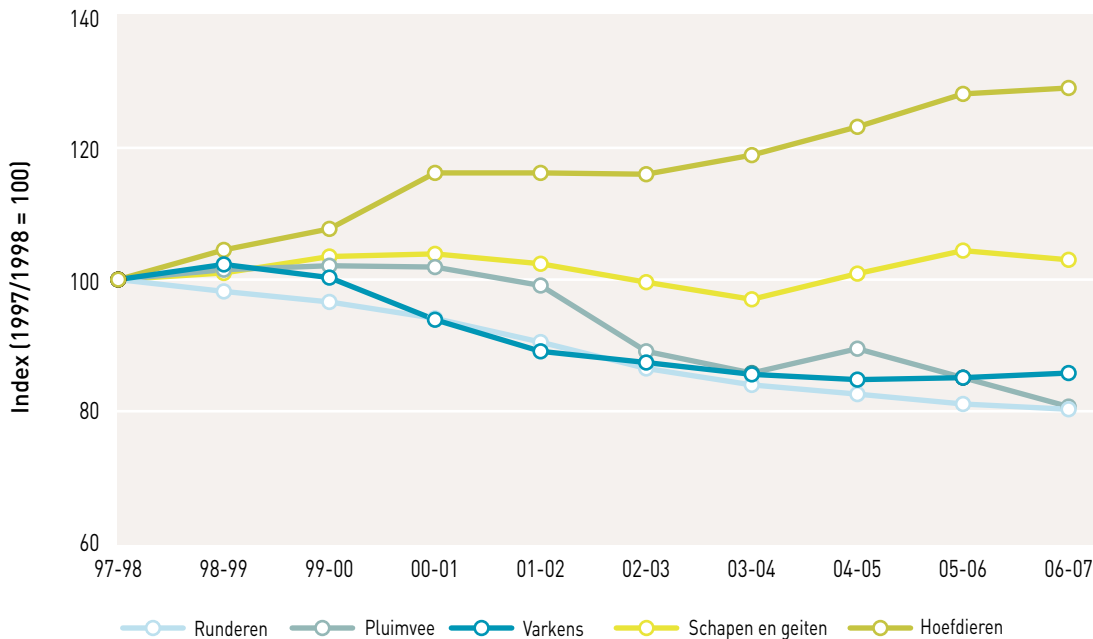
Het sterke land- en tuinbouwkarakter van West-Vlaanderen komt ook tot uiting in de veestapel (figuur 6.2.5). West-Vlaanderen neemt een belangrijk aandeel in (40,2 %) in de Vlaamse veestapel. Vooral de varkensteelt is nadrukkelijk aanwezig in West-Vlaanderen met 3.229.607 varkens of een aandeel van 54,6 % in de totale Vlaamse varkensstapel. Dit percentage verloopt al enkele jaren stijgend (53,4 % in 2004-2005; 53,9 % in 2005-2006).

Figuur 6.2.5: Aandeel van West-Vlaanderen in de Vlaamse veestapel en van het Vlaamse Gewest in de Belgische veestapel, gemiddelde mei 2006 - mei 2007.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouwtelling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De relatieve evolutie van de West-Vlaamse veestapel in figuur 6.2.6, uitgedrukt ten opzichte van 1997-1998, toont dat het aantal runderen jaar na jaar is gedaald (in 2006-2007 met 19,7 % in vergelijking met 1997-1998). Het aantal stuks pluimvee is in dezelfde periode ongeveer even sterk gedaald (-19,3 %), maar de relatieve evolutie toont dat het aantal stuks pluimvee stijgend verliep tot 1999-2000 waarna hun aantal jaar na jaar daalde, met uitzondering van een lichte opflakking van het aantal stuks pluimvee in 2004-2005. De relatieve evolutie van de varkensstapel toont dat het aantal varkens sinds 2005-2006 weer stijgt. Toch ligt het aantal varkens in 2006-2007 nog 14,2 % lager dan in 1997-1998. Het aantal schapen en geiten en het aantal hoefdieren is in 2006-2007 gestegen in vergelijking met 1997-1998. De stijging van het aantal schapen en geiten bleef beperkt tot 3 %, terwijl het aantal hoefdieren fors steeg met 29,1 %.

Figuur 6.2.6: Relatieve evolutie van de veestapel, 1997/1998 - 2006/2007.

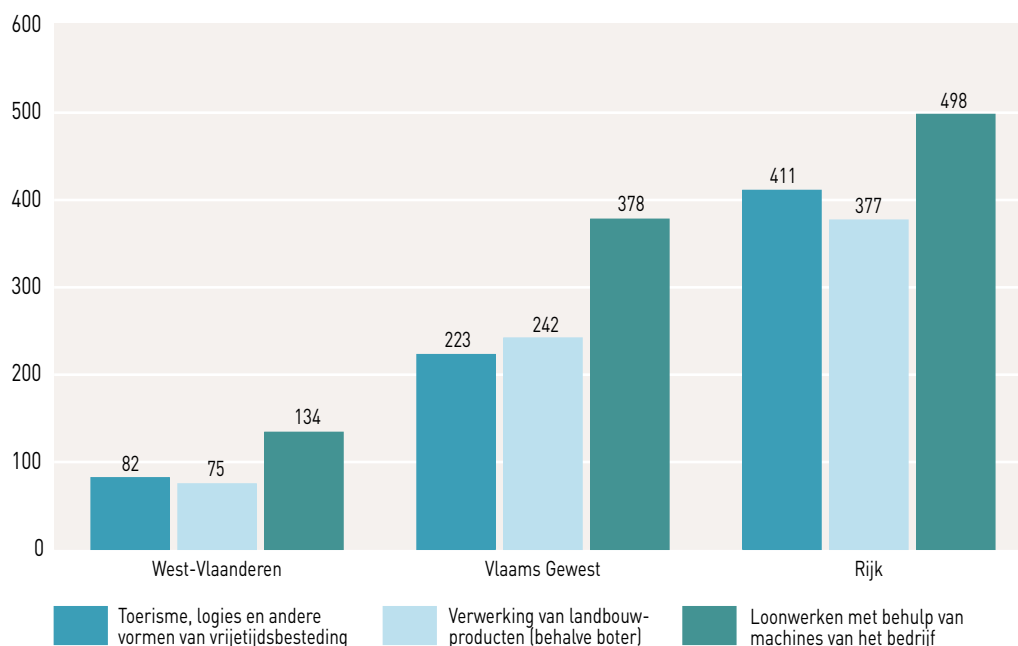
Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouw telling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

LANDBOUW EN VERBREIDING

Naast de typische landbouwactiviteiten vinden op land- en tuinbouwbedrijven steeds meer winstgevendende activiteiten plaats in de rand van de land- en tuinbouwproductie. Enkele voorbeelden hiervan zijn de thuisverwerking en -verkoop van land- en tuinbouwproducten, hoevetoerisme, dagrecreatie, loonwerken en energieproductie.

In mei 2007 telde West-Vlaanderen 527 bedrijven die actief waren op het vlak van verbreding van landbouwactiviteiten, wat 5 % is van het totale aantal land- en tuinbouwbedrijven in West-Vlaanderen. Daarmee zijn in West-Vlaanderen naar verhouding iets meer bedrijven actief op het vlak van verbreding dan in het Vlaamse Gewest en het Rijk (1.488 bedrijven of 4,7 % in het Vlaamse Gewest en 2.282 bedrijven of 4,8 % in het Rijk). In figuur 6.2.7 worden de drie belangrijkste vormen van landbouwverbreding opgenomen voor West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en het Rijk. In de drie regio's zijn het meest bedrijven actief op het vlak van loonwerk met behulp van machines van het bedrijf. In West-Vlaanderen en het Rijk staan toerisme, logies en andere vormen van vrijetijdsbesteding op de tweede plaats met respectievelijk 15,6 % en 18,0 % van het totale aantal bedrijven met landbouwverbreding. De verwerking van landbouwproducten (behalve boter) volgt in West-Vlaanderen en het Rijk op de derde plaats (respectievelijk 14,2 % en 16,5 %). In het Vlaamse Gewest is de volgorde net omgekeerd.

Figuur 6.2.7: Aantal bedrijven met verbreding van landbouwactiviteiten, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en Rijk, mei 2007.

(a) Onder totale landbouwverbreding worden volgende activiteiten gerekend: toerisme, logies en andere vormen van vrijetijdsbesteding, ambachtelijke activiteiten, verwerking van landbouwproducten (behalve boter), houtverwerking, aquacultuur, productie van duurzame energie voor de verkoop, loonwerken met behulp van machines van het bedrijf en overige winstgevendende activiteiten.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), Land- en tuinbouwstelling, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Bekijken we de situatie in mei 2007 ten opzichte van mei 2005¹, dan wordt duidelijk dat de toename van het aantal bedrijven met landbouwverbreding zich situeert in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest. Deze toename van het aantal bedrijven met landbouwverbreding gecombineerd met een afname van het totale aantal land- en tuinbouwbedrijven leidt tot een stijgend aandeel bedrijven met landbouwverbreding in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest (van 4,4 % naar 5 % in West-Vlaanderen en van 4 % naar 4,7 % in het Vlaamse Gewest). In het Rijk nam het aantal bedrijven met landbouwverbreding af met 253 bedrijven (of 10 %). Aangezien deze daling iets minder sterk was dan de afname van het totale aantal land- en tuinbouwbedrijven tussen 2005 en 2007 (-10,3 %) is het aandeel bedrijven met landbouwverbreding toch licht gestegen (van 4,7 % tot 4,8 %). In West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest steeg het aantal bedrijven dat actief is op het vlak van toerisme, logies en andere vormen van vrijetijdsbesteding en daalde het aantal bedrijven die landbouwproducten (behalve boter) verwerken.

¹ In de land- en tuinbouwstelling van mei 2006 waren geen gegevens opgenomen in verband met landbouwverbreding.

LANDBOUW EN MILIEU

De laatste jaren is de aandacht voor milieu- en natuuraspecten in de landbouwbedrijfsvoering toegenomen, zowel vanuit het beleid als vanuit de publieke opinie. Vanuit de problemen die zich stellen (mestproblematiek, residuen van gewasbeschermingsmiddelen in voedsel, erosie enz.) worden nieuwe technieken ontwikkeld en/of groeien alternatieve landbouwbedrijfsmethoden die op termijn de milieu-impact van de landbouw moeten terugschroeven. Mestverwerking en biologische landbouw kunnen in dit verband genoemd worden als belangrijke strategieën in het concept van duurzame landbouw.

• MESTVERWERKING

De mestproblematiek is in Vlaanderen al lang heel actueel. In de landbouw is mest een onmisbare grondstof, maar overbemesting leidt onherroepelijk tot milieuproblemen. In het Vlaamse mestbeleid worden dan ook verschillende maatregelen aangereikt om de mestproblematiek aan te pakken. Eén van de alternatieve maatregelen om het mestoverschot terug te dringen is de mestverwerking. In wat volgt wordt beknopt ingegaan op de stand van zaken inzake mestverwerking in West-Vlaanderen.

Mestverwerking is mogelijk op diverse manieren:

- de export van ruwe pluimveemest of paardenmest buiten het Vlaamse Gewest;
- de export van behandelde dierlijke mest buiten het Vlaamse Gewest (incl. omzetting naar milieuneutrale componenten zoals stikstofgas);
- de afzet van behandelde dierlijke mest in parken, plantsoenen en de particuliere afzet binnen het Vlaamse Gewest;
- de afzet binnen het Vlaamse Gewest van tot kunstmest behandelde dierlijke mest.

Tabel 6.2.2 toont een raming van de Vlaamse mestbalans. De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van dierlijke mest en de afzetmogelijkheid van deze mest op de Vlaamse landbouwgrond. Op basis van de huidige uitscheidings- en emissiecijfers en zonder derogatiemogelijkheden betekent dit een maximaal aanbod van de mestverwerking van 38 miljoen kg stikstof (overschot van 25,5 miljoen kg stikstof en huidige verwerkingscapaciteit van 12,5 miljoen kg stikstof).

Tabel 6.2.2: De Vlaamse mestbalans in 2006 in miljoen kg stikstof en miljoen kg fosfaat.

Mestbalans	mln kg stikstof	mln kg fosfaat
Reële dierlijke mestproductie (2006)	157,6	59,9
- Aanvaardbare stikstofverliezen	23,7	
- Export en verwerking (import te verwaarlozen)	13,3	11,3
- Plaatsingsruimte (bemestingsnorm 170 kg stikstof/ha)	96	48
- Extra plaatsingsruimte (derogatie) (inschatting door Mestbank)	11	
= Overschot op Vlaamse mestbalans	13,6	0,6

Bron: Voortgangsrapport Mestbank 2007, Verwerking: VCM.

De operationele mestverwerkingscapaciteit in Vlaanderen blijft stijgen, terwijl de sector nog in volle expansie is. In de periode juli 2006 - juni 2007 werd 1.100.000 ton mest verwerkt, wat goed is voor 16,3 miljoen kg stikstof. Dit blijkt uit de jaarlijkse enquête en de daarop uitgevoerde berekeningen van het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM vzw), waarbij gepeild wordt naar de stand van zaken van de mestverwerking in Vlaanderen.

Ruim 12 miljoen kg stikstof wordt gerealiseerd door de export en verwerking van pluimveemest en bijna 4 miljoen kg stikstof via de verwerking van varkensmest. In vergelijking met de VCM-enquête van 2006 is de mestverwerkingscapaciteit met ruim 2 miljoen kg stikstof gestegen, met een evenredige toename voor varkensmest en pluimveemest.

De provincie West-Vlaanderen heeft de grootste dierlijke productie voor rundvee, varkens en pluimvee, wat overeenstemt met 42 % van de totale dierlijke mestproductie en zelfs ruim de helft van de totale varkensmestproductie in Vlaanderen (Voortgangsrapport Mestbank 2007). In vergelijking met de andere Vlaamse provincies is West-Vlaanderen bijgevolg de provincie met de grootste mestoverschotten maar ook met de hoogste operationele mestverwerkingscapaciteit. In tabel 6.2.3 en figuur 6.2.8 wordt een overzicht gegeven van de operationele mestverwerkingscapaciteit in West-Vlaanderen, in vergelijking met de totale operationele capaciteit in Vlaanderen.

Tabel 6.2.3: De operationele mestverwerkingscapaciteit in West-Vlaanderen in vergelijking met de totale operationele capaciteit in Vlaanderen (a).

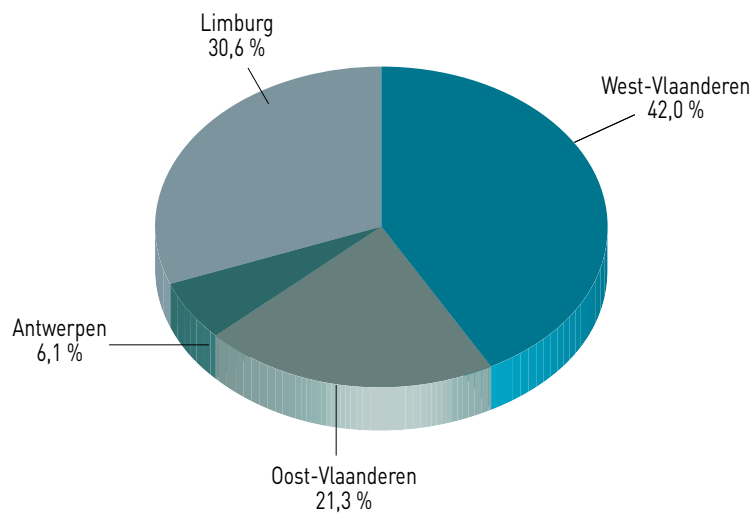
	West-Vlaanderen			Vlaanderen		
	ton ruwe mest	stikstof (kg)	fosfaat (kg)	ton ruwe mest	stikstof (kg)	fosfaat (kg)
Varkensmest						
- Totale verwerking	90.766	735.205	408.447	92.766	751.405	417.447
- Verwerking dunne fractie	297.271	1.432.232	64.484	453.158	2.104.960	112.014
- Verwerking dikke fractie	32.416 (b)	398.717	371.487	81.291 (b)	999.879	931.595
Pluimveemest (a)						
- export verwerkte mest	110.302	2.975.948	2.167.434	342.569	9.242.512	6.731.481
Rundveemest	2.500	17.750	7.250	4.800	34.080	13.920
Kalvergier	0			33.513	100.539	43.567
Andere mest	150	1.485	1.995	400	3.960	5.320
TOTAAL		5.561.337	3.021.098		13.237.334	8.255.343

(a) de export van ruwe pluimveemest is in deze tabel niet opgenomen.

(b) uitgedrukt in ton dikke fractie van varkensmest.

Bron: VCM-enquête juli 2006 – juni 2007.

Figuur 6.2.8: Spreiding van de operationele mestverwerkingscapaciteit per Vlaamse provincie in kg stikstof (a).

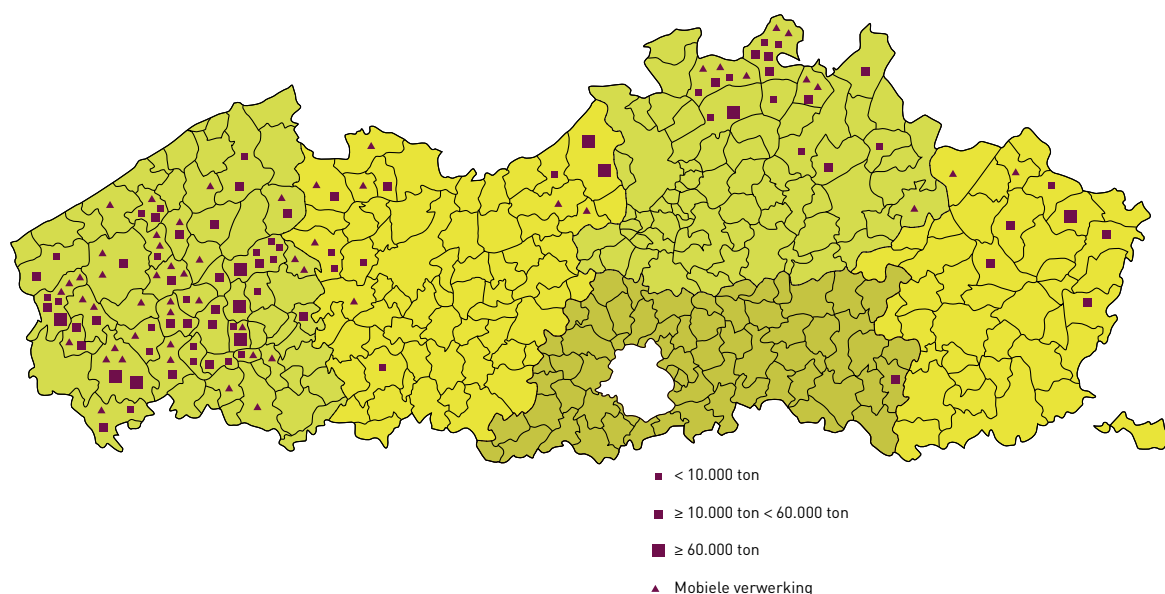
(a) In Vlaams-Brabant is er geen operationele mestverwerkingscapaciteit.

Bron: VCM-enquête juli 2006 - juni 2007.

In totaal telt Vlaanderen 135 operationele mestverwerkingsbedrijven, waarvan er meer dan 60 % in West-Vlaanderen gelegen zijn (figuur 6.2.9). De helft van de operationele bedrijven zijn vaste installaties, ingeplant in agrarisch gebied; 13 installaties zijn gevestigd op een industrieterrein en op 54 landbouwbedrijven wordt mest verwerkt via een mobiele installatie.

De meest toegepaste technieken zijn de biologieën en de mobiele systemen. Deze technieken verwijderen de stikstof uit de dunne fractie van varkensmest. In absolute cijfers wordt de meeste stikstof nog altijd verwerkt door biothermische droging van dikke fractie van varkensmest samen met pluimveemest.

Figuur 6.2.9: Geografische situering van de diverse operationele mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen.

Bron: VCM-enquête juli 2006 - juni 2007.

Ook in de toekomst wordt een verdere stijging van de mestverwerkingscapaciteit verwacht. Bovenop de 135 operationele bedrijven, zijn er minstens 90 nieuwe installaties gepland. Iets minder dan de helft van de nieuw geplande installaties betreffen co-vergisting van mest met nageschakelde verwerking. De andere geplande installaties zijn vooral biologieën.

Na de volledige realisatie van de projecten in aanbouw zal 19,6 miljoen kg stikstof verwerkt kunnen worden. Verwacht wordt dat deze capaciteit gehaald wordt begin 2008. Indien alle geplande installaties gerealiseerd worden, kan de capaciteit tegen eind 2008 toenemen tot bijna 24 miljoen kg stikstof.

• BIOLOGISCHE LANDBOUW

In 2007 telde West-Vlaanderen 57 biologische landbouwbedrijven of één vierde van alle Vlaamse biologische landbouwbedrijven (tabel 6.2.4). In tegenstelling tot in het Vlaamse Gewest steeg het aantal biologische landbouwbedrijven in West-Vlaanderen in 2007. Slechts 0,54 % van alle West-Vlaamse landbouwbedrijven past evenwel de biologische productiemethode toe, wat minder is dan in het Vlaamse Gewest (0,72 %).

Tabel 6.2.4: Evolutie van het aantal landbouwbedrijven met biologische productiemethode in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2003-2007.

	2003		2004		2005		2006		2007	
	a.c.	% (a)	a.c.	% (a)	a.c.	% (a)	a.c.	% (a)	a.c.	% (a)
West-Vlaanderen	59	0,51 %	56	0,49 %	56	0,50 %	54	0,50 %	57	0,54 %
Vlaams Gewest	233	0,64 %	231	0,65 %	236	0,69 %	232	0,70 %	230	0,72 %

(a) Aandeel bedrijven volgens biologische productiemethode ten opzichte van het totale aantal landbouwbedrijven.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Monitoring en Studie, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

Het biologische areaal in West-Vlaanderen nam in 2007 een oppervlakte van 611,4 ha in beslag. Dit is een aandeel van 15,9 % in het totale Vlaamse biologische areaal. Dit aandeel ligt sterk beneden het aandeel van West-Vlaanderen in de totale Vlaamse oppervlakte cultuurgrond (33,7 %). Dit toont aan dat biologische landbouw in West-Vlaanderen veeleer kleinschalig is. De biologische oppervlakte neemt in West-Vlaanderen 0,29 % in van de totale oppervlakte cultuurgrond; in het Vlaamse Gewest is dit 0,62 %.

In 2007 werd in West-Vlaanderen 0,12 % (16.230 dieren) van de totale veestapel gekweekt met behulp van biologische productiemethoden. West-Vlaanderen telt hiermee slechts 7,6 % van alle biologisch gekweekte dieren in het Vlaamse Gewest. Het overgrote deel van deze biologisch gekweekte dieren (89,0 %) is pluimvee. Opmerkelijk is dat in West-Vlaanderen geen varkens werden gekweekt op biologische wijze, terwijl in West-Vlaanderen 55 % van alle varkens in het Vlaamse Gewest worden gekweekt.

3. ZEEVISSERIJ

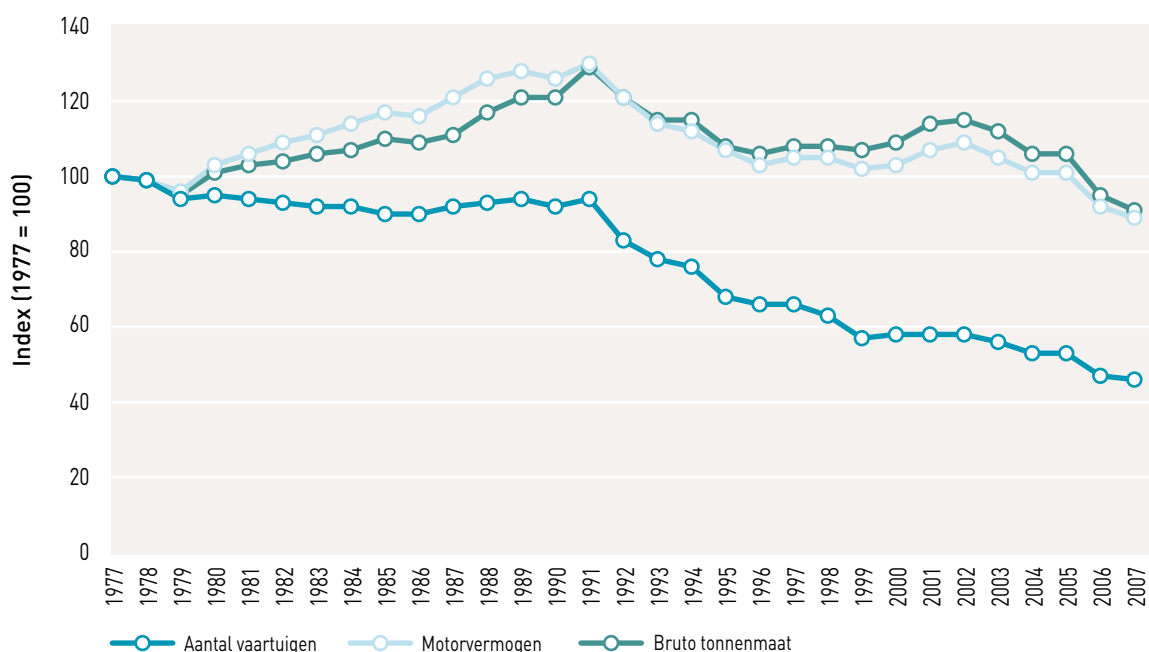
nele.depestel@west-vlaanderen.be

Ook in 2007 daalde de omvang van de Belgische zeevisserijvloot. De vloot voerde meer vis aan in de Belgische havens, maar de totale besomming van de aanvoer nam af.

De Belgische vloot telde eind 2007 drie vaartuigen minder dan begin 2007. Deze daling is de resultante van een daling in Zeebrugge en Oostende met respectievelijk vier vaartuigen en één vaartuig en een stijging in Nieuwpoort met twee vaartuigen. Deze daling had tot gevolg dat de totale capaciteit van de Belgische zeevisserijvloot daalde tot 19.213 BT (-3,5 %) en het effectieve motorvermogen tot 54.732 KW of 74.408 PK (-3,1 %).

Figuur 6.3.1 illustreert de evolutie in het laatste jaar en op langere termijn.

Figuur 6.3.1: Evolutie van de Belgische visserijvloot, 1977-2007.

Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal Maritiem Vervoer, Directie Scheepvaartbeleid, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

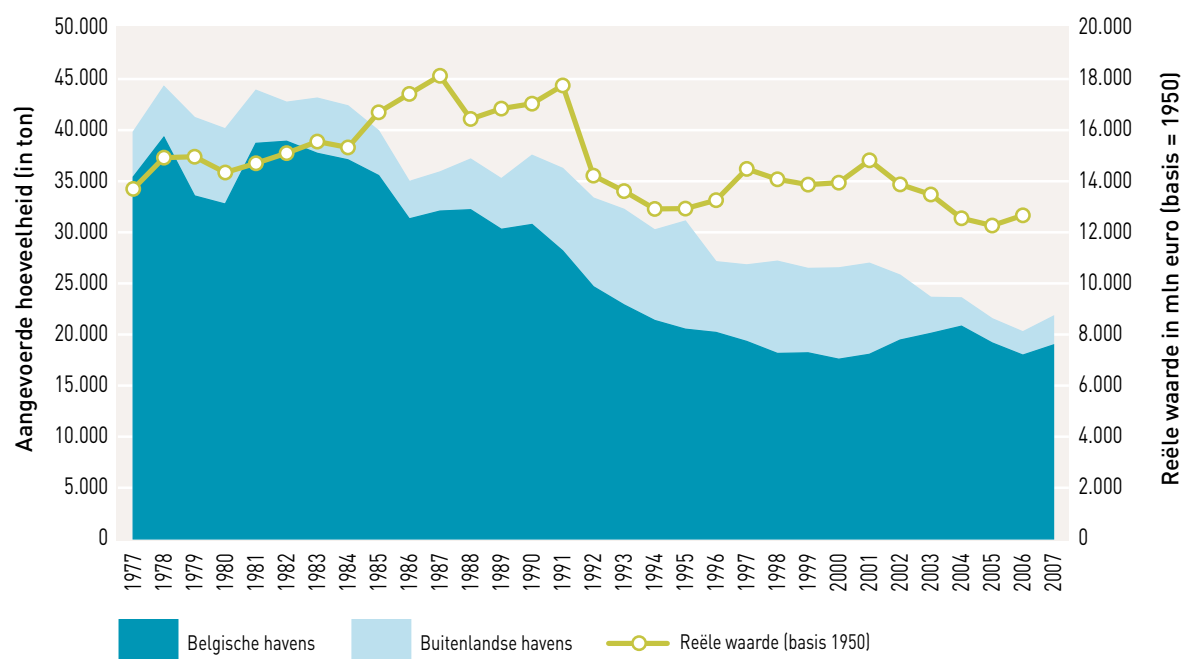
De Belgische vissersvloot voerde in 2007 meer vis aan in de Belgische havens dan in 2006. In totaal werd 18.977 ton vis aangevoerd, 5,5 % meer dan in 2006. De grootste toename deed zich voor in Oostende (+11,2 %). Hierdoor steeg het aandeel van de haven van Oostende van 43,2 % naar 45,5 % ten nadele van het aandeel van Zeebrugge. De opmars van de aanvoerhaven van Oostende is al verschillende jaren bezig. Het aandeel van de aanvoerhaven Nieuwpoort is minimaal.

De grotere hoeveelheid aangevoerde vis zorgde niet voor een toename van de aanvoerwaarde, integendeel. In Oostende bleef de aanvoerwaarde zo goed als status-quo, in Zeebrugge was er een daling met 5,7 %. De totale besomming van de aangevoerde vis door Belgische vaartuigen in de Belgische havens bedroeg 79,5 miljoen euro in 2007 en daalde met 2,2 miljoen euro of 2,7 %.

De Belgische vaartuigen voeren ook vis aan in buitenlandse havens. In 2007 ging het om ruim 2.800 ton met een aanvoerwaarde van bijna 11 miljoen euro. Ten opzichte van de vorige jaren was er een lichte toename.

Op langere termijn is de totale aanvoer van Belgische vissersvaartuigen systematisch afgenomen. Figuur 6.3.2 toont dat over een periode van 30 jaar de aangevoerde hoeveelheid vis bijna gehalveerd werd. De gemiddelde aanvoer per vaartuig steeg in dezelfde periode wel van 182 ton naar 215 ton (+18,1 %). Terwijl de totale reële waarde van de aangevoerde vis in deze periode van 30 jaar daalde met ruim 7 %, was er bijna een verdubbeling van de gemiddelde besomming (in reële waarde) per vaartuig.

Figuur 6.3.2: Evolutie van de aanvoer door Belgische vaartuigen, aangevoerde hoeveelheid en totale besomming in reële waarde, 1977-2007 (a).

(a) Aangevoerde hoeveelheid in buitenlandse havens, 2007: raming.

Totale besomming in reële waarde: cijfers t.e.m. 2006.

Bron: Vlaamse Overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid, Zeevisserij, Verwerking: Dienst Economie, Provincie West-Vlaanderen.

De aanvoer door buitenlandse vaartuigen in de Belgische havens daalde fors in 2007. Er werd 143 ton vis aangevoerd met een aanvoerwaarde van 851.000 euro. Het tonnage en totale besomming daalden met respectievelijk twee derde en drie vijfde.

Ten slotte vermelden we nog dat in 2007, in het kader van de Europese Verordening 2792/99 (Visserij), beslist werd om 19 West-Vlaamse projecten te subsidiëren. Op een totaal investeringsbedrag van 12 miljoen euro werd een subsidie van 2,7 miljoen euro toegekend. Het grootste aantal projecten had betrekking op de modernisering van vissersvaartuigen (10 projecten). De andere gesubsidieerde projecten hadden te maken met aquacultuur (1 project), verwerking en afzet (5 projecten), acties door het bedrijfsleven (2 projecten) en innoverende acties (1 project).

4. TOERISME

magda.monballyu@westtoer.be

Het totale aantal verblijven in de provincie West-Vlaanderen nam in de periode 1999-2006 met 9 % toe. Door een continue daling van de gemiddelde verblijfsduur kon deze stijging zich echter niet omzetten in een groei van het aantal overnachtingen. Integendeel, in deze periode daalde het aantal overnachtingen in West-Vlaanderen met 6 %. Het dagtoerisme naar de Kust schommelt naargelang de weersomstandigheden rond 17 miljoen. In 2006 werden 17,6 miljoen dagtoeristen naar de Kust geteld.

In deze analyse bespreken we eerst het verblijfstoerisme in commerciële logiesvormen in West-Vlaanderen. Daarna geven we indicaties over het volume en de evolutie van het dagtoerisme naar de Kust.

VERBLIJFSTOERISME IN COMMERCIELE LOGIESVORMEN IN WEST-VLAANDEREN

De hieronder opgegeven cijfers zijn originele cijfers van FOD-economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Deze cijfers onderschatten systematisch het verblijfstoerisme aan de Kust. De cijfers geven immers enkel de verhuur via toeristische verhuurkantoren weer, zonder de aankomsten/overnachtingen in de directe verhuur of via andere derden dan de toeristische verhuurkantoren in rekening te brengen. Ook kunnen we uitgaan van een onderschatting van de aankomsten/overnachtingen in hotels aan de Kust aangezien het hier meestal om kleinere familiale hotels gaat, in tegenstelling tot de steden, waar grotere hotels sterker vertegenwoordigd zijn. Grotere hotels geven hun gegevens meestal op een geautomatiseerde en correctere manier weer.

Westtoer voert normaal gezien correcties uit op deze cijfers om zo een realistischer beeld te krijgen van het totale verblijfstoerisme in commerciële logies aan de Kust. Deze correctiefactor wordt momenteel herzien op basis van het KITS-project (= Kust Indicatoren Toeristisch Statistisch), goedgekeurd in het Kustactieplan III. Binnen dit project werd in 2007 een uitvoerige enquête georganiseerd bij de gebruikers van vakantiewoningen aan de Kust. Op basis van deze bevraging kan een realistische verhouding verkregen worden van de directe verhuur via de eigenaar en de verhuur via een andere derde dan een toeristisch verhuurkantoor tegenover de verhuur via toeristische verhuurkantoren. Ook kan de verhouding van de tweede verblijvers worden afgeleid. De resultaten van dit onderzoek waren bij de opmaak van dit overzicht nog niet beschikbaar en zullen pas later in 2008 bekendgemaakt worden.

Voor een steekproef in 2007 werden 120 kusthotels bereid gevonden om mee te werken binnen het kader van de hotelbarometer. Hieruit kunnen we gemiddelde bezettingsgraden berekenen per type hotel. Op basis van deze bezettingsgraden en het hotelaanbod, dat jaarlijks door Westtoer wordt geïnventariseerd, kunnen de overnachtingen worden geëxtrapoleerd en vergeleken met de geregistreerde overnachtingen bij de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Op deze manier wil Westtoer in de toekomst een nieuwe correctiefactor voor de hotelovernachtingen aan de Kust toepassen.

De cijfers van 2007 met geactualiseerde correctiefactoren zullen ter beschikking gesteld worden binnen het 'Trendrapport voor toerisme aan de Kust' dat eind 2008 door Westtoer zal worden gepubliceerd. Hierbij zal ook het volume van aankomsten en overnachtingen in tweede verblijven aan de Kust worden aangegeven. Vooral voor de Kust vormt het tweedeverblijfstoerisme een zeer belangrijk sociaaleconomisch gegeven.

Omwille van deze ontwikkelingen geven we hier enkel originele cijfers van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie voor 2006 op¹. Hierbij maken we evenwel de belangrijke opmerking dat het huren aan de Kust hier bij benadering voor circa 1,4 miljoen aankomsten en voor 7,7 miljoen overnachtingen onderschat wordt en het tweedeverblijfstoerisme voor 2,3 miljoen aankomsten en 12,8 miljoen overnachtingen.

Vanaf de herfst 2008 kunnen we in de publicatie *'Tendrapport voor toerisme aan de Kust'* een realistischer tijdsreeks geven voor West-Vlaanderen waarin het kusttoerisme op zijn reële waarde zal worden weergegeven.

Er moet dus omzichtig omgesprongen worden met interpretaties met betrekking tot volumes van aankomsten en overnachtingen, aangezien die enkel een evolutie geven van een gedeelte van het verblijfstoerisme in West-Vlaanderen met een onderschatting van het verblijfstoerisme voor de Kust.

De commerciële logiesector in West-Vlaanderen registreerde in 2006 officieel 3,1 miljoen aankomsten of verblijven en 13,4 miljoen overnachtingen. In 1999 was dit respectievelijk 2,9 miljoen aankomsten en 14,3 miljoen overnachtingen [zie tabellen 6.4.1 en 6.4.2].

Tabel 6.4.1: Evolutie van het aantal aankomsten (verblijven) in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 1999-2006.

	Hotels	Campings	Huren	Overige	TOTAAL
1999	1.525.052	211.080	367.413	752.647	2.856.192
2000	1.610.592	182.632	407.002	770.696	2.970.922
2001	1.647.568	173.966	403.694	764.664	2.989.892
2002	1.755.592	211.045	407.831	775.429	3.149.897
2003	1.728.701	205.095	413.235	779.135	3.126.166
2004	1.663.826	184.890	409.918	767.056	3.025.690
2005	1.692.327	176.387	385.525	764.973	3.019.212
2006	1.806.841	170.533	379.315	756.232	3.112.921
Index	118,5	80,8	103,2	100,5	109,0

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), originele cijfers, Verwerking: West-toer apb.

¹ De cijfers voor 2007 waren bij de opmaak van dit overzicht nog niet beschikbaar.

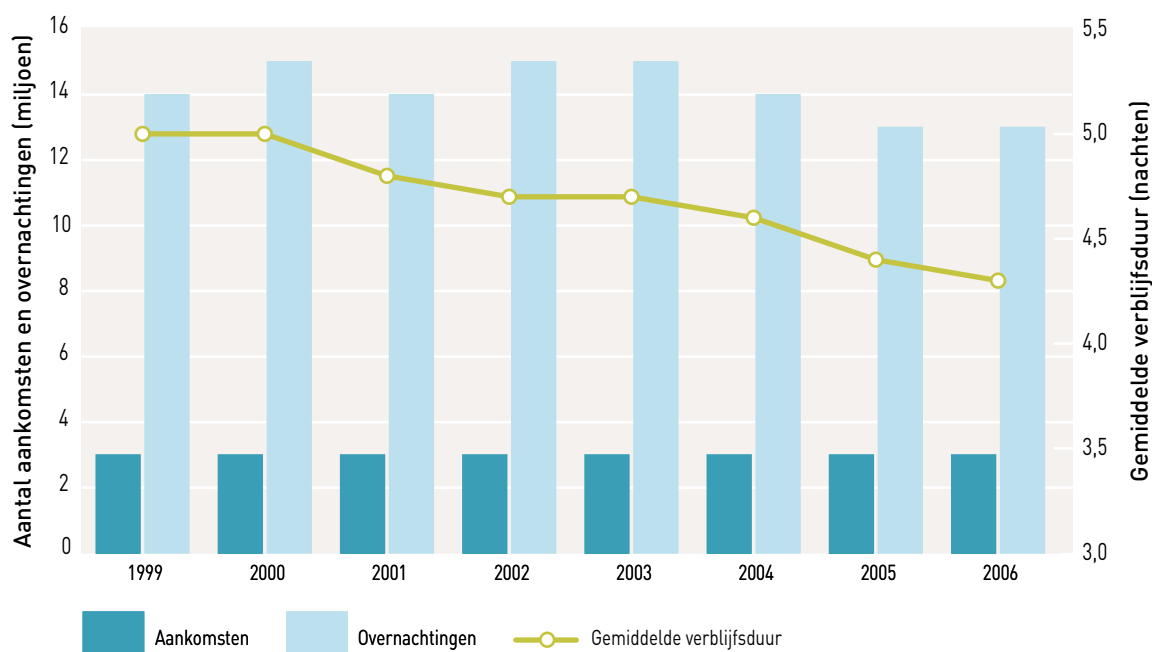
Tabel 6.4.2: Evolutie van het aantal overnachtingen in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 1999-2006.

	Hotels	Campings	Huren	Overige	TOTAAL
1999	3.564.808	1.457.104	5.975.549	3.273.521	14.270.982
2000	3.718.062	1.312.835	6.567.017	3.251.753	14.849.667
2001	3.774.175	1.122.258	6.401.924	3.163.784	14.462.141
2002	3.988.951	1.218.910	6.381.505	3.176.596	14.765.962
2003	3.882.498	1.136.962	6.397.116	3.164.414	14.580.990
2004	3.589.948	1.050.109	6.289.647	3.062.191	13.991.895
2005	3.597.229	946.697	5.875.717	2.975.863	13.395.506
2006	3.752.474	930.607	5.692.775	3.010.902	13.386.758
Index	105,3	63,9	95,3	92,0	93,8

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), originele cijfers, Verwerking: West-toer apb.

Een stijgend aantal aankomsten wijst erop dat steeds meer toeristen de weg naar West-Vlaanderen vinden. Een dalend aantal overnachtingen geeft aan dat de gemiddelde verblijfsduur korter geworden is (van 5,0 nachten in 1999 naar 4,3 nachten in 2006) [zie figuur 6.4.1].

Figuur 6.4.1: Evolutie van het aantal aankomsten en het aantal overnachtingen in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 1999-2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), originele cijfers, Verwerking: West-toer apb.

Als we naar de evolutie binnen de diverse logiesvormen in de totale aankomsten in commerciële logiesvormen kijken, stellen we vast dat de *hotelsector* de sterkste stijging kende (+19 %) in het totale aantal aankomsten. Deze stijging zette zich tevens door in een stijging in hotelovernachtingen met 5 %. Door deze evolutie wint de hotelsector aan belang (zie figuur 6.4.2).

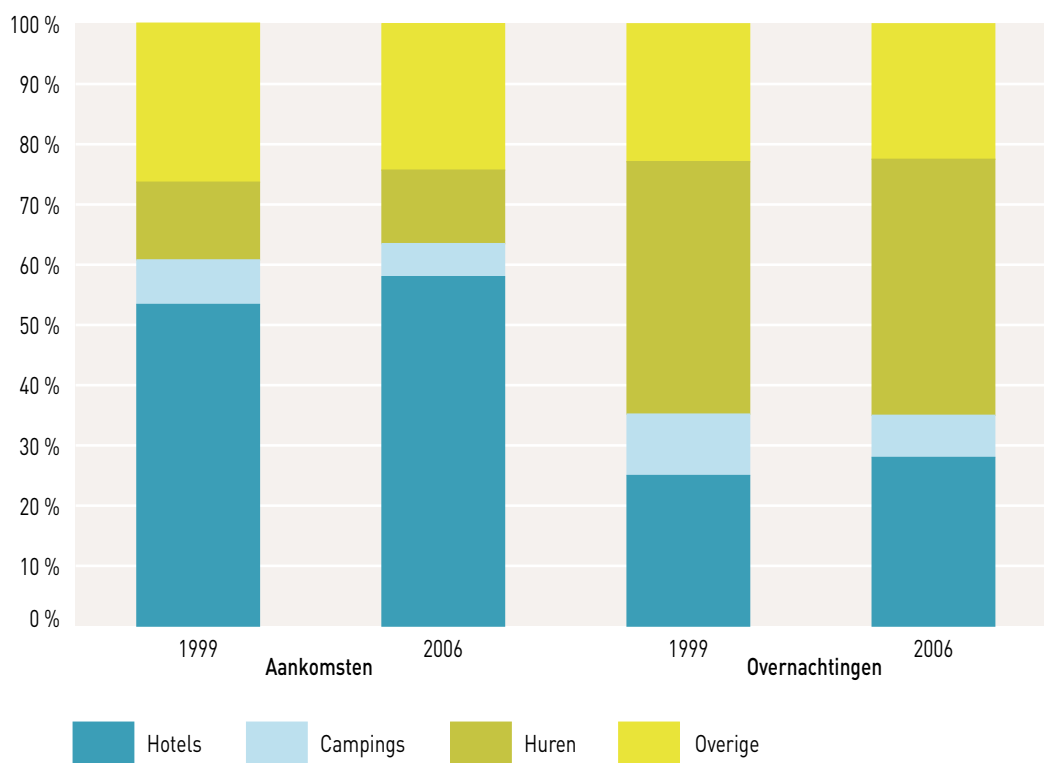
Door het verdwijnen van tal van *campings* nemen de vakanties op camping af met 19 %. Door een daling van verblijfsduur van een kampeervakantie leidt dit tot een nog sterkere daling van 36 % in overnachtingen. De toeristische verhuur op campings boet dan ook aan belang in binnen het West-Vlaamse verblijfstoeristisch gebeuren.

De verblijven in een *gehuurde vakantiewoning via een toeristisch verhuurkantoor* aan de Kust zijn iets gestegen over de gehele periode (+3 %), maar dalen sterk vanaf 2003. Er is over de volledige periode een dalende trend in overnachtingen waar te nemen die vanaf 2003 versnelde.

De aankomsten en overnachtingen in *andere logiesvormen* zijn samengesteld uit het sociaal toerisme voor volwassenen, het jeugdtoerisme en de vakantieparken. In deze geaggregeerde categorie stellen we een stagnatie van aankomsten vast maar ook hier zijn de overnachtingen dalend.

De evolutie in de aandelen van de verschillende logiesvormen wordt in figuur 6.4.2 schematisch weergegeven voor zowel het aantal aankomsten als het aantal overnachtingen.

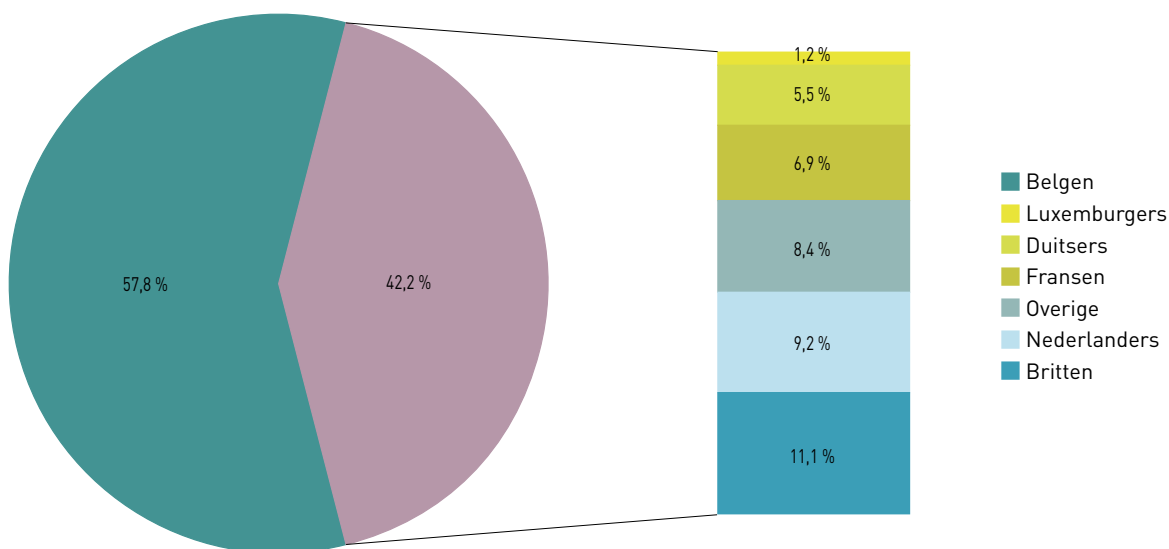
Figuur 6.4.2: Aandeel van de verschillende logiesvormen in het aantal aankomsten en het aantal overnachtingen in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 1999 en 2006.

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), originele cijfers, Verwerking: West-toer apb.

Binnen de geregistreerde aankomsten staan de Belgen in voor 58 % of 1,8 miljoen aankomsten in West-Vlaanderen. De belangrijkste buitenlandse aankomsten situeren zich vooral in de naburige landen: het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Frankrijk en Duitsland (zie figuur 6.4.3).

Figuur 6.4.3: Aandeel van de verschillende landen van herkomst in het aantal aankomsten in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 2006.

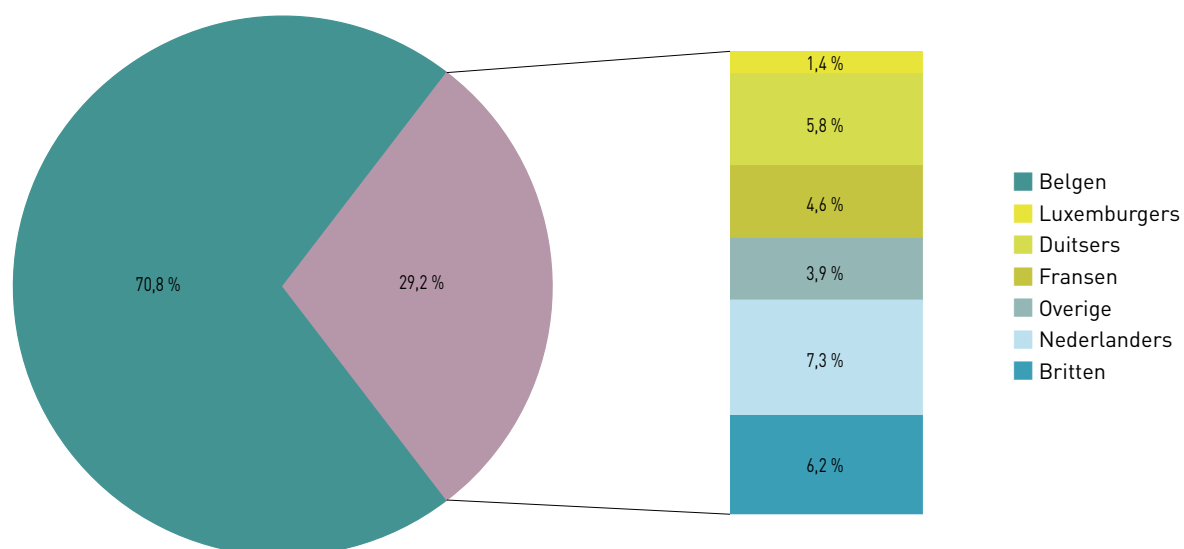

Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie), originele cijfers, Verwerking: Westtoer apb.

Bekijken we de geregistreerde overnachtingen dan zien we dat 9,5 miljoen van de overnachtingen in West-Vlaanderen gegenereerd worden door Belgen of bijna 71 % van de totale overnachtingen voor West-Vlaanderen. Dit komt doordat de Belgen in grote aantallen een vakantiewoning huren via toeristische verhuurkantoren aan de Kust en dit voor langere verblijfsduren dan in andere logiesvormen aan de Kust of in het binnenland.

Nederland en het Verenigd Koninkrijk nemen respectievelijk 7,3 % en 6,2 % voor hun rekening, gevolgd door Duitsland (5,8 %), Frankrijk (4,6 %) en Luxemburg (goed voor 1,4 %).

Figuur 6.4.4: Aandeel van de verschillende landen van herkomst in het aantal overnachtingen in commerciële logiesvormen (incl. huren via toeristische verhuurkantoren) in West-Vlaanderen, 2006.

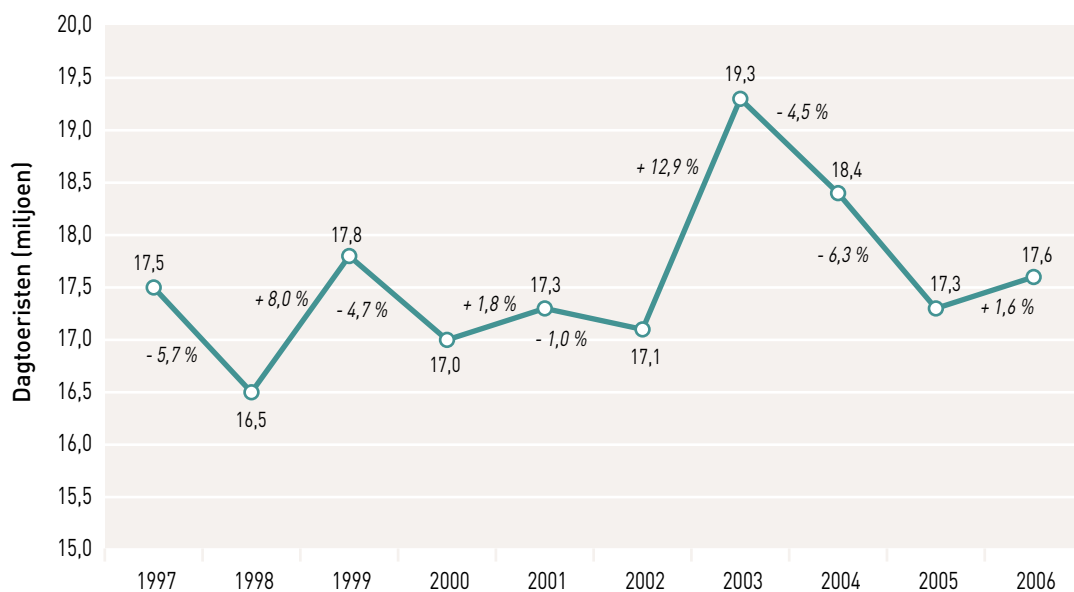
Bron: FOD Economie (Algemene Directie Statistiek en Ecomische Informatie), originele cijfers, Verwerking: West-toer apb.

DAGTOERISME NAAR DE KUST

Het dagtoerisme naar West-Vlaanderen is een andere belangrijke component van het toeristisch gebeuren in de provincie. Over dagtoerisme zijn geen gegevens beschikbaar op West-Vlaams niveau. Westtoer kan enkel evoluties geven over het dagtoerisme naar de Kust en dit op basis van het model dat werd ontwikkeld om het dagtoerisme naar de Kust op een permanente manier te meten.

Figuur 6.4.5 geeft de evolutie weer tussen 1997 en 2006.

Figuur 6.4.5: Evolutie van het totale volume aan dagtoeristen aan de Vlaamse Kust, 1997-2006.

Bron: Westtoer apb.

Het dagtoerisme naar de Kust piekte op 19,3 miljoen in 2003, het jaar met de warme zomer.

In 2006 vond een lichte stijging plaats tegenover 2005 en werden 17,6 miljoen dagtoeristen naar de Kust ingeschat. De stijging is vooral toe te schrijven aan de warme paasvakantie. Over de diverse jaren heen zien we steeds een schommeling rond de 17 miljoen, waarbij toch sinds 2000 het aantal hoger ligt dan 17 miljoen.